ISSN 1302-6938 35

GÜNEY

35

ÜÇ AYLIK KÜLTÜR · SANAT · EDEBİYAT DERGİSİ

ocak · şubat · mart '06
çile · şebat · adar '06
4 ytl · 3 euro

HAKİM SINIFLARIN

üst

alt

kimlik tartışmaları

- 'Şiir' üzerine birkaç söz
- Orhan Pamuk davası
- 301'in kimi kurbanları
- Çıldırmayı sevimli gösterenlerin diğer yüzü

"ŞU ÇILGIN TÜRKLER" BİR TARİH ÇARPITICILIĞI ÖRNEĞİ...

yeni yılı güney takvimi ile karşılayın...

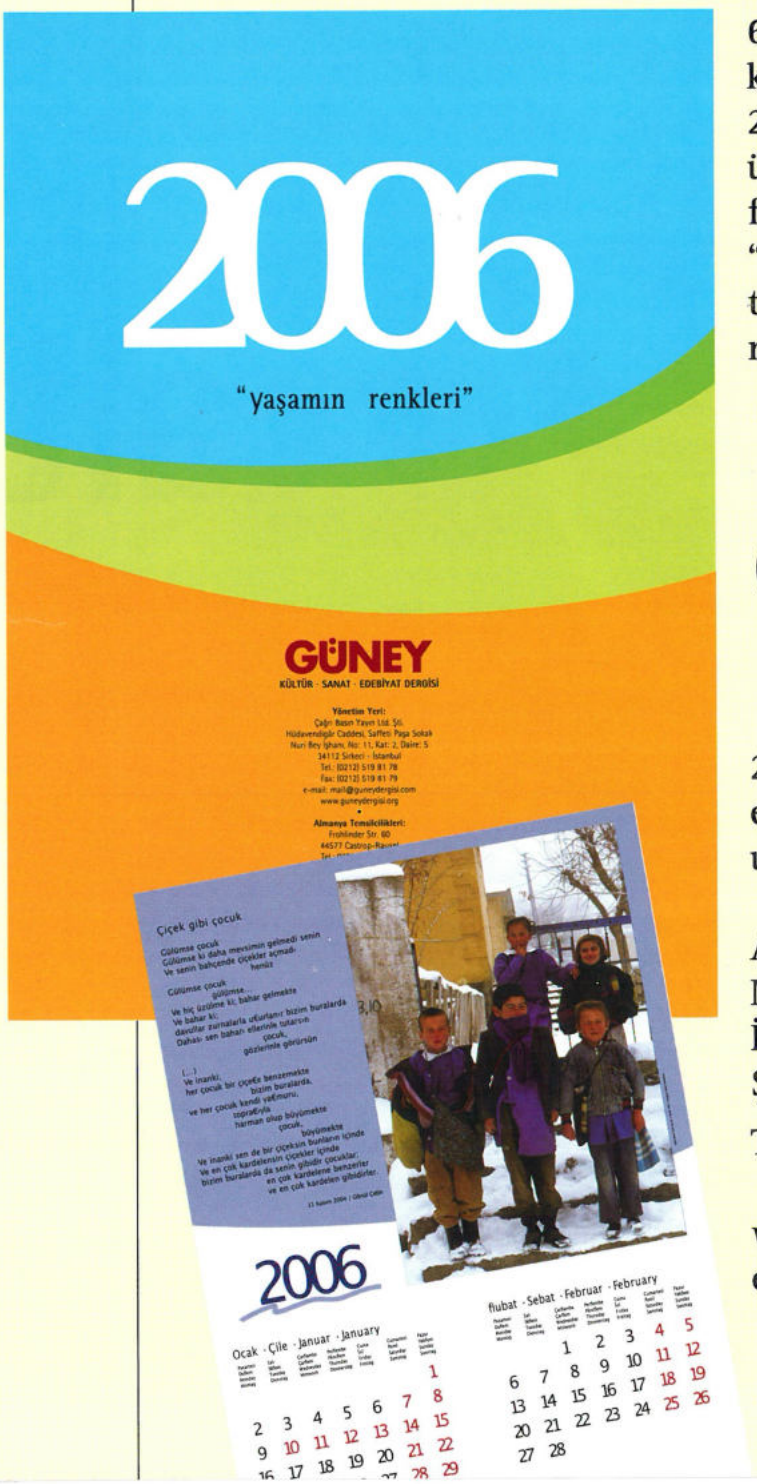

6 sayfa + kapaklı
kuşe kağıda ofset baskılı
29,7 cm. x 42 cm. ebadında
üzerinde çok güzel
fotoğrafların yer aldığı
"yaşamın renkleri"
takvimi ile "yeni yıla
merhaba" deyin...

çıktı!

2006 Güney takvimini
edinmek için dergimize
ulaşmanız yeterli...

Adresimiz:
Mahmut Şevket Paşa Mah.
İmranlı Sok. No: 8
Şişli - İstanbul (Okmeydanı)
Tel./Fax: (0212) 256 16 32

www.guneydergisi.com
e-mail: mail@guneydergisi.com

merhaba

Yeni bir yıla girerken yeni bir sayımızla sizlerleyiz... Yeni bir yıla giriyoruz. Her yıl sonunda genel bir değerlendirme yapılır, genel bir bilanço çıkarılır; adettendir. Hayır, hayır; öyle uzun uzadıya geride bıraktığımız yılın bilançosunu çıkarmayacağız... Sömürünün, yokluğun, yoksulluğun derinleştiği, dünyanın biraz daha yaşanılmaz hale getirildiği, sınıfsal, ulusal, cinsiyet... baskısının katmerleşerek sürdüğü bir yılı geride bıraktığımızı siz de biliyorsunuz...

• • •

Her yeni yıl bir umuttur... Yeni başlayan yıla umutla giriyoruz. Umudumuz yokluğun, yoksulluğun, baskının, zulmün kaldırılması mücadelesinin yükseltilmesine olan bir umut... Umudumuz sömürüsüz, sınıfsız toplumun yaratılması için yeni kazanımlar elde etmeye, yeni mevziler kazanmaya dönük bir umut... Umudumuz insanın insanca yaşaması için... Umudumuz yaşanılabilir bir yerkürenin yaratılması için... Umudumuz yeni toplumun yaratılması için...

Ve umudumuz sende, sizde... Umudumuz işçide, emekçide, emekçi kadında, gençte... Yeni yılda da, yeni yıllarda da -Nazım'ca- "umut insanda!"

• • •

Bu arada dergimize ve Yeni Dünya İçin Çağrı dergilerine açılan kimi davalar sonuçlandı, deyim yerindeyse dergilerimize ceza yağdı. Gelişmelerle ilgili açıklamalar iç sayfalarımızda.

Burada bir kez daha devrimci basını susturmayı hedefleyen bu saldırıları protesto ediyor, bu saldırılara karşı okurlarımızı dergilerimizle dayanışmaya çağırıyoruz.

• • •

Yine katkılarınızla dopdolu bir dergi hazırlamaya çalıştık... Özellikle şiir üzerine yazıların okurlarımızın dikkatini çekeceğini düşünüyoruz. Bugüne kadar olduğu gibi; yeni ürünlerinizi beklediğimizi bilmenizi isteriz. Ürünlerinizi internet üzerinden de gönderebilirsiniz. Elektronik posta adresimiz: ***mail@guneydergisi.com***

Gelecek sayıda buluşmak üzere...

Hoşçakalın...

2006'nın devrim ve sosyalizm mücadelesinde kazanımlarla dolu bir yıl olması dileğiyle, tüm okurlarımızın, yazar, çizer ve şair dostlarımızın yeni yılını kutluyoruz.

GÜNEY

GÜNEY

ÜÇ AYLIK KÜLTÜR · SANAT · EDEBİYAT DERGİSİ

ÇAĞRI Basın Yayın Ltd. Şti. Adına Sahibi:
Aziz Özer

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
İlyas Emir

Yönetim Yeri ve Adresi:
Mahmut Şevket Paşa Mah. İmranlı Sok. No: 8
Şişli - İstanbul (Okmeydanı)

Tel./Fax: (0212) 256 16 32
www.guneydergisi.com
e-mail: mail@guneydergisi.com

Yayın Türü: Yaygın Süreli

Dizgi & Grafik: ÇAĞRI Grafik
Baskı: Uğur Matbaacılık (0212) 501 81 09
Dağıtım: Doğan Dağıtım A.Ş.

Banka Hesap Numaraları:
Türkiye İş Bankası Galatasaray-İstanbul Şubesi
Hesap No: 1022 0 738654

Döviz Hesap No:
Garanti Bankası Galatasaray-İstanbul Şubesi
Hesap No: 9006021-1 / EURO (068023875)

• • •

Almanya Temsilciliği

Frohlinder Str. 60
44577 Castrop-Rauxel
Tel. : 02305 / 54 28 45
Fax : 02305 / 54 28 45
Cep: 0170 / 18 28 867

Alleestr. 32
42853 Remscheid
Tel. : 02191 / 404 01
Fax : 02191 / 69 46 44 9
Cep: 0170 / 551 78 87

Banka Hesap Numarası:
Sparkasse Remscheid
Konto Nr: 37325 · BLZ: 340 500 00

Abone koşulları:
Yurtiçi abonelik bedeli yıllık 20 YTL.dir.
Almanya: Yıllık (4 sayı) 16 EURO
Almanya dışı: 20 EURO

Aboneliğin başlatılması için;
yıllık abone bedelinin banka hesap numaralarımıza yatırılması, ödemenin yapıldığına dair makbuzun dergimize faksla(n)ması gerekmektedir.

İlan Koşulları:
Ön ve arka kapak içleri (Renkli)
Tam sayfa: 2.000 YTL
1/2 sayfa: 1.000 YTL

İç sayfalar: (En fazla yarım sayfa ve siyah beyaz)
1/2 sayfa: 500 YTL
1/4 sayfa: 250 YTL
Yayınevi ve kitapçılara % 30 indirim yapılır.

Güney dergisinde yayınlanan tüm yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.

içindekiler

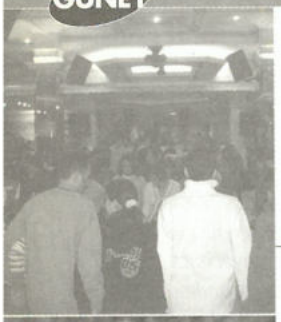

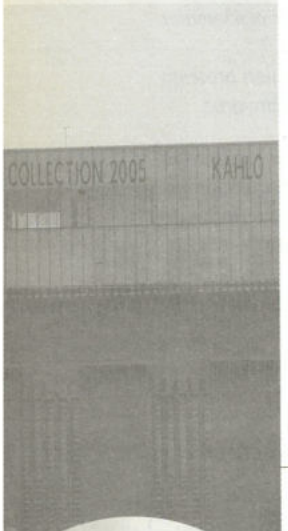

	3	merhaba	GÜNEY
	5	sizlerden güney'e	
haber	6	Güney Kültür Merkezi etkinliği...	
	8	Dergilerimize ceza yağmuru!	GÜNEY
güncel	10	301'in kimi kurbanları...	RIZA TOPRAK
	11	Düşüncemi özgürce ifade etmek istiyorum!	ÖKKEŞ DERE
	13	Orhan Pamuk davası sürüyor...	ARAM DEMİRCİYAN
	16	TV'mi isterim!	BESÊ DIĞAZİ
şiir	16	Bizim "Keko"	HALİL ALP
	18	"Kimlik" mi dediniz? Hangisi?	TAN DOĞAN
şiir	18	Seçim	YAKİP KARABACAK
	19	Ecza	ZEYNEL ÇOK
	20	Bugün	TAN DOĞAN
	21	Sevdican	EROL NACAR
çeviri	22	Sanat, doğru ve siyaset	HAROLD PİNTER
şiir	28	Seyithan	ŞEYHMUS AYDIN
deneme	28	Yavaş yavaş tükeniyorum	MUSTAFA ESKİCİ
öykü	30	Bizim parti	A. KADİR KONUK
şiir	31	Ebe sizsiniz	MASUM ELMAS
	32	Kaç filizkıran yaşandı...	AKMAN GEDİK
öykü	33	Deli Gül	AYTEN KAYA GÖRGÜN
şiir	33	Mimoza...	A. KARABAĞ
	34	Eli uçurtma tutmayan çocuk	FERAT AYEBE
deneme	35	Hata deyip geçmeyin	BEYHAN POLAT
sergi	36	Sevgi ve umut dolu Frida	RAHEL SÖZ
şiir	38	Çokluğu-Azlığım-İnsanlığım	A. KADİR KONUK
öykü	39	İç sızı	ERDAL LAÇİN
tiyatro	40	Aydın'dan Tiyatro Günleri geçti	MEHMET ESATOĞLU
gidenlerin ardından	42	Engin'in ardından	MERAY ÜLGEN
şiir	43	Fırtınalar	SADIK DOĞAN
	44	'Şiir' üzerine birkaç söz	TAN DOĞAN
	54	"Ne gelir elimizden insan olmaktan başka?"	TEMEL DEMİRER
	57	Ezber körlük ve aşkınlık	HASAN ERKUL
	58	Şiir ile çıktık yola	H. HABİP TAŞKIN
kitap	59	Çıldırmayı sevimli gösterenlerin diğer yüzü	AYDIN DERE
	60	Tarih çarpıtıcılığı örneği: "Şu Çılgın Türkler"	ONUR DEMET
söyleşi	62	Cavit Mürtezaoğlu ile ses eğitimi üzerine	GÜNEY
şiir	66	Zılgıt macerası	HAKAN KALIN
	67	Eylül fırtınası	OSMAN AYDEMİR
sinema	68	Sinema Notları	ANUŞ PAZARCIYAN
	73	"Babam ve Oğlum"	TAMER YİĞİT
karikatür	74		MERAY ÜLGEN

sizlerden güney'e

Bu sayımızda 'sizlerden güney'e gelen üç kart yayınlıyoruz. Üçü de cezaevinden; "Görülmüştür" damgalı... Özenerek yapılmış, sınırlı olanaklarla; el emeği, göz nuru... Ve hepsi de umutlu... Duvarların arkasından umut güvercin kanadında, karanfil tomurcuğunda, özlenen deniz mavisinde... ve dost sözcüklerde dışarıya taşıyor. Umut yarınlara taşınıyor. Umudu birlikte büyüteceğiz dostlar... Tüm gücümüzle... Tüm gücümüzle...

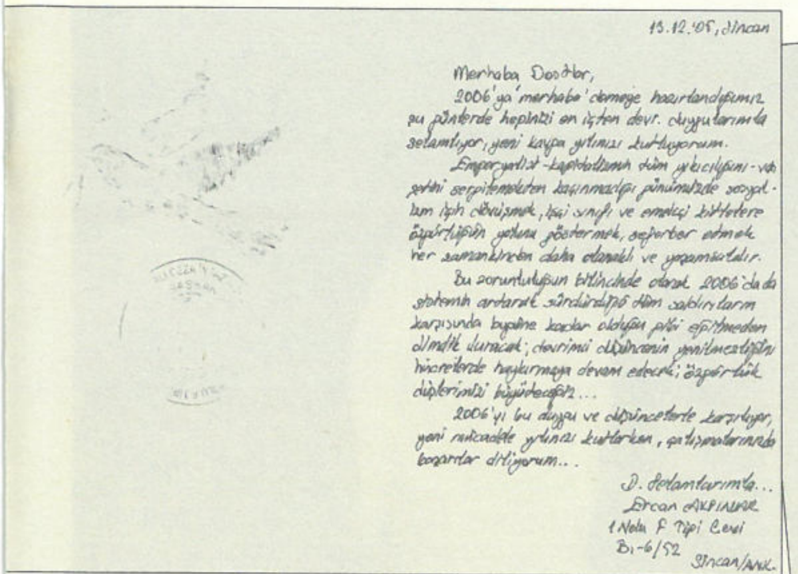

13.12.'05, Sincan

Merhaba Dostlar,

2006'ya 'merhaba' demeye hazırlandığımız şu günlerde hepinizi en içten devr. duygularımla selamlıyor, yeni kavga yılınızı kutluyorum.

Emperyalist-kapitalizmin tüm yıkıcılığını-vahşetini serpilemeden kaçınmadığı günümüzde sosyalizm için dövüşmek, işçi sınıfı ve emekçi kitlelere özgürlüğün yolunu göstermek, seferber etmek her zamankinden daha olanaklı ve yaşamsaldır.

Bu sorumluluğun bilincinde olarak 2006'da da sistemin artarak sürdürdüğü tüm saldırılarım karşısında bugüne kadar olduğu gibi eğilmeden dimdik duracak; devrimci düşüncenin yenilmezliğini hücrelerde haykırmaya devam edecek; özgürlük düşlerimizi büyüteceğiz...

2006'yı bu duygu ve düşüncelerle karşılıyor, yeni mücadele yılınızı kutlarken, çalışmalarınızda başarılar diliyorum...

D. Selamlarımla...
Ercan AKPINAR
1 Nolu F Tipi Cezaevi
B1-6/52
Sincan/ANK.

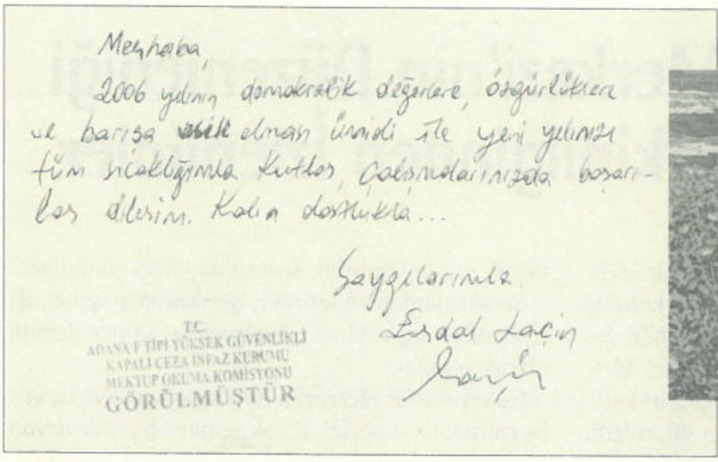

Merhaba,
2006 yılının demokratik değerlere, özgürlüklere ve barışa [redacted] olması ümidi ile yeni yılınızı tüm sıcaklığımla kutlar, çalışmalarınızda başarılar dilerim. Kalın dostlukla...

Saygılarımla
Erdal Laçin

T.C.
ADANA F TİPİ YÜKSEK GÜVENLİKLİ
KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU
MEKTUP OKUMA KOMİSYONU
GÖRÜLMÜŞTÜR

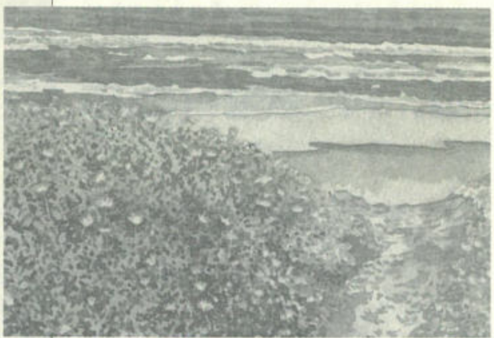

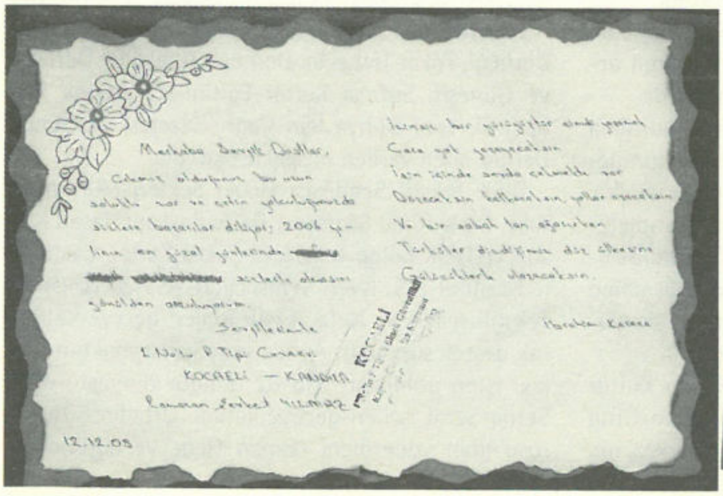

Güney Kültür Merkezi'nin Düzenlediği 3. Yıl Kuruluş Etkinliğinden İzlenimler

İstanbul-Esenyurt'ta bulunan Güney Kültür Merkezi her yıl geleneksel olarak düzenlediği kuruluş etkinliğini bu yıl da gerçekleştirdi. Bir düğün salonunda 10 Aralık 2005 Cumartesi günü kendi bünyesinde yetiştirdiği kursiyerler ve sanatçıların katılımıyla geleneksel üçüncü yıl etkinliğini düzenledi. Etkinliğe yaklaşık olarak 400 kişi katıldı. Saat 18.45'te başlayan program, saat 23.30'a kadar sürdü. Gitar öğrencilerinin bir dinleti sunmasının ardından açılış konuşmasıyla program başlatıldı.

Açılış konuşmasında kültür merkezinin kurulma hedefleri, bugüne kadar neler yapıldığı ve önümüzdeki dönemde neler yapabileceğine vurgu yapıldı. Güney Kültür Merkezi'ne, diğer kitle örgütlenmelerine ve emek cephesinin oluşturduğu örgütlülüklere desteğin önemine, bunların içinde çalışmanın gerekliliğine vurgu yapıldı. Kültür Merkezi'nin yürüttüğü çalışmalar hakkında bilgi verildi.

Programda müzik olarak sırasıyla, Güney Kültür Merkezi Gitar Öğrencileri, Gökçen Kahraman-Grup Saltık, Fevzi Kurtuluş ve Güney Kültür Merkezi'nin müzik grubu Özgürlük Korosu dinletiler sundular.

Sendikalardan yöneticiler, işyerlerinden işçiler, iki tiyatrodan öğrenci ve yönetmenler, şairler davetli olarak yer aldı.

Güney Kültür Merkezi'nin iki kısa oyunu ve üç yıllık çalışmaların görsel olarak sergilendiği sinevizyon gösterisi de programı oluşturan öğeler arasındaydı.

Esenyurt'taki yöre derneklerinden Erzincanlılar Derneği, Tokat Temecük Derneği, Tunceliler Derneği ve Güneşin Sofrası Kültür-Eğitim-Dayanışma Kooperafi, Yeni Dünya İçin Çağrı Gazetesi ve Güney Dergisi'nden verilen mesajlar okundu.

DİSK Tekstil Sendikası Genel Sekteri Muharrem Kılıç, DİSK Toplu Sözleşme Daire Başkanı Hasan Kozan ve DİSK Bölge Temsilcisi Şükrü Kartal, Castblair İstanbul A.Ş. İşyeri Temsilcileri ve işçileri, Örma Tekstil işçileri ve Nefa tekstil işçileri geceye katılarak destek sundular. Ayrıca sendikalılaşmaktan dolayı işten atıldıkları için 82 gündür direnişte olan Serna-Seral işçileri geceye katıldı. Ortadirek Tiyatrosu'ndan yönetmeni Osman Genç ve öğrencileri

Esenyurt Belediyesi Tiyatro öğrencileri ve yönetmeni Murat Aydın da geceye katılanlar arasındaydı.

Güney Kültür Merkezi'ne başarı dileyen ve kültürel faaliyetlerin emek cephesinde yer alanlarca hazırlanmasının önemine değinen Muharrem Kılıç, örgütlü sendikal mücadelenin gerekliliği üzerine kısa bir konuşma yaptı.

Serna-Seral işyerinde direnişteki işçiler toplu olarak sahneye çıktı ve işyeri temsilcisi nasıl bir mücadele hattı ördüklerini ve direnişlerinden çıkardıkları dersleri ve deneyimlerini dinleyenlere aktardı, destek istedi. Aralarından bir işçi arkadaşın okuduğu şiirin ardından sloganlarla dayanışma ve mücadelenin haklılığı haykırıldı.

Geceye çağrılı olan şairlerden Ayten Mutlu, Hasan Erkul ve Hasan Sağlam (zazaca/dımılice) kültür faaliyetlerinin önemi üzerine yaptıkları kısa konuşmaların ardından kendi şiirlerinden bölümler sundular. Ayrıca Ortadirek Tiyatrosu yönetmeni Osman Genç ve Yeni Dünya İçin Çağrı gazetesinden Bektaş hoca birer şiir okudular.

Güney Kültür Merkezi'nin yaptığı etkinliklerden kesitlerin yer aldığı sinevizyon gösterimi beğeniyle izlendi. Güney Kültür Merkezi çalışanları da yürüttükleri onlarca çalışmayı izlerken duygulandılar.

Bağlamasıyla etkinliğe katılan Fevzi Kurtuluş devrimci parçalarla söylediği parçaların aralarında örgütlülüğün gerekliliğine vurgu yaptı, Gökçen Kahraman-Grup Saltık halaylarla kitleyi coşturdu.

Tiyatro Güney iki ayrı bölüm halinde sundukları Öylesine Yolculuk ve Dünyayı Yanağından Öptük oyunlarından kısa skeçler sundular. Kitlenin oyunlara ilgisi beklenenin üzerinde oldu.

Kültür Merkezi'nin tanınmasında önemli bir yere sahip olan Özgürlük Korosu en son sahne aldı. Söylediği devrimci parçalarla beğeni kazandı. Halayların da eşliğinde söylenen parçaların ardından gece sona erdi.

Ses, ışık, ısınma gibi bazı teknik sorunlar yaşanmasına rağmen başarılı bir 3. yıl gecesi yapıldı. Yapılan değerlendirmede daha iyi seferber olunması halinde çok daha fazla kitlenin katılmasının mümkün olduğu tespit edildi.

Baştan sona gecenin tüm organizasyonu Güney Kültür Merkezi tarafından iyi bir şekilde yapıldı. Gecenin sunuculuğu Güney Kültür Merkezi'nden bir kadın ve biri erkek arkadaş tarafından başarılı bir şekilde yapıldı.

Kültür-sanat-edebiyat alanındaki bu çabalar işçi sınıfı kültürünün yeni dünya yaratma mücadelesineküçük de olsa bir katkıdır. Güney Kültür Merkezi önümüzdeki süreçte bu çabalarını artırarak sürdüreceğini ilan etmiş bulunmaktadır.

Yaşasın işçi sınıfının kültürü!

İstanbul-Esenyurt'tan GÜNEY okurları

Dergilerimize ceza yağmuru!

Yeni Dünya İçin Çağrı gazetesine yeni bir ceza daha verildi. Aylık olarak yayınlanan Yeni Dünya İçin Çağrı gazetesinde yayınlanan üç ayrı yazıdan dolayı gazetenin Sahibi ve Sorumlu Yazıişleri Müdürü Aziz Özer'e bir yıl hapis cezası verildi. Hapis cezası 9 bin YTL para cezasına çevrildi.

Bu arada bir ceza da dergimize verildi: 19 Aralık 2000 tarihinde yapılan cezaevlerine yönelik saldırıyla ilgili Güney dergisinde yayınlanan bir yazıdan dolayı açılan davanın kararı Yargıtay tarafından onandı. Buna göre dergimiz 6 bin 477 YTL ceza ödemek zorunda.

Biz Güney olarak gerek Yeni Dünya İçin Çağrı gazetesine, gerekse dergimize verilen cezayı protesto ediyoruz. Bu tür cezaların devrimci -sosyalist basın-yayın organları üzerindeki baskıların, saldırıların bir parçası olduğunu, bu baskı ve saldırılara karşı da mücadelenin bir görev olduğunu vurguluyor, okurlarımızı dergimizle ve Yeni Dünya İçin Çağrı gazetesi ile dayanışmaya çağırıyoruz.

Aşağıda Yeni Dünya İçin Çağrı gazetesine verilen ceza sonrasında gazete yönetimi tarafından yapılan açıklamaları yayınlıyoruz.

YENİ DÜNYA İÇİN ÇAĞRI GAZETESİNE YENİ BİR CEZA DAHA:

Gazetemizin Sorumlu Yazıişleri Müdürü Aziz Özer'e 1 yıl hapis cezası verildi...

Bugün (23 Aralık 2005) tebliğ edilen kararda gazetemizde yayınlanan iki başka yazı nedeniye "AKP'nin ampulü kimin için yanıyor?" ve "19 Aralık katliamını unutmadık, unutturmayacağız! Katliamın sorumlusu ve suçlusu devletten hesap devrimle sorulacaktır!" başlıklı yazılar nedeniyle Yazıişleri Müdürümüz 5237 sayılı kanunun 301/1-2 maddeleri uyarınca her birisi için 6 ay olmak üzere, toplam bir yıl hapis cezasına çarptırıldı.

Suç olarak "1- Hükümetin manevi şahsiyetini tahkir ve tezyif etmek. 2- Cumhuriyeti (Devleti) tahkir ve tezyif etmek." belirtilmiş.

Dünkü duruşmada (22 Aralık 2005) gazetemizin 71. sayısında yayınlanan "80 yıl Türkiye Cumhuriyeti... 80 yıl faşizm!" yazısı ve 72. sayısında yayınlanan "Irak'ta işgal ortaklığına hayır!" başlıklı yazı nedeniyle, Sorumlu Yazıişleri Müdürümüz Aziz Özer, hem Türkiye Cumhuriyeti Devletini, hem de hükümeti aşağılamaktan toplam 9.000 YTL para cezasına çarptırılmıştı.

Her ne kadar AB ve demokratikleşme konusunda önemli adımlar atılmasıyla övünülse de, düşünceyi cezalandıran bu kararlarla Türkiye'de hâlâ demokrasinin batı tipinin bile olmadığı açıkça görülmektedir. Devleti ve hükümeti eleştirmenin sınırları vardır, bu sınırları aşarsanız size "ya sev ya terk et" mantığıyla cezalar yağdırılır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti bu kararları üstelik dünyanın gözünün Orhan Pamuk davası nedeniyle Türkiye'nin üzerinde olduğu bir dönemde veriyor. İyileştirme olarak gösterilen yeni TCK'nın düşünce özgürlüğü konusunda hiç te iyileşmediği görülüyor. Yani eski tas eski hamam.

Bu uygulamalar Türkiye'ye bırakalım işçi ve emekçiler lehine bir demokrasiyi Avrupa tipi burjuva demokrasinin bile kolay kolay gelmeyeceğini gösteriyor.

Bu kararların özü her türlü muhalefeti, özgür basını, özgür düşünceyi susturmaya yöneliktir.

Biz Yeni Dünya İçin Çağrı Gazetesi olarak devrim ve sosyalizm yolundaki yayın siyasetimize ödün vermeden devam edeceğiz.

Devletin bu antidemokratik uygulamalarını kınıyoruz ve düşüncenin suç olmaktan çıkarılmasını talep ediyoruz.

Özgür Basın susturulamaz!

Yeni Dünya İçin Çağrı Gazetesi adına
Aziz Özer

23 Aralık 2005

BASINA VE KAMUOYUNA

301'den mahkumiyet: 9.000 YTL para cezası!

AB ve demokratikleşme sürecinin yaşandığı bir dönemde, AB kurumlarının Türkiye'deki uyum yasalarının uygulanıp uygulanmadığını denetlediği, Orhan Pamuk davasını yakın takibe aldığı bir dönemde, Türkiye Cumhuriyeti mahkemeleri gazetemizi üç yazıdan dolayı toplam 27 ay hapis cezasına çarptırdı, bunun bir yılı ertelendi ve 15 ay hapis cezası ise toplam 9.000 YTL para cezasına çevrildi. 22 Aralık 2005 tarihinde yapılan duruşmada gazetemiz hakkında 301. maddeden iki mahkumiyet kararı verildi. Yeni Dünya İçin Çağrı'nın 71. sayısında yayınlanan "80 yıl Türkiye Cumhuriyeti... 80 yıl faşizm!" yazısı için İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesi verdiği 6 ay hapis cezasını "duruşmadaki duruş ve davranış" nedeniyle 5 aya indirmiş sonra da bunu 3.000 YTL para cezasına çevirmiştir.

Yeni Dünya İçin Çağrı'nın 72. sayısında yayınlanan "Irak'ta işgal ortaklığına hayır!" başlıklı yazı nedeniyle, Sorumlu Yazıişleri Müdürümüz Aziz Özer, hem Türkiye Cumhuriyeti Devletini, hem de hükümeti aşağılamaktan ayrı ayrı 6'şar aylık hapis cezasına çarptırılmış, hapis cezaları "duruşmadaki duruş ve davranış" nedeniyle 5'er aya indirilmiş, sonra da toplam 6.000 YTL para cezasına çevrilmiştir.

Yani Yazıişleri Müdürümüz bugünkü duruşmasında toplam 9.000 YTL para cezasına çarptırılmıştır.

Bunlar gazetemizin aldığı ne ilk ne de tek cezalardır. Gazetemize karşı şimdiye kadar toplam 20'nin üzerinde dava açılmıştır, 10'un üzerinde dava sonuçlanmıştır, toplam 30.000 YTL civarında para cezası taksitlerle ödenmektedir.

İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı, Nisan 2005 tarihli 88. sayımızda yayınlanan "1915-2005: 90. yıl, Tarihle Yüzleşme Zamanıdır, Unutma mı, İnkâr mı?" başlıklı yazı hakkında önce gazetemize soruşturma açtı, daha sonra da "Basın yolu ile Türklüğü ve Cumhuriyeti aşağılama" suçlaması ile, 5237 sayılı Türk Ceza Yasasının 301. maddesi gereğince yazarımız Erkan Akay'a kamu davası açtı. Bu 2005 /164 esas sayılı davanın ilk duruşması 10 Kasım 2005 günü yapıldı. Erkan Akay savunmasını yaptı. İkinci duruşma ise 14 Aralık 2005 tarihinde yapıldı. Bu duruşmada, mahkeme jet hızıyla karar verdi. Kararda, Erkan Akay'ın yazısında 5237 sayılı TCK'nın 301. maddesinin 1. fıkrasının "2 kez ihlal edildiği" belirtildi. "Cumhuriyeti" aşağıladığı için 6 ay, "Türklüğü" aşağıladığı için de 6 ay olmak üzere, toplam 1 yıl hapis cezasına mahkum edildi. Yani bir yazıdan dolayı 2 kez cezalandırıldı. Ancak sabıkası bulunmadığı için mahkemece cezası ertelendi.

Medya bu davaya hiç önem vermezken bugünkü davalara büyük önem verdi. Gazetemizin 301. maddeden aldığı cezaların aynı günü davası görülen 'Yitik Köyler - Binyılların Mirası Nasıl Yakıldı' adlı kitabın yazarı Zülküf Kışanak, 'Türkiye Cumhuriyeti devletini alenen aşağılamak' suçundan beş ay hapis cezasına çarptırıldı. Kışanak'ın cezası 3 bin YTL adli para cezasına çevrildi. Medyanın bu davalara büyük ilgi göstermesinin arkasında yatan neden Orhan Pamuk'un da 301. maddeden yargılanıyor olmasıydı. Orhan Pamuk'un davasını izlemeye gelen uluslararası heyetin üyesi Uluslararası yazarlar örgütü PEN Başkanı bugünkü davaları da yakından izledi ve Türkiye Cumhuriyetini eleştiren bir basın açıklaması yaptı. PEN Başkanı yaptığı açıklamada "Bu davalar Türkiye Cumhuriyeti devletinin ne kadar güçlü olduğunu değil, ne kadar zayıf olduğunu gösteriyor" dedi.

Gazetemize verilen mahkumiyet kararı ve Yazıişleri Müdürümüz Aziz Özer ile yapılan mülakat CNN Türk, NTV gibi büyük haber kanallarında yayınlandı. Orhan Pamuk davasının gündeme gelmesi ve bu davanın uluslararası kamuoyu tarafından izlenmesi, gazetemizin kapağıyla büyük medya kuruluşları tarafından ekrana taşınmasına vesile olmuştur.

Mahkemenin bugün 301. maddeden verdiği kararlar, Türkiye'de demokratikleşmenin nasıl bir demokratikleşme olduğunu göstermesi açısından önemlidir. TC devleti adeta dünyanın gözüne baka baka "Ben faşizmimden kolay kolay vazgeçmem" diyor.

Biz Yeni Dünya İçin Çağrı Gazetesi olarak, egemenlerin baskı ve sindirme siyasetleri karşısında haklı yayın siyasetimizi sürdürmeye devam edeceğiz. İşçi ve emekçiler için AB tipi değil de gerçek demokrasinin ancak ve ancak devrimle kazanılacağını bildiğimizden, devrimci mücadelemizi daha da geliştireceğiz. Yeni Dünya İçin Çağrı işçi ve emekçilerin sesi olmaya devam edecektir!

Özgür basın susturulamaz!

Yeni Dünya İçin Çağrı Gazetesi

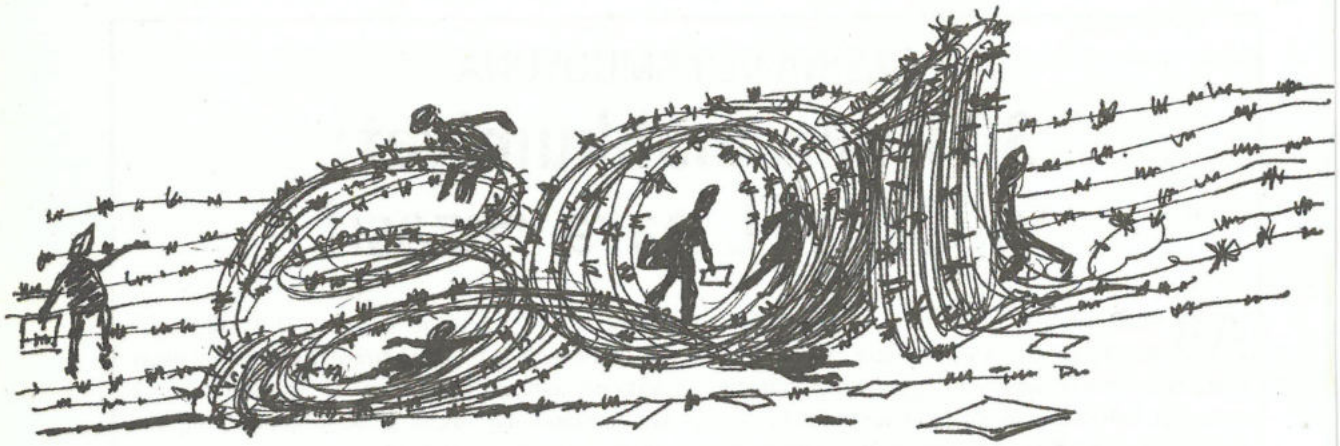

301'in kimi kurbanları

RIZA TOPRAK

1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren yeni TCK'nın birçok maddesi düşünce özgürlüğünü ortadan kaldıran ya da savcılar, yargıçlar tarafından keyfi yorumlanabilen maddeler durumundadır. Son dönemde açıkça öne çıkan madde 301. maddedir. Burada hukuksal olarak bu maddenin ne olup olmadığını, ya da 305. madde gibi diğer kimi maddelerin de düşünce özgürlüğünü kısıtlamanan araçları olduğunu tartışma yerine, son dönemde öncelikle 301. maddeden dolayı ceza alan ve hakkında dava açılanların kısa bir dökümünü yapmak istiyorum.

Önce, Agos gazetesinin tanınmış temsilcisi Hırant Dink'in altı ay cezaya mahkum edildiğini hatırlatalım.

Orhan Pamuk, "Türklüğe alenen hakaret" etmekten, tabii ki 301. maddeden, mahkemelik oldu ve 16 Aralık'ta yaşananlar sadece Türkiye'nin değil, dünya kamuoyu tarafından da görüldü.

Ragıp Zarakolu, Belge Yayınları sahibi olarak yayınladığı iki kitaptan dolayı, her kitaptan ayrı ayrı olarak yine yargılanmaktadır. Sözkonusu kitaplar, "Bir Ermeni Doktorun Yaşadıkları-Garabat Haçeryan'ın İzmir Güncesi" ve George Jerjian'ın yazdığı "Gerçek Bizi Özgür Kılacak" adlı kitaplardır. Dava sürüyor.

"İmparatorluğun Çöküş Döneminde Osmanlı Ermenileri: Bilimsel Sorumluluk ve Demokrasi Sorunları" adlı konferansın yargı tarafından ertelenmesini eleştiren Hasan Cemal, Murat Belge, Haluk Şahin ve Erol Katırcıoğlu hakkında 301. maddeden dava açıldı. İsmet Berkan hakkında ise TCK'nın 288. maddesine göre dava açıldı.

Başbakanlık İnsan Hakları Danışma Kurulu'nun, şimdi eski başkanı olarak anılan Prof. Dr. İbrahim Kaboğlu ile aynı kurulun "Azınlık Hakları ve Kültürel Haklar Komisyonu" üyesi olan Prof. Dr. Baskın Oran hakkında da "Halkı din ve düşmanlığa tahrik, Devletin yargı organlarını alenen aşağılama" "suçundan" dava açıldı.

Buraya kadar aktardıklarımız genelde Hürriyet, Milliyet, Radikal vb. gazeteleri okuyanların da bildiği örneklerdir. Ama kimi örnekleri ise sadece küçük karelerde ya da özel olarak dikkat edilmediğinde göze çarpmayan haberler biçiminde verilmektedir.

Gündem gazetesinin Genel Yayın Yönetmeni İrfan Uçar, 13 Aralık 2005 tarihinde "301 numara" başlıklı bir yazı yazdı. Sözkonusu yazıyı okurken ortaya konan veriler temelinde "Türkiye'nin dünyada itibarı zedeleniyor, küçük düşürülüyor" biçimindeki tespitine tepki gösterdim... Akıl mı veriyor diye!

Ben bu tepkiyi gösterirken, üç gün sonraki Gündem gazetesinde, 16 Aralık'ta İrfan Uçar hakkında, sözkonusu "301 Numara" başlıklı yazıdan dolayı Beyoğlu Savcılığınca soruşturma açıldığını okudum. Haberin başlığında yer alan "301. Madde eleştirisi de 301'lik oldu" tespiti hem olgu tespiti olarak hem de Türkiye'deki durum hakkında bir kara mizahı andırıyordu...

Bu haberi okumadan önce de Gündem gazetesine polisin baskısı da gündemdeydi. 301 ile ilgili dökümü yaparken, bu baskıları da kınadığımı burada belirtmek istiyorum.

"Türklüğü aşağılamak" "suçundan" hakkında dava açılan kitaplar arasına girme onuruna kavuşan kitaplardan biri de, Mara Meimaridi'nin yazdığı "İzmir Büyücüleri" adlı kitap oldu. Sözkonusu kitap Ekim 2004'de yayınlanmış, 50 bin adet satmış ve 25. bas-

kısı yapılan bir kitap. Dava ise Ekim 2005'de açılmıştır. Hakkında dava açılan kitabın yazarının daha önce İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından davet edilip kendisine plaket verildiği de kamuoyuna sunulan bilgiler arasında yer aldı.

301. Madde'den ceza alanlar hakkında en sıcak haberi ise bugün, 23 Aralık'ta okudum. Hem Hürriyet gazetesine, hem de Gündem gazetesine baktım, her ikisinde de bu haber vardı. Gündem bu haberi öne çıkarırken, Hürriyet haberi orta sayfalarda, ince bir sütunla, dikkat edilmediğinde görülmeyecek biçimde vermeye dikkat etmişti.

Sözkonusu habere göre, Yeni Dünya İçin Çağrı gazetesi sahibi Aziz Özer iki ayrı yazıdan ve iki ayrı davadan toplam 15 ay ceza almış ve bu ceza para cezasına, 9 bin YTL cezasına çevrilmişti. Sözkonusu cezalar, "Irak'ta işgal ortaklığına hayır" başlıklı yazı ile "80 Yıl Türkiye Cumhuriyeti 80 Yıl Faşizm" başlıklı yazılarda, "eleştiri sınırları aşılmış" "TC'nin manevi şahsiyeti" "aşağılanmış"tı... Buna göre siz ne haksız, gerici savaşlara karşı çıkabilirsiniz, ne de Türkiye'de faşizmin olduğunu söyleyebilirsiniz. Söylerseniz yersiniz cezayı!

Aynı gün İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yargılanan ikinci kişi ise, "Bin Yılların Mirası Nasıl Yıkıldı? Yitik Köyler" adlı kitabın yazarı Zülküf Kışanak'tı. Zülküf Kışanak da yazdığı kitapta "TC'yi alenen aşağılamak suçundan" beş ay hapis cezası aldı ve bu ceza da 3 bin YTL para cezasına çevrildi.

Burada aktardığımız örnekler dışında da kuşkusuz ki 301. maddenin veya benzeri maddelerin kurbanları vardır. Ama bu örnekler bile yeni TCK'nın düşünceyi ifade özgürlüğünü getirmediğini, tersine başka biçimlerde yasakçı zihniyeti sürdürdüğünü ortaya koyuyor.

Türkiye'de düşüncesini ifade etme özgürlüğünün biraz da olsun sağlanması, sözkonusu maddelerin değiştirilmesinden ve keyfi uygulamaların kaldırılmasından geçiyor.

Bu maddenin ve diğer kimi maddelerin de, örneğin 305. maddenin de değiştirilmesi konusunda sesler yükselmiş durumda. Değişikliğin gündeme geleceğine kesin gözüyle bakılabilir. Ama işin özü yapılacak değişikliğin gerçekte düşünceyi ifade özgürlüğüne hizmet edip etmeyeceğidir.

Şimdilik görünen odur ki, bu değişikliğin içeriğini belirleyecek olan güç, işçiler, emekçiler, gerçek demokrasi yanlıları değil, işi kılıfına uydurmaya çalışan egemenlerdir.

Sorun işçilerin, emekçilerin kendi çıkarlarını savunma temelinde, düşüncelerini ifade etme özgürlüğü için mücadeleye sarılmasıdır.

23 Aralık 2005

Düşüncemi özgürce ifade etmek istiyorum!

ÖKKEŞ DERE

Birileriniz şöyle, birileriniz böyle düşünebilir ve benim görüşümü doğru ya da saçma bulabilirsiniz. Ben ama, sizin değerlendirmelerinizden önce, hatta değerlendirme yapabilmeniz için de, kendi düşüncelerimi, görüşümü özgürce ifade etmek istiyorum. Bu benim insan olarak en doğal ve temel demokratik haklarımdan biridir.

Görüşlerimi ya da düşüncelerimi ifade etmemin de değişik yol ve yöntemleri, araçları var. Konuştuğumda tabii ki sözlü ifade ile görüşlerimi dile getirme durumunda olacağım. Yazılı ifade ise, yazı, makale ya da kitap vb. biçimlerde mümkündür.

Bu ise, basın-yayının da düşüncesini ifade etme özgürlüğünün bir aracı, parçası olduğunun bir işaretidir. Eğer basın-yayın özgür değilse, o zaman sizin de basın-yayın üzerinde düşüncenizi ifade etme özgürlüğünüz yok, ya da kısıtlı demektir.

Sorun şimdi, Abdülhamit zamanındaki sansür gibi önceden belirlenmiş kimi kavramları kullanamamak gibi değil. Zaten yazı, makale, ya da kitap yazdığınızda, bunlar basılmadan önce, kimse tarafından sansür edilme durumunda da değil. Yani ilk adım olarak basın-yayında düşüncenizi istediğiniz gibi ifade edebilirsiniz. Ama sorun da bundan sonra başlamakta ve mülki amirlerin tavırları, sözkonusu ülkede basın-yayın ve düşünce özgürlüğünün sınırları ortaya çıkmaktadır.

Türkiye'de "düşünce özgürlüğü" diye de ifade edilen, ama gerçekte düşünceyi ifade etme, açıklama özgürlüğü hemen hemen hiçbir dönem yaşanmamıştır. Düzeni savunanların, devlet erkini ellerinde tutanların methiyecileri, yağcıları, emireri kalemşorlar vd. tabii ki görüşlerini özgürce yaygınlaştırmışlardır. Sorunun özü, devletin resmi ideolojisine muhalif düşüncelerin özgürce ifade edilip edilmemesi meselesidir. Bu mesele şimdi de karşı karşıya olduğumuz meselelerden biridir.

Bilindiği gibi son yıllarda Türkiye'de üçyüz civarında yasal değişiklik gerçekleştirildi. Tüm bunlar Türkiye'nin AB'ye üyelik için müzakere tarihi almasının önkoşulu olarak ortaya konan "Kopenhag Kriterleri"ne uyma adına yapıldı, uymaktan çok uyduruldu...

Kimi somut değişiklikler gerçekten eski yasaya göre ilerleme, düzeltme ya da iyileştirme anlamına gelse de, kimi değişikler de eski yasanın, daha doğrusu sözkonusu maddenin özünün korunarak farklı ifade edilmesi, kimi de iyileştirme adına kötüleştirme anlamına geliyordu.

Yoğun tartışmalara sebep olan değişikliklerden biri de "Türk Ceza Kanunu" (TCK) oldu. Yeni TCK'nın birçok maddesine karşı yükselen itirazlar, kimi değişikliklerin yapılmasını beraberinde getirdi ve gecikmeli de olsa yeni yasa 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe girdi. Yeni TCK ile düşünce özgürlüğünü engelleyen yasaların kaldırılmadığının pratikte ortaya çıkması için uzun süre beklemek zorunda değildik... Resmi devlet ideolojisine ters düşen düşüncelerin ifade edilmesi, gerek düşünceyi ifade edenlere karşı, gerekse de basılı yayında, gazete, kitap vb.de bu düşünceleri yaygınlaştırmaya hizmet edenlere karşı gündeme getirilen yaptırımlar; kimi konularda yeni yasanın eskisinden iyi olmadığını ortaya koydu.

Son aylarda öne çıkan yasa maddesi, 301. madde oldu. Sözkonusu madde esas olarak "Türklüğü, Cumhuriyeti veya TBMM'ni alenen aşağılama" "hakaretten korumaya(!)" yönelik... gibi görünüyor. Fakat neyin hakaret, alenen aşağılama sınıfına girdiğinin sınırı yukarıya doğru açık duruyor ve her savcı, ya da hakim, yargıç istediği gibi bu maddeyi yorumlayabiliyor. Özellikle de devlet gücü olarak ordunun, sözkonusu bu yasa maddesini sıkı takibe aldığı da yaşananlar tarafından ispatlıdır.

Açık ırkçı, kafatasçı kesimin de müdahalesiyle mahkemelere, savcılıklara "gizli" ihbarların akışı bir sel gibi... Tabii ki soruşturmalar ve davalar ihbarların sayısı kadar olmasa da, egemenler arasındaki iktidar dalaşına uygun olarak da belirlenmektedir.

Göze batan 301. madde olsa da kuşkusuz ki düşünce özgürlüğü önündeki engel olarak birçok madde birbirini tamamlamaktadır. Gerek yeni TCK'nın kimi maddeleri olsun, gerekse de basın kanununun kimi maddeleri olsun yasakçı zihniyetin korumacısı olarak varlığını başka biçimlerde de olsa koruyor.

Sonuçta devleti temsil eden kurum ve kuruluşların, şahsiyetlerin eleştirilmesinin önü değişik bariyerlerle kapatılmaya çalışılıyor. Eleştiriler "suç" olarak ele alınıp keyfi olarak "aşağılama", "küçük düşürme" veya "hakaret" kapsamında işleme sokuluyor.

Bu yapılırken de öne çıkarılan esas konular devletin resmi ideolojisine ters düşen konular oluyor.

Örneğin son dönemde onlarca yazar, yayımcı, gazeteci vd. hakkında hemen hemen aynı şema ile davalar açıldı, mahkemelere verildi, cezalar yağdırıldı... Mahkemesi devam edenlere ise ceza verilip verilmeyeceğini belirleyecek olan esas şey, sözkonusu kişilerin uluslararası düzeyde tanınıp tanınmadığı, ne kadar başka ülkelerin dikkatini çekip çekmediği vb. ölçüler oluyor.

Türkiye'de egemen güçler arasında yürüyen iktidar dalaşı, "derin devlet" güçlerinin hedef tahtasına devrimciler, komünistler, Kürtler, Ermeniler vd.nin yanısıra kimi liberal burjuva siyaset savunucusu gazeteci, yazarları da koymasına yol açmaktadır. Örneğin Hasan Cemal, İsmet Berkan, Haluk Şahin, Erol Katırcıoğlu ve Murat Belge gibi Milliyet ve Radikal gazetesi yazarları hakkında 6 aydan 10 yıla kadar hapis cezası istemiyle dava açılıyor. Hem de sözkonusu gazetecilerin söyledikleri savcı tarafından çarpıtılarak...

Gerekçe nedir? Eylül ayı sonlarına doğru yapılan "Ermeni Konferansı"nı erteleyen mahkeme kararı hakkında eleştiri yapmak... "Suçları" ise "adil yargılamayı etkilemeye teşebbüs" ve "devletin yargı organlarını aşağılama" oluyor. Bunların "adil" yargılamayı etkilemeye nasıl "teşebbüs" ettikleri, ya da devletin yargı organlarını nasıl "aşağıladıkları" tabii ki MHP'li avukat (siz yargıç diye okuyun) Kemal Kerinçsiz ve Bağcılar Cumhuriyet Savcısı Ali Çakır tarafından belirleniyor...

İlk duruşma 7 Şubat 2006 tarihinde yapılacak Bağcılar 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yapılacak.

RAGIP ZARAKOLU DAVASI SÜRÜYOR...

Ragıp Zarakolu'nun özellikle Belge Yayınları'nda yayınladığı kitaplar nedeniyle sık sık yargılandığı biliniyor. Yargılanmasına neden olarak gösterilen kitapların içeriği de esas olarak Ermeni, Rum ya da başka azınlıkların sorunlarını dile getiren içerik; yani ulusal soruna dokunan içerikteki kitaplar olduğu da biliniyor.

Bu seferki yargılanmanın nedeni de yine Ermeni ve Rum'ların tarihiyle ilgili yayınlanan iki kitap. "Bir Ermeni Doktorun Yaşadıkları-Garabat Haçeryan'ın İzmir Güncesi" adlı kitapla, George Jerjian'ın yazdığı "Gerçek Bizi Özgür Kılacak" adlı kitaplar.

Sözkonusu kitapları yayımladığı gerekçesiyle, Belge Yayınları Sahibi olma konumuyla Zarakolu hakkında

açılan davada, her iki kitap için ayrı ayrı 6 aydan 3 yıla kadar ceza talep edilmektedir.

İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde süren davada, Zarakolu'nun hazırlanmış raporu reddedip yeni bir "bilirkişi raporu" hazırlanması talebinin kabul edilmesi sonucu duruşma ertelendi. Duruşma ertelendi ama sorun sürüyor.

Zarakolu esas olarak TCK'nin 301. maddesine dayanılarak "Türklüğü ve devletin askeri kuvvetlerine hakaret etmek" suçuyla yargılanmaktadır. Adliye önünde yaptığı açıklamada Zarakolu'nun dediği gibi, Türkiye'de gerçeklerin panellerde tartışılması gerekirken mahkemelerde dava konusu olmaktadır.

Uluslararası Af Örgütü ve Uluslararası Yazarlar Birliği/PEN üyeleri kimi insan hakları savunucuları, yazarlar ve sosyologlar da Zarakolu'nun davasında onu desteklemek için gelmişlerdi.

Biz de Zarakolu'na burada desteğimizi bir kez daha ilan ediyor ve düşünce özgürlüğü, basın-

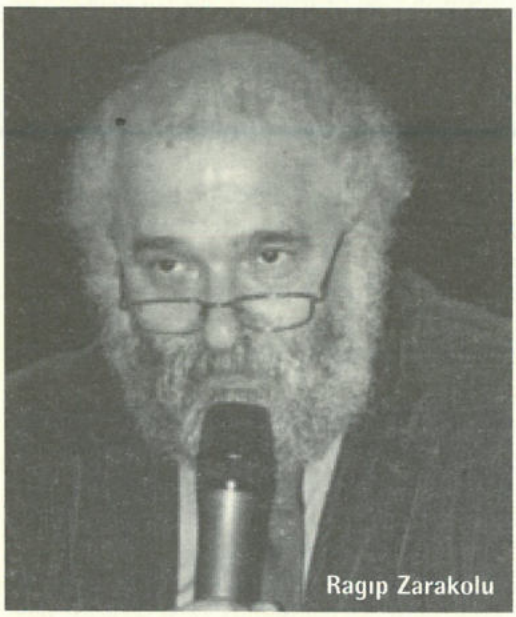

Ragıp Zarakolu

yayın özgürlüğü önündeki engellere karşı mücadelede onun yanında olduğumuzu açıklıyoruz.

Belge Yayınları'nın yayınladığı kitapları da merakla, sevinçle, hüzün ve kinle... kısacası tüm insani duyguların karışımıyla okuyor ve tarihin karanlık sayfalarını hep daha fazla ve hep daha net görüyor, gerçekleri bilincimize kazıyoruz.

Başta gündemi meşgul eden 301. madde olmak üzere düşünce özgürlüğü önünde engel olan tüm sözkonusu yasaların değiştirilmesi için mücadele, kültür, sanat, edebiyat alanında özgürlüğü elde etme mücadelesinin bir parçasıdır. Bu bilinçle düşünce özgürlüğü için mücadeleye sarılalım.

22 Aralık 2005

Orhan Pamuk davası sürüyor...

ARAM DEMİRCİYAN

Orhan Pamuk hakkında açılan davanın ilk duruşması 16 Aralık'ta gerçekleşti. Kimi Avrupalı temsilcilerin yanısıra Türkiye'den de insan hakları, demokrasi savunucuları Pamuk'u desteklemek için mahkeme salonunda yerlerini aldılar.

Türkiye'deki yasa değişiklikleri ve sözkonusu "suç"un Pamuk tarafından yeni TCK'nın yürürlüğe girmesinden önce işlenmesi gözönüne alınarak, mahkeme gününden kısa süre önce Adalet Bakanlığı'na gönderilen dosyanın cevabı gelmediği için, duruşma, herhangi bir ifade alınmaksızın 7 Şubat'a ertelendi. Davanın kaderini şimdi Adalet Bakanlığı'nın vereceği karar belirleyecek.

Pamuk eski TCK'nın 159. yeni TCK'nın ise 301. maddesine göre "suç" işlemiş, "Türklüğü alenen aşağılamış"tı... Peki Pamuk, ne yapmıştı ki, ne söylemişti ki "Türklüğü alenen aşağılamış"tı? Onun yargılanmasını gerektiren şey neydi? Beni öncelikle ilgilendiren de bu soruya verilen cevaptır.

Pamuk 9 Şubat 2005 tarihinde İsviçre'de yayınlanan Das Magazin adlı dergide "Mademki kimse söylemiyor, ben söyleyeyim. Bu topraklarda 1 milyon Ermeni, 30 bin Kürt öldürüldü" biçiminde bir tespit yapmıştı. Bu tespit Türkiye'de, hem de ceza kanunu ile "Türklüğe alenen hakaret" olarak görülmektedir.

Pamuk aslında yeni bir şey söylemiyordu. "Soykırım" tanımını da kullanmıyordu. Hatta, "kimse söylemiyor, o zaman ben söyleyeyim" tavrını takındığında, gerçekleri de çarpıtıyordu. Çünkü ondan çok önceleri bunu söyleyenler vardı, var. Yeni bir şey icat etmiş gibi kendisini öne çıkarması gibi bir tavırdı bu.

Buna rağmen ama Pamuk hakkında açılan davada Cumhuriyet Savcılığı soruşturmaya gerek olmadığı sonucuna varmıştı önce. Bu sonuç açıklandıktan sonra yeniden dava açıldı ve soruşturma başladı... Tam bir hukuk oyunu oynanmaktadır. Zaman aşımına uğraması gereken bir durum olduğu halde "son gün açılan dava" açıklaması ile gündemde tutuldu sorun.

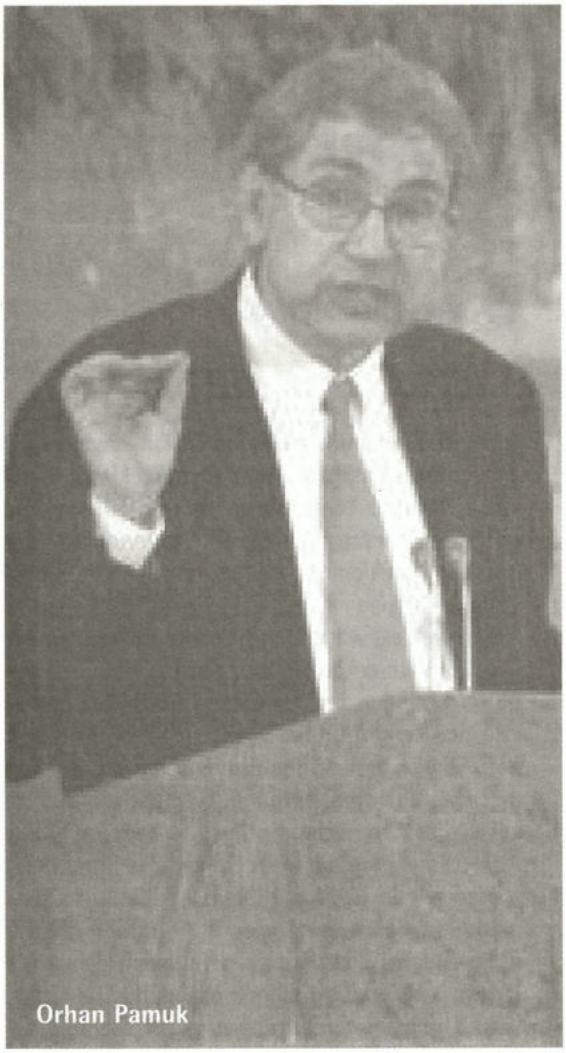
Orhan Pamuk

Orhan Pamuk'un mahkeme karşısına çıkmasına neden olan konuşması, aslında sözkonusu TCK maddesine göre de "Türklüğe alenen hakaret" değildi. Savcılar ama böyle yorumluyor! Pamuk'un sonraki dönemde "30 bin ölü içinde Türk askeri de var" demesi, ya da "1 milyon Ermeni öldürüldü" tespitini "lafın gelişi" söylediğini ama "dürüst olma gereği söylediğinin arkasında durduğunu" açıklaması da onu kurtaramadı.

Onu "kurtaracak" olan esas olarak bu davanın AB'ye üyelik müzakerelerine gölge düşürmesi olgusunun Türk hükümeti tarafından ortadan kaldırılması isteği olacaktır. AB bu konuda "düşünce özgürlüğü"nün gerçekleştiğini görmek istiyor ve Türkiye de Pamuk'un tanınmış bir yazar olmasını gözönüne alarak, bunu ispatlamaya çalışacak gibi görünüyor. Çünkü daha şimdiden, bu davanın Türkiye'nin resmini kötü gösterdiği için buna karşı çıkanlar seslerini yükseltiyorlar. Bunlar için de sorun, esas olarak Pamuk'un söylediğinin ne olduğu değil, Türkiye'nin dışarıya karşı görüntüsünün kurtarılmasıdır. Eh, görüntüyü kurtarsalar da, işin özü kalıyor. Pamuk olayı da Türkiye'de yaşanan iktidar dalaşının bir aracı olarak egemenler tarafından birbirine karşı kullanılmaya çalışılıyor.

Mahkeme öncesinde Pamuk BBC'ye yaptığı açıklamada, onu mahkemelik eden açıklamasına benzer bir görüş savunarak şunları söyledi:

"1915'te Osmanlı Ermenilerinin başına gelenler, Türk milletinden saklanan büyük bir olaydı, tabu idi. Ancak, geçmiş konusunda konuşabilmeliyiz. Hükümet, 301. maddeyi, onları eleştiren veya rahatsız edene çarpmak için muhafaza ediyor. Eğer bu kişi uluslararası alanda tanınmış değilse, onu cezalandıracaklar ve cezaevine koyacaklar." (Hürriyet, 16 Aralık 2005)

Evet, Pamuk burada en azından üzerinde konuşulması gereken bir geçmiş olduğunu, Ermenilerin başına gelenler hakkında konuşmanın, tartışmanın tabu olduğunu tespit etmektedir. Bu tavır, onun burjuva demokratı olma tavrına uygun bir tavırdır.

Pamuk, suçlanan kişinin ceza alıp almamasının da esas olarak uluslararası düzeyde tanınıp tanınmadığına bağlı ele alındığını söyleyerek de Türkiye'de anda hukukun nasıl işlediğini ortaya koyan doğru bir tespit yapmaktadır.

Pamuk'un takındığı tavrın değerlendirilmesinden bağımsız olarak, onu mahkemeye çıkaran tavrın, Ermeni ve Kürtlerin meselesine değinmesi olduğu açıktır. Türkiye yargısı da bu meselelere değinilmesini, tabii ki resmi ideolojiye ters düşen bir biçimde değinilmesini istememekte ve önlemini ceza vererek almaya çalışmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti devletinin kurumları, yöneticileri böylesi bir yaklaşımı sergilerse, açık ırkçı, Türkçü şovenlerin, faşistlerin tavırlarının da bundan iyi olmayacağı açıktır.

Son yıllarda "Kızılelma Koalisyonu" biçiminde kendini gösteren MHP'li ülkücülerle İşçi Parti'lilerin birliği, özellikle Ermenilere, Kürtlere, Rumlara... yani Türklerden ayrı olan ulus ve milliyetlere karşı eylemlerde kendisini göstermektedir.

6-7 Eylül 1955 olaylarıyla ilgili sergiye saldırı, "Ermeni Konferansı" katılımcılarına karşı saldırılar gibi, Orhan Pamuk davasında da benzeri saldırılar yaşandı. Devletin kolluk güçleri ise, esas olarak istenen önlemleri almadı, saldırganlara gözyumdu.

"Önlemler alındı inebilirsiniz" dendikten sonra mahkeme salonunda çıkan Orhan Pamuk'a, bindiği minibüse saldırılar, canlı yayınla tüm dünyanın gözleri önünde yaşandı.

Bu saldırılardan önce de hem mahkeme salonuna girmeye çalışan Avrupalı temsilcilere, hem de Orhan Pamuk'u desteklemeye gelen Türkiyeli sanatçılara, yazarlara vd. karşı gösteri ve saldırılar yaşandı. "Türk misafirperverliği" bu sefer kendisini İngiliz milletvekili Mc Shavan'a dayak yedirerek gösteriyordu.

Mc Shavan: "Hayatımda hiç dayak yememiştim ve bunun Türkiye'de başıma geleceği hiç aklıma gelmez-

di." diye açıkladı bu "misafirperverliği...

Adalet Bakanı Çiçek ise sorumluyu keşfetmişti hemen: "Bunu bu hale basın getirdi. basının bu işte büyük sorumluluğu var" dedi.

Protesto eylemlerinde açık ırkçılık kendisini sadece Ermenilere karşı tavırda değil, Yahudi düşmanlığı temelinde de gösteriyordu. Daha önce "Ermeni Konferansı" bağlamında gündeme gelen olaylar bağlamında tavır takınıp konferansın ertelenmesini eleştiren gazetecilerle birlikte Orhan Pamuk'un da adı

yazılan pankartta, "Misyoner Çocukları (O. Pamuk - H. Dink - H. Cemal - İ. Berkant - M. Belge -H. Şahin)" yazılıydı. Böylece "misyoner çocukları" küfür olarak kullanıldı. H. Şahin ise kendisinin "misyoner çocuğu" olmadığı savunmasına girdi: "Ben misyoner çocuğu değilim... Şerefli bir Türk subayı ile Atatürkçü bir Türk öğretmenin vatansever çocuğuyum" dedi zavallıca bir çabayla...

"Misyoner"liğe küfür edilmesinin perde arkasında ise, esas olarak "misyonerlerin" raporları ve yazdıklarının Ermenilerin kaderinin ne olduğunu ortaya koyması gerçeği vardı.

Adliye koridorlarında ise, Pamuk'u desteklemeye gelenlere "Yahudiler o tarafa, Türkler bu tarafa" biçiminde sloganlarla protestoda bulundular. Bu zihniyet, bizim atalarımıza 90 sene önce yaşatılanların bugün de sürdürülmesinden yana olan zihniyettir. İnkârcı, ırkçı, kafatasçı ziyniyettir bu zihniyet.

Tabunun artık yıkılmaya başladığı bir dönemde, bu zihniyet daha da saldırganlaşmaktadır. Evet, gerçekler kabul edilmese de, olduğu gibi ortaya konmasa da, artık Türkiye'de de Ermenilerin maruz kaldıkları gerçekler üzerine tartışmalar yürüyor ve bu tartışmalar er ya da geç gerçeğin adlandırılmasında da olumlu bir sonucu yaratacaktır.

Kafatasçıların, soykırımcı zihniyete sahip olanların çırpınışları da bu gerçeğin üzerini örtmeye yetmeyecektir. Orhan Pamuk'un "Bu topraklarda 1 milyon Ermeni, 30 bin Kürt öldürüldü" tespiti, mahkeme salonlarında buluşmanın değil, halkın dilinde, "ya bu ne demiş ki, gerçekler daha acı, neden bu kadar yıl bu gerçekleri göremedik?" biçimine bürünecektir elbette. Geçmişte yaşadıklarımız da, bunun sonuçları da içimizi acıtmaya devam ediyor...

Türk yazar Orhan Pamuk'un biz Ermenilerin yaşadıklarına atıfta bulunması nedeniyle mahkemeye çı-

karılması da içimizi acıtıyor. Bunun aslında Orhan Pamuk'a karşı değil, Ermenilere ve Kürtlere karşı açılan bir mahkeme olduğu herkesin bilincine çıkmadıkça da bu acı sürecektir.

Gerçeklerin özgürce konuşulabileceği ve değişik uluslardan, milliyetlerden halkların kardeşçe birlikte yaşayabileceği günlerin özlemiyle yaşıyoruz. O zaman biraz da olsa acılarımızın dineceğinin bilincindeyiz. Ama ondan önce değil!

23 Aralık 2005

TV'mi isterim!

BESÊ DIĞAZİ

Evet TV'mi isterim! Türkiye'nin AB'ye uyum yasalarıyla bana anadilimi, Kürtçeyi, öğrenme hakkını bahşetmesi, anadilimde eğitim ihtiyacımı ve talebimi; TRT'de haftada iki kez yarımşar saatlik ve bayatlamış yayın yapması da anadilimde haber alma, kültürel programlar izleme ve kendi dilimde türküler dinleme hakkımı, isteklerimi karşılamıyor.

Ulusal kimliğimizin tüm cumhuriyet tarihi boyunca inkâr edildiği, okul öncesi dönem ile okula başladıktan sonraki süreçte çocukluğumuzu bile anlayamadan kimliğimizin bölünmesi; 6 ya da 7 yaşına kadar, yani okula gidene kadar bir başka dil konuşup Kürt olduğumuzu bilmemize rağmen, okulda tüm araçlarla bizim Türkleştirilmemize çalışıldığı da bir başka gerçeklik...

Büyüdük bu parçalanmış kimlikle... Türk halkıyla anlaşabilmek için konuştuk Türkçeyi. Ama devlet memurlarının, öğretmenlerin zorlamalarını içerlendik, kabul edemedik bir türlü, konuşmak zorunda kaldık Türkçeyi. Okuduk Türkçeyi ve öğrendik konuşmayı, hatta kimi Türklerden daha iyi. Ama kendi dilimizi okumayı yazmayı öğrenemedik. Kızgınlığımız Türkçeye değil, Türk halkına değil, sisteme, devletin bizim kimliğimizi inkâr ve reddedişine, baskılarına, zulmüne... İsyanımız da bunadır!

Devlet bize kendi anadilimizde radyo TV yayını yap-

Bizim "Keko"

HALİL ALP

Gözlerinde artık yok,
ilk çocukluk aşkının
utangaç bakışları...
nede sevda yollarında
tükenmiş gençliğinin
hoyratça savruluşları...

artık yok Çay'ında
serin yayla kokuları,
ve asi dağ rüzgarları...
nede cigarasında karanfil.
yok artık elinde Mavzeri,
ne asi dağların heybeti,
nede önünde kahpe pusular!

O bir "Yorgun demokrat"
ne cebinde kin defteri,
nede koynunda zehirli hançer!
yüreğinde
"barış" türküleri şimdi.
Ak düşmüş saçlarına,
sürgünde ölümü bekler!
Yazılmamış romanların
kahramanıdır bizim "Keko"
Sırtında yılların kahrı,
yüreğinde paylaşılmamış
ağıtlar!

O bir son Savaşçı!
ne boynunda künyesi,
ne göğsünde madalyalar!
Çalınmış hayatların,
canlı bir tanığı!
Korkunç tufanların,
son kurtulanıdır bizim "Keko"
vede vakitsiz gidenlerin
sırdaşı!
Bir hayal avcısıdır o!
ensesinde ölümün soluğu,
yanıbaşında uçurumlar...

Yapılmamış mahkemelerin
hem sanığı!
hem tanığıdır!

Artık yok,
içinde coştuğu halaylar,
vede koynunda yattığı
dost dağlar...

Yakılmamış türkülerin
Ozanıdır bizim "Keko"
yarım kalmış aşkların,
hep kaybedeni!
Siyasi kavgaların yorgunu...
sırtında dost hançeri,
elinde kızıl güller!
tüketmiş tüm cephanesini
bizim "Keko"
tek silahı kalmış:
Kalemi!
tek mirası:
hatıraları!

03.09.05
Herne-Almanya

mamıza izin vermediği gibi, bu işi kendi gücüyle ve yasalar elverdiği için de "tehditlerden", "baskılardan" uzak(!) yapmaya çalışanlara karşı da saldırı halindedir. Önce damlarımıza tekniğin yeniliklerini keşfettiğimiz tenekelerle çanak kurmamıza, sonra çanaklarımızı indirmemize kadar varan saldırılar sürdü. Neydi amaç? Kürtçe yayın yapan televizyonları izlemeyi engellemek. Engellediler de bir ölçüde. Ama bir kez karar verildi mi, hiçbir gücün halkın isteğini yerine getirmesine engel olamayacağı pratikte görüldü hep. Onlar yasaklamaya çalıştı, biz izlemeye, dinlemeye...

Devlet yetkililerinin çabalarıyla Avrupa'dan yayın yapan Med, Medya TV'lerin yayını durduruldu, izleyemez olduk kendi anadilimizdeki tv'yi, alamaz olduk anadilimizde haber. Barzani ve Talabani'nin etkin olduğu televizyonları bir kenarda bırakırsak elimizde kalakaldı bir Roj-TV.

Şimdi tüm gücüyle devlet yetkilileri bu televizyonu da elimizden almaya çalışıyor. Kasım ayında Şemdinli olayları gündemin ön sıralarına çıksa da, AKP hükümetinin dışişlerle, "adalet"le ilgili yetkilileri yoğun bir çaba içindeydiler.

Roj-TV'nin yasaklanması / kapatılması için Danimarkalı meslekdaşlarıyla yoğun bir diplomatik trafik yaşandı. Konu öyle bir noktaya getirildi ki, karşılıklı olarak Türk ve Danimarka medyası sorunu "karikatürler savaşına" kadar götürdü.

Türkiye Başbakanı Erdoğan, Danimarka Başbakanı Rasmussen ile yaptığı görüşmenin ardında gerçekleştirilmesi gereken basın toplantısını, Roj-TV muhabirinin katılması gerekçesiyle terketti. Rasmussen bunu anlayamadığını açıkladı...

Böylesi durumları engellemek için hemen işe koyuldu başbakanımız! Yurtdışına yapacağı gezilere, toplantılara katılacak gazeteci, muhabirlere verilecek olan akreditasyonun Roj-TV muhabirlerine verilmemesi için mücadeleye girişti... Örneğin Türkiye'nin de yer aldığı Türkiye-AB Karma Parlamento Komisyonu toplantısı öncesinde Türkiye resmen nota verdi, Roj-TV'ye akreditasyon verilmesin diye. AB yetkilileri bu talebi reddetti.

Başbakan Erdoğan Şemdinli'deki olaylar nedeniyle gittiği Şemdinli ve Hakkari'de "Roj TV kapatılmasın", "Devlet adam öldürürse can güvenliğimiz kime emanet" ya da "Roj TV'yi bırak, kurşun sıkılana bak" gibi sloganlarla karşılandı. Başbakan ise ani yaptığı gezi karşısında halkın bu kadar hızlı biçimde pankart hazırlamasına şaşırdı, "bunları alın cebinize koyun" tavrını takındı. Birilerinin birşeyleri bir yerlere koyması gerekiyordu...

Türkiye'nin sürekli baskısı karşısında Danimarka'nın gösterdiği tepki esas olarak "işimize karışmayın" tepkisiydi. Bunu da gözönüne alan Türkiye, Danimarka üzerinde baskı oluşturmak için "ağababası" ABD'ye sırtını dayadı ve yardımını istedi. "Ağababası" da kırmadı, verdi Danimarka'ya gizli bir mektup, istedi Roj-TV'nin kapatılmasını.

ABD'li yetkililer ilk başta böylesi bir mektuptan haberleri olmadığını söyleseler de hem Türkiyeli temsilcileri, hem de böylesi bir "iç işe karışmaya" tepki gösteren Danimarkalı yetkililer, böylesi bir mektubun varlığını ortaya koyuyorlardı.

İşte, bize kendi dilimizde radyo, tv yayını izni ve imkânı vermeyenler, varolan televizyonumuzu da böyle elimizden almaya çalışıyorlar.

Danimarka polisi ilk başta gerek görmediği ama "kamuoyunun yoğun ilgisi" gerekçesiyle başlattığı soruşturmayı tamamlayıp dosyayı Polis Avukatlık Merkezi'ne gönderdi.

Roj-TV'nin kapatılmasına karşı olanlar doğal olarak bunu protesto etmektedirler. Dayanışma açıklamaları hem Türkiye'den, hem de yurtdışından yapılmaktadır.

Danimarka'nın dört ayrı partisinden birer milletvekili ortaklaşa bir kampanya başlattılar, Roj-TV kapatılmasın diye.

400 civarında Arap kökenli aydın, yazar Roj-TV ile dayanışma açıklamasında bulunup Türkiye'nin bu tv'yi kapatma çalışmalarını kınadılar.

Türkiye'de 135 civarında Kürt kökenli sanatçı ve değişik kurumlar Roj-TV'nin kapatılmasına karşı tavır takındı ve sözkonusu sanatçılar Roj-TV'nin yasaklanması durumunda eserlerini meydanlarda yakacaklarını ilan ettiler.

Bu arada burjuva siyasetçiler arasında bir dalaş başladı... Hangi partiden hangi milletvekili, ya da yetkili Roj-TV'ye konuşmuştu? Ne konuşmuştu? AKP'li milletvekili A. Faruk Ünsal kendisini "Ben Başbakan'ın tavrından önce Roj-TV'ye konuşmuştum" "CHP'li Esat Canan ile aynı durumda değilim" diye savunmaya çalıştı. Mızrağın sivri uçları Şemdinli olayları sonrasında Roj-TV'ye konuşan Esat Canan'a çevrildi. Bu arada birçok partiden ve değişik dönemlerde devletin görevlerini üstlenenlerin Roj-TV'ye çıktığı da ortaya kondu. Roj-TV'yi yasaklamaya çalışırlarken Şemdinli'de yaşanan olayların gerçek yüzünü de örtmeye çalışıyorlar.

Onlar birbiriyle dalaşırken, tutuklanan yine Kürt olduğunu gizlemeyen DEHAP Hakkari eski İl Başkanı Sebahattin Suvağcı oldu. Suvağcı'nın tutuklanmasının gerekçesi Roj-TV'ye konuşmaktı...

Bu tavır bile egemenlerin kendi aralarındaki dalaşta da biz Kürtleri kurban seçtiklerini gösteriyor.

Biz ise televizyonumuzu istiyoruz, radyomuzu istiyoruz. Adı ne olursa olsun bunların. Kendi anadilimizde haber alma hakkımızın, türkülerimizi kendi dilimizde dinleme hakkımızın çiğnenmesine artık yeter diyoruz!

Roj-TV'ye yönelik baskıları kınıyor ve tüm gerçek demokratları bu konuda tavır takınmaya çağırıyorum.

23 Aralık 2005

"Kimlik" mi dediniz? Hangisi?

TAHSİN GÖKSEL

"Neler oluyor bize?" Neler olmuyor ki? Olumsuzlukları saymakla bitmeyen bir ülkede her şey mümkün! Bu yüzden de "Burası Türkiye!" denmiyor mu? Şimdi yine başlamış bir tartışma yürüyor ve "kimliğimiz" "alt-üst" edilmeye çalışılıyor! Son dönemde Türkiye'de gündemi işgal eden ve yoğun biçimde yürüyen tartışmalardan biri, "alt kimlik", "üst kimlik" tartışmasıdır. Her şeyden önce bilinçlere çıkarılması gereken şey, bu tartışmanın, bu kadar yoğun yürütülmesinin perde arkasında yatan gerçeğin, Türkiye'de egemenler arasında yürümekte olan iktidar dalaşı olduğudur. Tartışmanın kendisi yeni bir şey değil, tarafların savundukları da!

"Bir kaşık suda fırtına koparanlar" tartıştıkları "kimlik" meselesini de alt-üst ediyorlar bu arada. Tartışma "üst kimlik" "alt kimlik" biçiminde başladığında bile, "kimliğimize" haksızlık edilmektedir. En başta üst-alt ilişkisi, yine egemenin kim ya da ne olacağı tartışmasının bir ifadesidir. Eşitsizlik burada en başta korunmakta ve savunulmaktadır. Birilerinin kimliğinin üst, diğerlerinin, ya da "öteki"nin kimliğinin alt kimlik olarak savunulması bile demokratik bir tavrın olmadığını ortaya koymaya yeterlidir.

Bunun da ötesinde insanların değişik türden kimliklerinin varlığı da reddedilmektedir bu "alt-üst" kimlik tartışmasında.

Örneğin, bir insanın ulusal kimliği, siyasi kimliği, meslek kimliği vb. kimlikleri sıralayabilirsiniz ve bunların hepsine de farklı farklı cevaplar verme durumunda kalacaksınız.

Örneğin kimlikle ilgili soru listesini şöyle hazırlayabilirsiniz: "İsminiz nedir? Cinsiyetiniz? Ulusal kimliğiniz? Mesleğiniz? Hangi siyasi düşünceye sahipsiniz?" vb. Bunların da her birinin alt kesimlerini oluşturan sorular sorabilirsiniz. Mesela siyasi kimlikte, sağcı mı, solcu mu, ortayolcu mu? diye sormak mümkün. Peki ama tüm bunlara bir tek "üst kimlik" ile cevap vermek mümkün mü? Açıktır ki hayır!

Bu nedenlerden dolayı bile, anda yürüyen "alt-üst kimlik" tartışmasının çerçevesinin reddedilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Üst kimlik-alt kimlik savunusu, somut tartışmalarda egemen kimlik ile ezilen kimlik tartışmasının sadece bir aynasıdır.

Yürüyen tartışmada ezen, egemen kimlikle, ezilen, tabi kimlik arasındaki eşitsizliğin ortadan kaldırılması meselesi gündemde yoktur. Ve bu nokta kendi aralarında çelişmeli olan ve iktidar dalaşında birbirine karşı her türlü oyunu oynayanların, ortak noktasıdır. Onlar, eşitsizliğin sürdürülmesi noktasında birleşmektedirler.

Onlar yine Türk milleti dışındaki millet ve milli azınlıkların ulusal kimliklerini tanımama bağlamında da birleşmektedirler. Hepsine göre, gayrimüslimler dışındaki tüm etnik gruplar Türk ulusunun parçalarıdır. Onlara göre Türkiye'de Lozan Anlaşması ile kabul edilen "din'i azınlıklar" dışında -ki bunlar Rum, Ermeni ve Museviler olarak kabul edilmekte ve Süryaniler dıştalanmaktadır- hiç bir azınlık yoktur, Türk ulusu dışında bir ulus yoktur.

Bunlar arasında geçen tartışmanın özü, "alt kimlik" olsun mu olmasın mı da değil şimdilik. "Üst kimlik" ne olacak meselesinde ipler kopuyor...

Başbakan Erdoğan'ın yeniden dillendirdiği "üst kimlik", "Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı"dır.

Buna isyan bayrağını çekenler ise, "üst kimliğin" Anayasa'da da belirlendiği gibi "Türklük" olduğudur. Yani çelişki, "üst kimliğin" "TC vatandaşlığı" olmasını

Seçim

YAKUP KARABACAK

Soğukta bir martı
Ya,
Sıcacık bir bacaya sığınacak
Nefessiz kalacaktı!
Ya da,
Beyaz karlar altında kanat çırparak
Ölene dek
Kirletmeyecekti kendini
O sonuncusunu seçti.

17 Mart 1998, Aksaray- İstanbul

savunmakla, "Türklük" olduğunu savunma arasındadır. Bu aynı zamanda kendisini "Türk" mü, "Türkiyeli" mi kavramının tartışılmasında da ortaya koyuyor.

Aslında bu iki tanımın da -kendi aralarındaki farklılıklara rağmen- sonuçta ortak özelliği, yürütülmesi gereken tartışmanın özünün şu ya da bu milli azınlığın veya ulusun ulusal varlığının tanınması olduğu gerçeğinin üzerini örtmek oluyor. Koleranın ne kadar kötü olduğunu tartışarak, insanları vereme razı etmeye çalışıyorlar. Bunların ama hastalığı ortadan kaldırmak diye bir amaçları yok. Hastalık sürüyor...

Hastalık, Türk milleti dışındaki millet ve milli azınlıkların ulusal varlığının reddidir, inkârıdır. Türk şovenizmidir, Türkçülüktür, ırkçılıktır... Sorun buna karşı olabilmektedir.

Proleter kültürün, demokratizmin, proletarya enternasyonalizminin savunucularının, en baştan, tartışmanın içeriğinin de çerçevesinin de aldatıcı olduğunu; bunun eşitsizliğin andaki biçimiyle korunması ile başka biçimlerde sürdürülmesi arasındaki bir farklılık olduğunu ortaya koyması ve herkese kendi kimliğinin verilmesi talebini yükseltmesi doğru olanıdır.

"KİMLİK" MAHKEMELİK...

Bu tartışmanın yeni olmadığını belirttik yukarıda. Yaklaşık iki sene önce de benzeri bir tartışma yürümüştü. O dönem de Erdoğan "üst kimliğin TC vatandaşlığı" olması gerektiğini savunmuş ve tartışmalar bugünkü gibi yoğun olmamıştı.

2004 Ekim ayı başında kamuoyuna yayınlanan "Başbakanlık İnsan Hakları Danışma Kurulu"nun "Azınlık Hakları ve Kültürel Haklar Çalışma Grubu" başlıklı rapor ile tartışmalar kızışmaya dönüştü... Yine "Türklük hissiyatları" zedelenen "özbeöz Türk"lerin tepkileri, başta Başbakan olmak üzere yetkililerin sözkonusu rapora sahip çıkmama yönlü tavırlar takınmasını beraberinde getirdi.

Kamuoyuna sunulan rapora hükümet sahip çıkmadı, tersine raporu hazırlayanlara karşı değişik yaptırımlar gündeme getirildi. En başta sözkonusu komisyonda önemli rol oynayan Baskın Oran ile İbrahim Kaboğlu hakkında soruşturma açıldı. (Görevlerinden alınması tabii ki atılacak ilk adımdı, atıldı.)

Gelinen yerde, Aralık ayı ortalarında basına yansıdığı kadarıyla, sözkonusu soruşturmayı sonuçlandıran Ankara Cumhuriyet Savcılığı, her iki kişi hakkında da "Halkı kin ve düşmanlığa tahrik, devletin yargı organlarını alenen aşağılama" "suçundan" 1.5 yıl ile 5 yıl arasında değişen ceza talebiyle dava açtı. Sözkonusu dava 15 Şubat 2006 tarihinde 28. Asliye Ceza Mahkemesi'nde başlayacak.

"Alt kimlik-üst kimlik" tartışmasının Baskın Oran ve İbrahim Kaboğlu şahsındaki durumu şimdilik böyle. Bunlara mahkeme yolu görünürken, "üst kimliğin" "TC vatandaşlığı" olması gerektiğini savunanlara da belli işaretler verilmektedir.

"KİMLİK" ÇEŞİTLEMESİ Mİ...

"Alt kimlik-üst kimlik" tartışmalarında kültürel zenginliklere yenileri de eklenmiyor değil. Sözkonusu Kürtler ya da Lazlar, Çerkezler olunca, onların kimliğini ifade etmek için resmi ideoloji savunucuları tarafından sürekli tekrarlanan bir şey vardır: Onlar Türk milletinin mozaiğinin parçasıdır...

Bu düşünce 82 yıllık cumhuriyet tarihinde hep savunulagelmiştir. Türkiye tek milletten, Türk milletin-

Ecza

ZEYNEL ÇOK

Sesler eşeliyorum güney kapısından
İşitemeyeceğim değin kısık rüzgâr

Hünerli tanklara karşı duran hürriyet
Kurşun atan bir yürek olabilirim
Kurşun yiyen her yürek

Tevellüdüm belli değil ölümün yaşı kadar
Islak akşam seni sevmek beyazlar giymek
Sıcak çorba sıcak ekmek sıcak tutan giyecek
Mülteci yaşamak söz gelimi ülkende
Öncesiz ateşin akdenizine inmek

Güneş ölü kendine örtüşmedi saatler
Susamış bardak kederli darbımesel
Siyaset mamur değil mer'i hamaset
Tehdit gözdağı mühürsüz intihar
Yatsam teneşire kayıtsız kalamam

Bazan yolculuklardır elime konan kuşlar
Mevsimsiz uçuşlar göçer izin almadan

Söz yenildiği gün tükendi eczam
Kurşun atan bir yürek olabilirim
Kurşun yiyen her yürek

bugün

TAN DOĞAN

'mavisevi'ye

bugün yâr gelecek
ellerinde papatyalar seviyor seviyorlu
dudaklarında kirazlar çekirdeksiz ve densiz
gözlerinde denizler mavisiz arsız
bugün yâr gelecek bana

sonra
dört duvarda tutsak bir çift güvercin
her yeri bıçaklanmış bir aşk
ve ten ve ter ve kan
kanatların düştüğü an
çekip gidecek

bilinmez yarın

yâr bugün gelecek

den oluşur, geri kalanlar ise -gayrimüslim azınlıklar dışındakiler- Türk milletinin değişik renklerini, mozaik parçalarını oluştururlar.

Değişik millet ve milli azınlıkların ulusal kimliklerinin inkâr ve reddedilmesinin bir açıklamasıdır mozaiğin parçası olmak...

Başbakan Erdoğan da bunu savunmaktadır. Fakat andaki iktidar dalaşı, Erdoğan'ın bunu savunmasını yetersiz kılmaktadır... 82 yıl bize bu düşünceyi empoze etmekle uğraşanların andaki kimi temsilcileri, bu mozaik düşüncesini artık yetersiz bulmaktadır. Mozaiğin parçalanma ihtimalini içinde barındırdığını ifade ederek yeni ifadelendirmeler icat etmektedirler.

Açık ırkçı, Türkçü ve Turancı ve de faşist cenahtan olan Altemur Kılıç gibileri Türk milletinin mozaik değil, ebru olduğunu keşfederken Anavatan Partisi Genel Başkanı Erkan Mumcu Türk milletinin kimliğini "Mozaik değil şerbetiz" diye ortaya koymaktadır.

"Alt-üst kimlik" konusunda Parti Başkanı ve Başbakanına kızan AKP Balıkesir Milletvekili Turhan Çömez ise, "Bir çadır gibi Türkiye'nin elbisesi vardır. Bu çadır Türk kimliğidir, altı üstü olmaz" diyerek Türk kimliğini çadıra benzetmeye kalkıştı. Çadır, şerbet, ebru ve mozaik... Tüm bunlar Türk milletini ifade eden üst kimlikler olarak ortaya atılıyor. Hepsi de, Türk milleti dışındakileri inkâr ve reddediyor.

Türk kimliğinin bu kadar çeşitliliğe sahip olduğunu bilmiyorduk önceden. Artık cumhuriyet savcılarının bu tür tespitleri "Türklüğe alenen hakaret" çerçevesinde kabul edip etmeyeceklerine karar vermeleri ve buna göre de bu "kâşif"lere mahkeme yolunu göstermeleri gerekmiyor mu diye de düşünmemek mümkün değil...

Bu tür tartışmalara karşı, ırkçılığı teşhir etmeye çalışan kimi yazarlar da tartışmaya başka renkler kattı... "Üst kimlik" meselesinin sebze ya da meyve, alt kimliklerin ise hıyar, domates ya da elma, armut olmadığını anlatmaya çalıştılar.

BAYKAL BAŞI ÇEKİYOR...

Baykal'ın siyasetçiliği aslında Türkiye'de siyasetçilerin yeteneksizliğinin en iyi örneklerinden biri. CHP'nin geçmişte "Kürt sorunu" ile ilgili hazırladığı kimi raporlarda da benzeri şeyler savunulsa da, Erdoğan'a muhalefette Baykal, CHP'nin bu tavırlarını yokmuş gibi göstererek "kimlik" tartışmalarının muhalif başını çekiyor...

"Türk üst kimliği Türkiye'nin kırmızı çizgisidir. Kuzey Irak'taki kırmızı çizgilere benzemez. Türkiye'de Türk milleti alt kimlik değildir." (Hürriyet, 15 Aralık) dedikten sonra, "Başbakana Türklüğün bir üst kimlik olduğunu söyletmeye çalışıyoruz." tespitini yaptı.

Baykal'ın bu tavrı, diğer tavırlarıyla birlikte 82 yıllık Kemalist cumhuriyetin yaklaşımını sürdüren bir tavır olduğu açıktır. Bu tavır, örneğin Kürtlerin kimliğini inkâr etme tavrıdır da aynı zamanda. Aynı Baykal Şemdinli'de konuşurken ama "Ayrımcılık yok, birbirimizi yok saymak yok. Hepimiz birbirimizin kimliğine saygı göstereceğiz." (Hürriyet, 9 Aralık 2005) biçiminde tavır takınabilmektedir. Ne büyük sahtekârlık!

Hem Türk olmayanların kimliğini red ve inkâr edeceksin, hem de "birbirimizin kimliğine saygı göstereceğiz" diyeceksin? Bize göre tabii ki bu diğer burjuva siyasetçilere olduğu gibi Baykal'a da yakışır bir tavırdır. Burjuva siyaseti sahtekârlık, yalan dolan üstüne kurulu bir siyasettir.

Baykal'ın çok okumuş ve bilmiş olan bir siyasetçi olduğunu da bu arada öğrenme şansını yakaladık. Baykal, Erdoğan'a "kimlik" dersi verirken, "İstiklal Marşı'nın şairi Mehmet Akif, Arnavut olmasına rağmen 'Türk Milleti' denilince göğsü en çok kabaran insandır. Mehmet Akif Türklüğü içine sindirmiştir, Başbakan da sindirecektir." (Hürriyet, 14 Aralık 2005) görüşünü savundu.

Hürriyet gazetesi köşe yazarlarından Ahmet Hakan, Mehmet Akif'in esasen dinci olduğu, din kimliğini sa-

Sevdican

EROL NACAR

1
Ak saçlarım tel tel demir kırığı
Binlerce ton beton oldum
Sarıcam

Üzerimde atom tozu
Zehir atığı

Ben soldum

2
Ellerime bak!
Sokak sokak çatlıyorlar,
Sarıcam

Seni benden saklıyorlar,
Güzelim
Tırnağım uzasa kesiyorlar,
Sarıcam.
Seni bana vermiyorlar,
Bir tanem,
Hayatım...

3
Ellerim,
Yüreğim
Umut ateşi.
Gelen almış, giden almış Sarıcam

Anne kucağında bebek neşesi
Al yüzümde donup kalmış
Sarıcam;
Güzelim.

4
Nesimice geremedim derimi.
Ben yolunda veremedim serimi.
Sarıcam,
Hayatım,
Bir tanem...

vunduğu ve ne Türklüğü, ne de başka bir milletten olmayı diğer milletlerden üstün görmediği konusunda Baykal'ın yardımına yetişti... Ahmet Hakan, Baykal'ın Erdoğan'a karşı verdiği örneğin tam da Erdoğan'ın kullanabileceği bir örnek olduğu konusunda Baykal'ı uyardı... Bu arada tabii ki Baykal'ın Akif'i okumadığını, işkembe-i kübra'dan attığını da geçerken ortaya koydu.

Türkiye'de egemenlerin temsilciliğini yapan siyasetçiler arasında yürüyen tartışmalar, bu kültür seviyesine sahip olanlar tarafından belirleniyor.

Dinin çimentoluğu, kimliğin çadırlığı ya da şerbetliği gibi yüksek buluşlarla kitlelerin beyinleri işgal altında tutulmaya çalışılıyor.

Tartışmalarda "üst kimliğin" "TC vatandaşlığı" olmasını savunanlara karşı öne çıkan temel yaklaşım, Türkçülüktür. Kimi yerde açık ırkçılık, şovenizm, kimi yerde inceltilmiş ya da kaba biçimi görünmektedir. Ama hepsinin de ortak yanı Türk şovenizmidir.

"Üst kimlik" "TC vatandaşlığı" olsun diyen yaklaşım, açık ırkçı yaklaşımdan biraz da olsa ayrıdır. Bu tavır birleştirici olanın bir devletin vatandaşlığı olması gerektiğini, etnik kökenlilerin bu vatandaşlık temelinde kendi etnik kimliklerini de ifade etmelerine izin verilmesi gerektiğini savundukları yerde; 82 yıllık inkâr ve red siyasetinden belli bir değişikliğin gerektiğini de savunma durumundadırlar. Bu ama, bunların gerçekte Türk milliyetçisi tavırlardan koptuğu anlamına gelmiyor. Hepsinin temel dürtüsü Türkiye Cumhuriyeti'nin nasıl daha sıkı ve sağlam korunacağıdır.

Dalaş, "Türk"lüğün vurgusunu yapan şoven tutucu kesim ile liberal burjuva siyasetin savunucusu milliyetçi kesim arasında yürüyor. İşçilerin, emekçilerin bunlar arasındaki dalaşta taraf olma diye bir görevi, ya da zorunluluğu yoktur. Türk milletinden işçilerin, emekçilerin doğru olandan yana tavır takınma ve ezen milletten olmaktan kaynaklı görevlerini yerine getirmeleri günün acil görevidir. Türkiyeli işçiler, emekçiler somut tartışılan konuda, "alt-üst kimlik" tartışmalarını reddetmeli, Türk milleti dışındaki millet ve milli azınlıklara, herkese kendi kimliğinin tanınması için mücadele etmelidir. Demokratizm kültürü bunu gerektirir.

22 Aralık 2005

H. Pinter

Bu yılki Nobel Edebiyat ödülü İngiliz Yazar Harold Pinter'e verildi. Daha çok tiyatro oyunlarıyla tanınan Harold Pinter kimi "aydın"lar gibi 'sırça köşk'lerinden dışarı çıkmayan, etliye sütlüye karışmayı "sanat"larına aykırı bulan bir yazar değil. Tersine o içinde yaşadığı toplumun sorunlarını sürekli sorgulayan, sanatını toplumsal gelişmenin sorunlarında söz söylemek için de yapan, gelişmelere aktif müdahale eden bir yazar. Ölümcül hasta. Bu yüzden de –fakat aynı zamanda ödül törenlerini sevmeyen bir sanatçı olarak da– ödül törenine katılmadı. Fakat o yine de ödül töreninde vardı: Videoya çekilmiş bir konuşmayla! Harold Pinter, Nobel ödül töreni gibi bir sahneyi kendi doğrularını anlatmak için kullanmamış olsaydı şaşırtıcı olurdu. Aşağıda Harold Pinter'in Nobel Edebiyat Ödülü törenine gönderdiği konuşmanın çevirisini tam metin olarak yayınlıyoruz. — GÜNEY

Sanat, doğru ve siyaset

HAROLD PİNTER

1958'de şöyle yazmıştım:
"Gerçek ile gerçek olmayan ya da doğru ile doğru olmayan arasında berrak ayırımlar yoktur. Bir şeyin mutlaka doğru veya sahte olması gerekmez, o şey ikisi birden, hem doğru hem sahte olabilir."

Bu iddialarımın hâlâ geçerli olduğu ve gerçekliğin sanat yoluyla keşfedilmesine uygulanabileceği kanısındayım. Ben bir yazar olarak buna uygun davranırım, fakat bir yurttaş olarak bunu yapamam. Yurttaş olarak sormak zorundayım: Doğru olan nedir? Sahte olan nedir?

Bir tiyatro oyununda doğrunun yakalanması daima zordur. Onu hiç bir zaman tümüyle bulamazsınız, ama bulmak için arayıp durursunuz. Arayış bizim çabamızın itici gücüdür. Arayış görevimizdir. Çoğunlukla karanlıkta ararken doğruya takılır sendeleriz, doğruya çarparız, ya da doğrunun küçük bir parçasını belli belirsiz görür gibi oluruz; bütün bunlar olur biterken, bunların olup bittiğinin farkında bile olmayız çoğunlukla. Fakat doğru odur ki, dramada bir tek doğru bulunamaz. Bir çok doğrular vardır. Değişik doğrular birbiriyle çelişir, birbirini yansıtır, birbirini reddeder ve birbiri ile alay ederler; birbirinden çekinir, birbirlerini görmezler. Bazen bir anın doğrusunu elinizde tuttuğunuz hissine kapılırsınız, fakat bir an sonra o parmaklarınızın arasından kayıp gider, yok olur.

Bana bir çok kez oyunlarımın nasıl ortaya çıktığı sorusu soruldu. Bunu söyleyemem. Aynı zamanda oyunlarımın özetini de çıkaramam size. Ben yalnızca şöyle şöyle oldu diyebilirim. Şunu dediler. Şunu yaptılar. vb.

Oyunların büyük çoğunluğun çıkış noktası bir cümle, bir sözcük veya bir resimdir. Verili sözcüğü bir resim izler. Size birdenbire aklıma düşen iki cümleyi, ki bunları resimler izledi, ardından da ben geldim, örnek vermek istiyorum.

Yuvaya Dönüş ve Eski Zamanlar isimli oyunlar vermek istediğim örnekler. Yuvaya Dönüş'ün başlangıç cümlesi; "Makasla ne yaptın?"dır, Eski Zamanlar'ın ilk sözcüğü "Koyu"dur.

Başlangıçta, çıkış noktasında elimde olan tek bilgi bunlar idi.

Birincisinde görünürde bir kişi herhalde bir makas arıyordu ve makası çaldığını düşündüğü bir başkasından makasın akıbetinin ne olduğunu öğrenmeye çalışıyordu. Fakat ben hem soruyu soran, hem de sorunun muhatabı açısından makasın hiç de önemli olmadığını bir türlü biliyordum.

"Koyu"yu hem bir kişinin, bir kadının saç rengini anlatmak, hem de sorulan bir soruya cevap olarak anlıyordum. Her iki durumda da bunun peşini izlemeliydim. Bu izleme işi görsel olarak, gölgeden aydınlığa çok yavaş bir geçiş biçiminde oldu.

Ben bir oyun yazmaya başladığımda, kişilerimi hep A, B, C diye adlandırırım.

Yuvaya Dönüş adlı oyunda, mobilyasız boş bir odadan çıkıp gelen bir adam, kendinden genç olan ve

çirkin bir koltukta bir yarış gazetesi okuyan bir başka adama bir soru yöneltir. Ben A'nın baba, B'nin oğul olduğunu bir türlü duyumsuyordum, fakat bunun böyle olduğunun kanıtı yoktu. Fakat benim tahminim bir süre sonra B (sonraki Lenny) A'ya (Sonraki Max) şunları söylediğinde kanıtlandı: "Konuyu değiştirelim, olur mu Baba? Sana bir şey sormak istiyorum. Biraz önceki yemek. Neydi bu? Ne anlama geliyordu? Ne denir buna? Neden kendine bir köpek almıyorsun? Köpek yerdi bu yemeği. Ciddiyim. Sen bir köpek sürüsü için yapmıyorsun yemeği." B, A'yı "Baba" olarak adlandırdığına göre, bu ikisinin baba oğul oldukları yönündeki tahmin mantıklıdır. A görünen odur ki yemek yapmıştır. Fakat aşçılık sanatı B tarafından olumlu değerlendirilmemektedir. Baba yemek pişirdiğine göre, acaba bu annenin yokluğuna mı işarettir? Bunu bilmiyordum. Ama kendi kendime, "zaten başlangıçta ne olduğunu, olayların nereye doğru gelişeceğini bilmeyiz" dedim.

"Koyu". Geniş, büyük bir pencere. Akşam vakti. Bir adam, A (sonraki Deeley) ve bir kadın, B (sonraki Kate) oturuyorlar ve bir şeyler içiyorlar. "Şişman mı, zayıf mı?" diye soruyor adam. Fakat ben bu arada pencereden bir başka kadını, C (sonraki Anna) görüyorum. Diğerlerinden değişik bir ışık altında görünüyor, sırtı diğerlerine dönük, saçları koyu renk.

Daha önce var olmayan kişileri yarattığınız an tuhaf bir andır. Sonrası sıçramalı gerçekleşir, bazen halüsinasyon görür gibi olursunuz, ama bazen durdurulamaz bir çığ gibi gelir üzerinize. Yazar çok özel bir durumda bulur kendini. Kişileri onu sevinerek karşılayıp bağrına basmaz aslında. Kişileri ona muhalefet ederler. Onlarla geçinmek zordur. Onları tanımlamak ise nerdeyse imkânsızdır. Onlara istemedikleri bir şey yaptırmak mümkün değildir. Bir bakıma onlarla oynanan sonsuz bir oyundur: Kedi-fare, körebe, saklambaç. Ama sonunda sözkonusu olanların etiyle, teniyle, kanıyla insan, kendi iradelerine sahip, bireysel duyarlılıkları olan, değiştirilemez, manipüle edilemez veya çarpıtılamaz parçalardan oluşan insan olduğunun farkına varılır.

Yani sanatın dili olağanüstü derecede çok anlamlı bir olgudur, o sürüklenen kumdur veya trampolindir ya da kırılıp her an üzerinde dolaşan yazarın gömülmesine yol açacak olan donmuş bir göldür.

Fakat dediğim gibi: Doğruyu arama hiçbir zaman bitmez. Bu arayış ertelenemez. Yarına bırakılamaz. Hemen bugün ve burada yüzleşilmelidir onunla.

Politik tiyatro insanı büsbütün başka sorunlarla karşı karşıya getirir. Her şart altında ahlaki vaazlardan kaçınılmalıdır. Objektiflik olmazsa olmaz koşuldur. Kişiler özgürce nefes alıp verebilmelidir. Yazar onları sınırlamamalı, darlaştırmamalıdır, onların kendi eğilimlerine, önyargılarına vb. uygun hale gelmesine çalışmamalıdır. Yazar kişilere en değişik yönlerden yaklaşmaya, en değişik bakış açılarından bakmaya çalışmalı, onları ara sıra şaşırtsa bile kendi yollarında yürüme özgürlüğünü onlara bırakmalıdır. Bunu her zaman başarmak mümkün değildir. Politik satir tabii ki bu kuralların hiçbirine uymaz, neredeyse burada söylenenlerin tersini yaparak kendi işlevini yerine getirir.

Doğum Günü Partisi isimli oyunumdaydı sanırım, sonunda bir teslimiyet olgusu odağa yerleşmeden önce bir imkânlar ormanında bir sürü alternatife yol vermiştim.

Dağ-dili oyununda ise hiçbir alternatife oyun alanı yoktur. Oyunun kendi vahşicedir, kısa ve çirkindir.Fakat oyundaki askerler eğlenmektedir. Bazen işkencecilerin çabukca sıkılabildikleri unutulur. Onların da gülecek bir şeylere ihtiyacı vardır, eğlenmelidirler ki, yaptıkları işi daha iyi yapabilsinler. Bağdat'da Ebu Garip'te olanlar da bunu gösterdi yeniden. Dağ-dili yirmi dakika sürer. Fakat saatlerce de sürebilirdi. Aynı düzeyde, aynı biçimde, hep kendini yineleyerek, saatlerce sürebilirdi.

Kül Küle ise bana sanki oyun su altında geçiyormuş gibi geliyor. Boğulan bir kadın elini suyun içinden yukarıya çıkarıyor, sonra sulara gömülüyor, başkalarını arıyor, fakat kimseyi bulamıyor, ne suyun üstünde ne altında kimse yoktur. Kadın yalnızca akıp giden gölgelere, yansımalara rastlıyor ;bir kadın, sulara gömülen bir toprak parçası üzerinde kaybolmuş bir insan, başkaları için olduğunu saldığı bir çöküş, yokoluşun kendisini kavramasını engelleyemeyen bir kadın.

Bir çok başkaları nasıl öldüyse, o da ölecektir.

Siyasetçilerin kullandığı dil verdiğimiz örneklerin hiç birisinin alanına girmeye cesaret edemez, çünkü, elimizdeki kanıtların gösterdiği gibi politikacıların çoğu doğruyla ilgilenmez, iktidarla ve o iktidarı korumakla ilgilenir yalnızca. O iktidarı sürdürmek için halkın bilisiz kalması,doğrudan, hatta bizzat kendi hayatlarına ait doğrulardan yoksun bırakılması şarttır. Bu yüzden, etrafımız çepeçevre bir yalan ağıyla örülmüştür ve biz yalan ağından beslenmekteyiz.

Buradaki herkes gayet iyi biliyor ki, Irak'ın işgal edilmesinin sözde gerekçesi "Saddam Hüseyin'in son derece tehlikeli bir kitle imha silahları kitlesine sahip olduğu, bunlardan bazılarının 45 dakika içinde ateşlenebilecekleri ve korkunç yıkımlara yol açabilecekleri" şeklindeydi. Bize bunun doğru olduğu söylendi. Ama değildi. Irak'ın El Kaide'yle ve 11 Eylül 2000 saldırılarıyla ilişkili olduğu anlatıldı bize. Bunun da doğru olduğu söylendi. Ama değildi. Irak'ın dünya güvenliğini tehdit ettiği söylendi. O da doğru değildi.

Bu konuda "doğru" tamamen başka bir şeydir. Doğru denilen şey ABD'nin dünyadaki kendi rolünden ne anladığı ve onu nasıl gerçekleştirmek istediğidir. Günümüze gelmeden önce yakın geçmişe bir göz atmak ve Amerika Birleşik Devletleri'nin İkinci Dünya

Savaşı bitiminden bu yana izlediği dış politikaya değinmek istiyorum. Ben bunu yapmak zorunda olduğumuzu, bu dönemi belirli ve sınırlı da olsa -sınırlı çünkü zaman daha genişine izin vermiyor- irdelemek zorunda olduğumuzu düşünüyorum.

Herkes savaş sonrası dönemde Sovyetler Birliği'nde ve Doğu Avrupa'da ne olduğunu biliyor: O döneme ait vahşet, yaygın çirkinlikler ve bağımsız düşüncenin acımasızca bastırılması yeterince belgelendi, kanıtlandı.

Gelgelelim, aynı dönem içinde ABD'nin işlediği cürümler sadece yüzeysel olarak not edildi, doğru dürüst belgelenmedi ve suç olarak tanımlanmadı. Dünyanın içinde bulunduğu durumda bunların üzerinde durmak gerektiğine inanıyorum. Bu konudaki doğruların adlandırılması dünyanın nereye doğru gelişeceği konusunda önemlidir. Sovyetler Birliği'nin varlığı nedeniyle bir ölçüde kısıtlanmış olmakla birlikte, ABD'nin dünya çapında yaptıkları, onun da her istediğini yapabilme hakkını kendinde gören bir anlayışa sahip olduğunu göstermekte idi.

Bununla birlikte, hükümran bir devletin topraklarının doğrudan doğruya istila edilmesi ABD'nin öncelikli yöntemi değildi. ABD ağırlıklı olarak "düşük yoğunluklu çatışma"yı yeğlerdi. Düşük yoğunluklu çatışma demek doğrudan savaşta attığınız bir bombayla insanları toplu halde aniden öldürürken, onun yerine, binlerce insanı yavaş yavaş öldürmek demektir. O ülkeye ta kalbinden hastalık bulaştırmak ve hastalığın için için ilerlemesini, sonunda kangrene dönüşmesini beklemektir. Ülke halkına bir kez boyun eğdirildi mi -veya halk aynı şey olan ölümcül bir yenilgiye uğratıldı mı- artık sizin dostlarınız, askerler ve büyük şirketler rahat rahat iktidarda oturabilirler, siz de kameraların önüne geçip demokrasinin galip geldiğini söyleyebilirsiniz. ABD'nin, benim şimdi üzerinde durduğum İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki yaygın dış politikası işte böyleydi.

Nikaragua'da yaşanan trajedi bu dediğimin göze batan bir örneğidir. ABD'nin dünyada o zamanki ve şimdiki rolünü göstermek için bu örneği anmak istiyorum.

Ben 1980'li yılların sonunda ABD'nin Londra Sefaretinde bir toplantıya katıldım.

ABD Kongresi Kontraların Nikaragua devletine karşı yürüttüğü saldırıda, onları Nikaragua devletine karşı daha fazla para vererek destekleyip, desteklemeyeceği konusunda karar alacaktı. Ben Nikaragua devleti adına, lehine konuşan delegasyonda bulunuyordum. Fakat en önemli delegasyon üyesi Papaz John Metcalf'tı. Amerikan grubunun başı Raymond Seitz'dı. (Bu kişi o dönemde Sefaret'te iki numara idi, sonradan doğrudan Sefir oldu.) Papaz Metcalf şöyle konuştu: "Sir, ben Nikaragua'nın kuzeyinde küçük bir beldede bir kilise yönetiyorum. Benim beldemin insanları bir okul, bir sağlık merkezi ve bir kültür merkezi inşa ettiler. Biz barış içinde yaşıyorduk. Bundan birkaç ay önce Kontralar beldemize saldırdılar. Her şeyi yakıp yıktılar. Okulu, sağlık merkezini, kültür merkezini yerle bir ettiler. Hemşirelerin ve kadın öğretmenlerin ırzına geçtiler. Doktorları barbarca öldürdüler. Şeytan gibiydiler. Lütfen ABD hükümetinin bu teröristlere verdiği yardımların durdurulmasını sağlayın."

Raymond Seitz rasyonel düşünen, sorumluluk sahibi ve çok yüksek kültürlü olarak ünlenmiş biri idi. Diplomatik çevrelerde büyük ve saygın bir üne sahipti. O söylenenleri dikkatle dinledikten sonra büyük bir ciddiyetle şunları söyledi: "Kutsal baba, ben size bir şey söylemek istiyorum. Yürüyen bir savaş var. Ve savaşta olan hep suçsuzlara olur." Buz gibi bir hava esti. Biz ona şaşkınlıkla bakakaldık. Gözünü bile kırpmadı o.

Evet, pratikte hep acı çeken suçsuzlar.

Sonunda biri sessizliği bozdu: "Fakat konuştuğumuz durumda 'suçsuz kurban'lar sizin hükümetinizin para verip desteklediği grupların yürüttüğü vahşetin kurbanı oluyorlar. Bu durumda Kongre bu gruplara desteği keserse, bunların vahşeti sürdürmesi de mümkün olmaz. Öyle değil mi? Hükümetiniz, bağımsız ve egemen bir devlete karşı yürütülen vahşi eylemlere destek vererek, kendisi de suçlu duruma düşmüyor mu?"

Seitz'ı hiçbir şekilde ikna etmek mümkün değildi. O şöyle yanıtladı söylenenleri: "Ben verili olguların sizin iddialarınızı doğrular nitelikte olduğu görüşünde değilim."

ABD büyükelçiliğinden çıkarken ABD'li danışmanlarından biri bana benim oyunlarımı çok beğendiğini söyledi. Ben bir reaksiyon göstermedim.

Size başkan Reagan'ın o dönemde yaptığı "Kontralar ahlaki olarak bizim kurucularımızla aynı düzeydedirler." açıklamasını hatırlatmak istiyorum.

ABD acımasız Somoza diktatörlüğünü 40 yıldan fazla süreyle destekledi. Nikaragua halkı Sandinistaların önderliğinde 1979'da bu rejimi yıktı ve eşsiz bir halk devrimini gerçekleştirdi.

Sandinistalar evet mükemmel değillerdi. Onlar da belli ölçüde kibirliydiler ve siyasi felsefeleri birçok çelişkili öğeyi içinde barındırıyordu. Ama aydındılar, öğrenmeye açıktılar ve uygardılar. İstikrarlı, dürüst ve çoğulcu bir toplum oluşturma işine giriştiler. Ölüm cezası kaldırıldı. Yoksulluk içindeki yüzbinlerce köylü ölümden kurtarılıp hayata kazanıldı. Yüz bin aile topraklandırıldı. İki bin okul inşa edildi. Oldukça önemli bir okuma-yazma seferberliği yürütüldü, okuma-yazma bilmeyenlerin oranı yedide bire düşürüldü. Parasız eğitim ve parasız sağlık hizmetleri gerçekleştirildi. Çocuk ölümleri üçte bir azaltıldı. Çocuk felcinin kökü kazındı.

ABD bütün bu başarıları marksist-leninist bölücülük olarak niteledi. ABD hükümetine göre orada teh-

likeli bir örnek sergileniyordu. Nikaragua'da sosyal ve ekonomik adaletin kurulmasına izin verildiği, sağlık ve eğitim hizmetleri düzeyinin yükselmesine gözyumulduğu, sosyal birlik ve ulusal onur yükseldiği takdirde komşu ülkeler aynı soruları sormak isteyecek, aynı şeyi yapmaya kalkacaklardı. Tabii aynı dönemde El Salvador'da egemen olan statükoya karşı da şiddetli bir karşı koyuş da sözkonusuydu.

Demin dört bir yanımızdan çepeçevre bir 'yalanlar ağı' ile kuşatılmış olduğumuzu söylemiştim, ABD Başkanı Reagan Nikaragua'yı "totaliter bir zindan" diye niteliyordu. Bu söz medyada genel kabul görüyor ve Britanya hükümeti tarafından da, durum hakkında gerekçelendirilmiş bir yorum olarak değerlendiriliyordu. Fakat olgu olarak 'Sandinista hükümeti altında' ölüm mangalarına dair hiç bir emare yoktu. İşkence hakkında araştırma ve raporlar yoktu. Sistemli veya resmi bir askeri kötü muamele yoktu. Nikaragua'da rahip öldürmemişti. Tersine, ikisi Cizvit biri de Maryknoll misyonerlerinden olmak üzere üç din adamı kabinede yer almaktaydı. Doğrusu istenirse, asıl totaliter zindan komşu El Salvador ve Guatemala'daydı. ABD Guatemala'da 1954'te seçimle işbaşına gelen hükümeti devirmiş ve kurulan askeri diktatörlük altında 200 bin insan öldürülmüştü.

ABD'de Georgia'daki Fort Benin Askeri Üssü'nde eğitilmiş Alcati Alayı'nın bir taburu 1989'da San Salvador'da Orta Amerika Üniversitesi'nde dünyaca tanınmış altı Cizvit rahibini öldürdü. Son derece yürekli bir insan olmakla tanınan Başpiskopos Romero ayin sırasında suikaste kurban gitti. Tahminen 75 bin kişi öldürüldü. Bu insanlar niçin öldürüldüler? Öldürüldüler, çünkü daha iyi bir yaşamın mümkün olduğuna ve bunu başarabileceklerine inanmışlardı.

Bu inançları yüzünden komünist addedildiler. Öldürüldüler, çünkü statükoyu, alın yazısı gibi doğumla başlayan sınırsız yoksulluğu, hastalığı, çürümeyi ve baskıyı sorgulamaya cesaret etmişlerdi.

ABD Sandinista hükümetini en sonunda devirdi. Bir hayli direnişle karşılaştıysa da, büyük ekonomik badirelere ve 30 bin insanın yaşamına mal olduysa da, eninde sonunda Nikaragua halkının atılımının altı oyuldu. Halk yorgun düştü, yoksulluğun pençesine düştü. Kumarhaneler ülkeye geri döndüler. Parasız sağlık, parasız eğitim sona erdi. Büyük sermaye intikam duygusu içinde tekrar geldi. "Demokrasi" yeniden egemen olmuştu.

Ne var ki, bu politika Orta Amerika'yla sınırlı değildir. Tüm dünyada uygulanmaktadır. Sonu gelmeyen bir politikadır. Ve sanki hiç bir şey olmamışcasına yürütülmektedir.

ABD İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda ve sonrasında hemen her sağcı askeri diktatörlüğü desteklemiştir veya birçoğunu doğrudan işbaşına kendisi getirmiştir. Endonezya, Yunanistan, Uruguay, Brezilya, Paraguay, Haiti, Türkiye, Filipinler, Guatemala, El Salvador ve tabi ki Şili. ABD'nin 1973'te Şili'de yol açtığı dehşet hiç bir zaman aklanamaz ve asla af edilemez.

Bu ülkelerde yüzbinlerce insan ölmüştür. Ama gerçekten ölmüşler midir? Bunlardan ABD, gerçekten ABD dış politikası mı sorumludur? Bu sorunun yanıtı evettir: Evet, o ölümler vuku bulmuştur ve sorumlusu ABD dış politikasıdır. Ama tabii ki bundan kimsenin haberi yoktur.

Sanki onlar hiç olmamışır. Sanki hiç bir şey olmamıştır. Onların hapsi vuku bulduğu halde, adeta hiç vuku bulmamışlar gibidir. Çünkü kimse bunlara aldırmamıştır. Onlar kimseyi ilgilendirmemiştir. ABD'nin cürümleri sistematik, sürekli, ahlâksızca ve acımasızca olmuştur, fakat pek az kimse onlardan sözetmiştir. Fakat ABD'nin hakkı ona teslim edilmelidir. Dünya çapında bir manipülasyon ustaca sahnelenmiş, ABD kendisini dünya çapında iyinin savunucusu olarak tanıtmayı becerebilmiştir. Bu, parlak, zekice ve hayli başarılı bir hipnoz edimidir.

Şunu iddia ediyorum: ABD şu sıralarda dünyanın en büyük şovlarından birini sahnelemektedir. Zalim, aldırmaz, tehditkâr ve acımasızdır, ama öyle olduğu kadar aynı zamanda çok zekidir de. Bir gezginci satıcı olarak rakipsizmiş gibi görünmektedir, çünkü sattığı en iyi malın adı özsevgidir. Kazanan daima kendisidir. Bütün ABD başkanlarını dinleyin, televizyon konuşmalarında "Amerikan halkı" derler ve örneğin şöyle konuşurlar: "Amerikan halkına diyorum ki, şimdi dua etmenin ve Amerikan halkının haklarını savunmanın zamanıdır ve Amerikan halkından başkanlarına Amerikan halkı adına yapacağı işlerde güvenmelerini istiyorum."

Bu parlak bir hiledir. Burada dil düşünceyi baskı altında tutmak için kullanılmaktadır. "Amerikan halkı" sözü yaslanılacak kocaman bir güvence yastığı gibi kullanılmaktadır. Hiç düşünmeniz gerekmiyor. Geriye yaslanıp bu yastığa dayanın, yeter. Sırtınızı yasladığınız bu yastık her ne kadar zekânızı köreltecek ve eleştirme yetinizi alıp götürecekse de, ne beis, yastığınız rahat ya, siz ona bakın. Tabii, bu dediklerim ülkede yoksulluk sınırının altında yaşayan 40 milyon kişiye özgü değil, ABD'nin dört bir yanına yayılmış Gulag hapishanelerinde ikamet eden 2 milyon erkeğe ve kadına dair hiç değil.

ABD artık düşük yoğunluklu çatışmayla ilgilenmiyor. Gizli kapaklı davranmak ya da hatta hileye başvurmak gereğini de duymuyor. Kartlarını masaya açık açık ve korkusuzca seriyor. Ne Birleşmiş Milletler'e, ne uluslararası hukuka aldırıyor, ne de kendisine karşı yapılan eleştirilere kulak veriyor, öyle yapmayı bir güçsüzlük sayıyor ve yersiz buluyor. Küçük kuzusu, patetik ve miskin Büyük Britanya'nın meleye meleye peşinden gelmesi ona yetiyor.

Bizim ahlâki duyarlılığımıza ne oldu? Yoksa öyle bir

şeyimiz hiç olmadı mı? Bu sözcüklerin anlamını acaba biliyor muyuz? Bu sözcüklerin şimdilerde çok nadiren kullanılan vicdan kelimesiyle bir ilişkisi var mı? O vicdan ki, sadece kendi davranışlarımızın sorumluluğunu değil, aynı zamanda başkalarının yaptıkları ama bizim de paylaştığımız sorumluluğu temsil etmektedir. Bunların hepsi öldü mü? Guantanamo Körfezi'ne bakınız. Orada yüzlerce insan üç yıldır sorgusuz sualsiz tutuluyor. Hiç bir hukuki temsil hakkına sahip olmadıklarına ve bugüne değin duruşmaya da çıkarılmadıklarına göre, teknik bakımdan ebediyyen gözaltında kalacaklar demektir. Bu durum tümüyle gayrimeşrudur ve Cenevre Konvansiyonu'nun ihlali demektir. Gelgelelim, "uluslararası camia" denilen şey bu kanunsuzluğa sadece gözyummakla kalmıyor, o durumu aklına bile getirmiyor. Suç kendisini "hür dünyanın önderi" diye tanıtan bir ülke tarafından işlenmektedir. Sahi, Guantanamo Körfezi'nin sakinlerini hiç aklımıza getirdiğimiz oluyor mu? Medya oradaki insanlar için ne diyor? Ayda yılda bir altıncı sayfanın bir köşesinde üç beş satırla onlardan sözediliyor. Onlar sanki bir 'no man's land' dediğimiz sınırlar dışı yere götürülmüşlerdir ve bu gidişle belki de asla geriye dönmeyeceklerdir. Hali hazırda bu insanların çoğu açlık grevindeler, kendilerine zorla gıda veriliyor, aralarında Britanya vatandaşı olanlar da var. Sözünü ettiğimiz zorla gıda verme işleminde hiç bir yumuşaklık bulunmamakta, hiç bir ağrı kesici veya anestezik madde kullanılmamakta, burnunuza ve boğazınıza tüpleri kabaca sokuyorlar. Siz de kan kusuyorsunuz. Bu bir işkencedir. Böyle bir durum karşısında Britanya Dışişleri Bakanı ne demiştir? Hiç. Britanya Başbakanı ne söylemiştir? Gene hiç? Neden? Çünkü, ABD "Guantanamo'daki tutumumuzu eleştirmek bize karşı hiç de dostane olmayan bir davranıştır. Ya bizimle berabersiniz veya bize karşısınız" demiştir. Blair de sesini kesmiştir.

Irak'ın işgali bir haydutluk fiilidir, uluslararası hukuk kavramını hiçe sayan apaçık bir devlet terörizmidir. İstila, yalan üstüne yalan söyleyerek, medyayı ve dolayısıyla kamuoyunu manipüle ederek başvurulan keyfi bir askeri harekâttır, Ortadoğu'da ABD'nin askeri ve ekonomik hakimiyetini pekiştirmeyi amaçlamaktadır, diğer bütün bahaneler iflas ettikten sonra insanlarla alay edercesine özgürlük masalına sarılmışlardır. Bu harekât binlerce ve binlerce insanın hayatına mal olan mutlak bir askeri zor kullanımıdır.

Biz Irak halkına işkence getirdik, bombalar, hafifletilmiş uranyum, haddi hesabı olmayan rastgele öldürmeler, sefalet, çürüme ve ölüm getirdik, bütün bu yapılanların adını da "Ortadoğu'ya özgürlük ve demokrasi getirmek" koyduk.

Kitlelerin katili ve savaş suçlusu ilan edilmeniz için daha ne kadar insan öldürmeniz gerekir? Yüz bin mi? Bana kalırsa bu miktardan fazla insan öldürdünüz. Öyleyse, Bush ve Blair Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne çıkarılmalıdırlar. Bush akıllı davranmış ve Uluslararası Ceza Mahkemesi Sözleşmesini imzalamamıştır. Her hangi bir ABD'li asker ya da politikacı bu mahkemeyle sevkedilecek olsa, Bush onu kurtarmak için deniz piyadelerini yollayacağı uyarısında bulunmuştur. Blair ise sözleşmeyi onaylamış, Mahkemeyi tanımıştır, şu halde onun hakkında kovuşturma başlatılabilir. Lazım olursa diye adresini verelim: Downing Sokağı No. 10 Londra.

Bu bağlamda ölüm fazla bir rol oynamamaktadır. Hem Bush, hem de Blair için ölüm çok da önemi olmayan bir şeydir. Irak'ta daha direniş başlamadan önce en az 100 bin Iraklı Amerikan bombaları ve füzeleriyle öldürülmüştür. Bu insanlardan hiç söz edilmemektedir. Sanki hiç ölmemişlerdir. Savaş istatistiklerinde onların ölümleri atlanmıştır. Ölmüş oldukları kayıtlara bile geçmemiştir. Nitekim, "biz cesetleri saymıyoruz" demektedir Amerikan generali Tommy Frank.

İşgalin ilk zamanlarında, Britanyalı gazetelerin ön sayfalarında Tony Blair'i Iraklı bir çocuğun yanağını öperken gösteren bir resim yayınlanmıştı, resmin altına "Müteşekkir bir çocuk" yazmışlardı. Bir kaç gün sonra, bir gazetenin iç sayfalarından birinde kolları kopmuş dört yaşındaki bir başka çocuğun fotoğrafı ve öyküsü yayınlandı. Tüm ailesi bir füzeyle havaya uçmuş, sadece kendisi sağ kalmıştı. "Kollarıma ne zaman kavuşacağım?" diye soruyordu çocuk. Tony Blair kolları kopmuş çocuğu kollarının arasında almamıştı, ne de bir başka kanlı vücudu tutuyordu kollarında. Çünkü, kan kirlidir. Siz televizyonda içinizden geldiğince konuşurken, kan gömleğinizi, kravatınızı kirletir.

İki bin Amerikalının ölümü de bir utanç vesilesidir. Bu cenazeler adeta karanlıkta mezarlarına gömülüyorlar. Cenaze törenleri sessiz sedasız yapılıyor. Sakat kalanlar, kolu bacağı kopanlar yataklarında aciz şekilde yatıyorlar, belki de hayatları boyunca yatalak kalacaklar. Yani, ölüler de, sakatlar da ayrı ayrı yataklarda çürümeye terkedilmiş durumdalar.

Şu Pablo Neruda'nın "Bazı Şeyler Hakkında Açıklama" başlıklı şiirinden alınmış bir parçadır:

Ve bir sabah alevler fışkırdı her yerden,
bir sabah alev alev yandı
yer,
canlar alındı,
ve o zamandan beri
alevler
o zamandan beri
barut
o zamandan beri
kan.
Uçaklarla fastan gelen haydutlar,
yüzüklü, soylu soysuz haydutlar,
kara papazlarca vaftizlenen haydutlar,

gökten geldiler çocukları öldürmeye,
ve caddelerden oluk oluk kan aktı,
öldürülen çocukları kanları.

Çakallar, bir çakalın bile iğrendiği,
Taşlar, susuz bir dikenin bile yüzüne tükürdüğü,
Çıyanlar,çıyanların bile hain diye kovacağı..

Ben sizin karşınızda
İspanya'nın kanının şahlanışını gördüm..
O kan ki sizi bir tek dalgada,
onur ve bıçaklarla boğacak !

Generaller
Hainler:
Ölü evimi gelin görün,
gelin görün paramparça İspanyamı:
Fakat yine de her evden
çiçek yerine yanan metal yağıyor,
her delikten
İspanya çıkıyor öne,
her ölü çocuk, gören bir silah oluyor
her cürümden yeni kurşunlar doğuyor,
onlar günü geldiğinde bir yüreğin
yerini bulacaklar.

Sizler, onun şiirinin bize neden dünyanın güzelliklerinden, yapraklardan, onun vatanının büyük volkanlarından sözetmediğini mi soruyorsunuz:

Gelin sokaklardaki kanı görün!
Gelin, görün
Sokaklardaki kanı!
Gelin, haydi görün kanı
sokaklardaki

Ben hiçbir yanlış anlaşılmaya meydan vermemek için şunu eklemek istiyorum: Neruda'nın şiirini hiçbir şekilde Cumhuriyetçi İspanya ile Saddam Hüseyin'in Irakı'nı karşılaştırmak için okumadım. Neruda'dan alıntı yapıyorum, çünkü çağdaş lirikte sivillerin bombalanmasını bundan daha iyi anlatan, içe işleyen bir başka şiir bilmiyorum.

ABD'nin elindeki kartları şimdi hiç utanmadan, apaçık masaya serdiğini biraz önce söyledim. Olan tam da budur. ABD'nin resmen ilan edilmiş politikası "tam kapsamlı hakimiyet" diye tanımlanmaktadır. "Tam kapsamlı hakimiyet" karanın, denizin, havanın, uzayın ve mevcut tüm kaynaklar ile birlikte kontrolü demektir.

Amerika Birleşik Devletleri yeryüzünün dört bir yanındaki, 132 ülkede 702 askeri üsse sahip, İsveç'in o ülkeler arasında bulunmaması tabi ki, saygıdeğer bir istisna teşkil ediyor. ABD'nin buralara nasıl ulaştığını bilemiyoruz, bildiğimiz tek şey o üslerin oralarda bulunduğudur.

Amerika Birleşik Devletleri 8000 aktif ve işlevli nükleer harp başlığına sahip. Onlardan iki bin tanesi alarm verildikten 15 dakika sonra ateşlenmeye hazır durumda. ABD bunker kırıcı denilen yeni nükleer güç sistemleri geliştiriyor. Britanya her zamanki gibi gene yardımcı ve kolaylaştırıcı. Trident adlı kendi nükleer füzelerini yerleştirmek hazırlığında. O füzelerle kimleri vuracaklarını merak ediyorum. Usame bin Ladin'i mi? Sizi mi? Beni mi? Joe Dokes'u mu? Çin'i mi? Paris'i mi? Kimbilir kimi? Bilmiyoruz. Bildiğimiz tek şey bu çocukça çılgınlığın, yani nükleer silahlara sahip olmanın ve onları kullanma tehdidini diri tutmanın mevcut Amerikan siyasi zihniyetinin kalbini oluşturduğudur. Kesinlikle aklımızdan çıkarmamalıyız ki, ABD, askeri gücünü sürekli arttırıyor ve buna asla ara vermek niyetinde değil.

ABD'de binlerce, belki hatta milyonlarca insan hükümetlerinin yaptıklarından rahatsız olmakta, utanmakta ve öfke duymaktadır, ama halihazırda bu insanlar birleşik bir siyasi güç oluşturmaktan çok uzaktırlar. Henüz. buna rağmen, kaygının, güvensizliğin ve korkunun ABD'de günden güne arttığını ve azalacağa hiç de benzemediğini görüyoruz.

Gayet iyi biliyorum ki, Başkan Bush son derece ehil çok sayıda söylev yazarına sahip, buna rağmen ben gönüllü olarak bu işe talibim. Örneğin, aşağıda okuyacağım kısa konuşmayı televizyonda ulusa sesleniş olarak okumasını ona önerebilirim. İtinayla taranmış saçlarıyla, vakur, muzaffer, çoğu kez eğlendirici, bazen yüzünde çarpık bir tebessüm, tam bir erkek gibi şaşırtıcı derecede çekici haliyle şöyle konuşurdu:

"Tanrı iyidir. Tanrı büyüktür. Tanrı iyidir. Benim tanrım iyidir. Bin Ladin'in Tanrısı kötüdür. O kötü bir Tanrıdır. Saddam'ın da Tanrısı olsaydı kötü bir Tanrı olurdu, ama onun Tanrısı yoktur. O bir barbardır. Biz barbar değiliz. Biz kimsenin kafasını kesmeyiz. Biz hürriyete inanırız. Tanrı da inanır. Ben bir barbar değilim. Hürriyetçi demokrasinin demokratik yoldan seçilmiş lideriyim. Biz merhametli bir toplumuz. İnsanları elektrikle şefkatli bir şekilde idam ederiz veya şefkatli enjeksiyon kullanırız. Biz büyük bir ulusuz. Ben diktatör değilim. Diktatör olan odur. Ben barbar değilim. O barbardır. Evet, o barbardır. Onların hepsi barbardırlar. Benim otoritem ahlâkidir. Bu yumruğu görüyor musunuz, bu yumruğu? İşte benim ahlâklı otoritem budur. Sakın bunu unutmayın."

Bir yazarın hayatı çok kırılgan, nerdeyse korumasız bir varlıktır. Bunun üzerine oturup ağlayacak değiliz tabii. Yazar seçimini yapmıştır ve bunun arkasında durur. Fakat insan her yandan esen rüzgarlara da açıktır ve kimi yönden esen rüzgarlar gerçekten de buz gibidir. Herkesin gözü önünde neredeyse yalnız başınasınızdır. Kaçacak yer, sığınacak korugan yoktur. Tabii eğer yalan söylemiyorsanız, böyle bir du-

rumda gardınızı almış, kendi kendinizi koruma altına almış, politikacıyla dönüşmüş olursunuz!

Ben bu akşam birkaç kez ölümden söz ettim. Şimdi kendimden bir şiir okuyacağım. İsmi "Ölüm"...

Nerede bulundu ölü?
Kim buldu ölüyü?
Ölü bulunduğunda, ölü ölmüş müydü?
Nasıl bulundu ölü?

Kimdi ölü?

Kimdi babası, ya da kızı, ya da erkek kardeşi.
Ya da amcası, kızkardeşi ya da annesi ya da oğlu
Ölünün ve terkedilmiş ölünün?

Ölmüş müydü o terk edildiğinde?
Terkedilmiş miydi o?
Kimdi onu terk eden?

Ölü çıplak mıydı, yoksa bir seyahat için
giyinmiş miydi?

Neden ölüyü ölmüş ilan ettiniz?
Siz miydiniz ölüyü ölü ilan eden?
Ne kadar iyi tanırdınız ölüyü?
Nereden biliyorlardı ölünün ölmüş olduğunu?

Siz miydiniz ölüyü yıkayan?
Siz miydiniz iki gözünü kapayan?
Siz miydiniz onu gömen?
Siz miydiniz onu terk eden?
Siz miydiniz onu öpen?

Bir aynaya baktığımız zaman karşımızda duran görüntünün gerçek olduğunu düşünürüz, ama bir milim öteye kaysak başka bir görüntüyle karşılaşırız. Gördüğümüz aslında sonsuz bir yansımalar dizisidir. Bu durumda yazar bazan aynaya bir yumruk atıp onu tuzla buz etmek zorundadır. Çünkü aynanın öbür tarafında duran ve bize bakan doğru ile yüzleşmek ancak böyle mümkündür.

İnanıyorum ki, var olan devasa aykırılıklara, zorluklara rağmen, korkusuzca, sapmaz ve güçlü bir entelektüel kararlılıkla, yurttaş olarak 'hayatımızın ve toplumumuzun gerçek doğrusunu bulup çıkarmak, belirlemek' hepimize düşen yükümlülüktür. Bu mutlak bir gerekliliktir aslında.

Eğer siyasal vizyonumuzda böyle bir kararlılık mevcut değilse, hemen hemen yitirdiğimiz şeyi -insan onurunu- geri alma umudumuz da kalmadı demektir.

*Çeviri: **C. Beritan** (Güney) Çevirinin bir bölümünde Yalçın Yusufoğlu'nun çevrisinden de yararlanılmıştır.*

Seyithan

ŞEYHMUS AYDIN

Dışarıda sis var
Dışarısı zemheri
Dağlarda feryat var
Bir kurt bir kuzuyu kovalıyor
Çoban kavalında yanık bir türkü
Dağlarda feryat var
Bir can gidiyor
Yüreğimde feryat var
Bir yar gidiyor

Yavaş yavaş tükeniyorum...

MUSTAFA ESKİCİ

Sensizliğin anlamı çökünce içime seni bende aradım sevgili... Sen değilmiydin 'bahar geldiğinde çiçekler serpilir böcekler sevişir' diyen...

Çiçekler kadar özgür olamadık böcekler gibi mutlu olamadı yüreğimiz...

Açız ikimiz de aşka sevgiye sevişmeye...

Karanlıkta birbirini kaybetmiş iki yıldızız artık...

Neden aşklar hep baharın gölgesinde başlar...

Biz başlayamadık sevgili...

Bizim baharımızda erikler çiçek açmış, toprak suya kavuşmuş olmalı...

Baharımızda seninle uzun uzun sevişmeli...

Yıkılmış taş köprü geçit vermez kimseye
Yıkılmış taş köprü yıkılmış yine
Mermiyi sürmüş namluya
Gezer dağlarda bir eşkiya
Teslim eder mi kuzuyu kurda
Teslim eder mi kendini yara
Köylerde zılgıt sesi
Anam ağlıyor
Sesi dağlarda yankılanıyor
Oyy havar kardaşım vurulmuş
Oyy havar dünya başıma yıkılmış
Saçlarım ağarmış, belim bükülmüş
Duydunuz mu dağlar
Evimizin direği kardaşım vurulmuş
Sarmış etrafımı üç beş çakal
Pusuya düşürmüşler beni
Kolay mı yıkmak, kolay mı vurmak
dağların oğlu Seyithan'ı
Kolay mı devirmek koskoca bir çınarı
Dışarıda sis var
Zemheri göz açtırmıyor
Ölüm ensemde
Elim tetikte
İçeriye yıldızlar yağıyor
İçeriye kurşunlar yağıyor
O an beynimde bir şimşek çakıyor
Göğsümde bir kurşun yarası
Her taraf kızılca kıyamet,
her taraf kan ve barut kokusu
Son mermim senin için kardaşım
Köyde bir zılgıt sesi
Mezarımı kardaşımın yanına yapmışlar
Nasıl kıydınız Seyithan'a
Nasıl kıydınız dağa gibi bir çınara

Diyarbakır

Saçlarını o güzel yüzünü öpmeli...

Dünyanın en güzel kokusu senin sevdiğimin TEN kokusunu koklayabilmeli...

Ellerini hissetmeli ellerimde...

Seni hissetmeli bende...

Baharımızda dudaklarımın sıcaklığını hissetmeli dudakların...

Gözlerimin ışığını görmeli gözlerin...

En korktuğum şeyin seni kaybetmek olduğunu...

En sevdiğim şeyin sen olduğunu duymalı kulakların...

Hayatımda annemden sonra ilk sevdiğim kadın olduğunu, bilmeli, hissetmeli kadınlığın...

Baharımız mutluluk kokmalı sevgili...

"Kötü olmadan iyiliğin, mutsuz olmadan mutluluğun değeri anlaşılmaz"

"Mutsuzluğun da bir mutluluk olduğunu" söylemiştin...

Senin kadar güçlü olamadım sevgili...

Mutsuzluğun, mutluluğuna dayanamadım...

Hasretlerimi özlemlerimi içime gömdüm umutsuzlaştım...

Biliyorum umutsuzluğun da bir umut olduğunu söyleyeceksin sen...

En kötüsü seni seninle aldattım bir bahar gecesi...

Geceler ki soğuk duvarların hissettirdiği sensizlik duygusu...

Seni sensiz yaşayamam sevgili...

Düşünerek seni tükettim hayallerimi...

"GÖRÜLMÜŞTÜR" damgalı mektubunu okurken yazılarını bende önce yabancı gözlerin okumasının acısını hissettim, içerde olmanın çaresizliğiyle haykırmak geldi içimden "ÖZGÜRLÜK" diye yapamadım...

İçimdeki beni yenemedim, küçük düşerim diye korktum...

Biliyorum en büyük korkular bastırılmış duyguların sonucundan oluşur...

Lakin haykıramadım sevgili haykıramam...

Yazdıklarını okudukça sensizliğin acısını daha çok hissettim...

Bu acıyı sigarayla, demli çayla bastırdım...

Ya da kendimi avuttum seni unutmaya çalışırken...

Unutamadım sevgili yaşayacağımız günler oldukça unutamam...

Baharda doğanın uyanışıyla birlikte, sana olan hasretim açlığım daha çok artıyor...

Umudumu bir dahaki bahara bırakıp bu baharda da seni sevmeye devam edeceğim Sevgili...

YA SEN...?

07/05/2002/Salı...

Boşluğa yazılmıştı o zaman bu yazı şimdi ruhuma armağan ediyorum...

Bizim Parti

A. KADİR KONUK

Öylesine, durduk yerde çıktı ortaya parti. Hiç birimiz değil bir parti, bir derneğin bile nasıl kurulacağını bilmiyorduk. Ne yaptıysa Molla Celadet yaptı. Kanımıza girdi, sulu aşımıza ekmek doğradı, kaşığı eline aldı, bizlere birer kaşık bal sundu. Adam doğuştan önder. Gece yatağında uyumuyor, hinlikler düşünüyor bu Molla. Cami imamlığından atılmasının asıl nedeni de bu zaten. Milleti birbirine düşürmek, camide elim sende, birdirbir, körebe oynatmak, "Ezan kayboldu" diye çığlıklar atıp, millete ezan aratmak...

Molla deyince durup üç kulhüvallahü bir elham okumak gerek. Bilene kolay da, bizim gibi elifba görmemişler için zor bir iş bu dua okuma hikayesi. Onun için Molla ne dese evet demek düşüyor bizlere. Adam okumuş, Arapça öğrenmiş, hem de yüksek Arapça. Öyle diyor soranlara. Arapça'nın da yükseği, alçağı varmış, ondan öğrendik. Biz de İstanbul Türkçesi konuşuyoruz, yüksek Türkçe oluyor. Köylerde Türkçe konuşanlar alçak Türkçe'yle idare etmek zorunda kalıyorlar, neylesinler.

Molla Kuranı okumuş ya, ne zaman başı sıkışsa bir ayet döktürüyor. Söyleyin imanınız aşkına, bu ülkede Kuranı okuyan, okuduğunu anlayan kaç kişi var. Bir bizim Molla, pir bizim Molla. Önce Arapçasını okuyor, ardından Türkçeye çeviriyor, sonra girişiyor yorumlara. Bir ayete bir saat konuşuyor. Ayetine güvenen karşı çıksın, ona ne.

İlahiyat Fakültesi'ni bitirememiş Molla Celadet, ama müftünün icazetiyle bir köy camisinin imamlığına atanmış. Başlangıçta memnunmuş köylüler ondan. Ama nedense Celadet'e bir hal olmuş, camide dua eden, Allah'tan onu bunu isteyen köylülere; "Niye versin ulan" diye çıkışmaya başlamış. "Niye versin Allah? Sen otur kıçının üstüne, çalışma, tarlayı gübreleme, koyunlara ot verme, inekleri acından öldür, sonra da ver Allah ver! Allah'tan her gün kaç kişi neler istiyor, biliyor musunuz siz? Evlenemeyen ondan istiyor, kavuşamayan ondan istiyor, adam gerdeğe girecek, yine ondan istiyor. Hangi birinize yetişsin ulan? Azıcık da kendi işinizi kendiniz görsenize!"

Köylüler müftüye gitmiş, bire bin katmış, bir de "Bu Molla Celadet diyor ki; Allah vere vere iflas etmiş"i eklemişler sözlerine. Müftü küplere binmiş, dürdürmüş bunun defterini, çekmişler üstüne kırmızı çizgiyi. O da "Ulan sizin gibi düdüklere imam olacağıma solcu olurum daha iyi" deyip, kendini sosyalist ilan etmiş.

İlahiyat Fakültesi'ni bitirememesinin nedeni ise yine solcularmış. Yoksa o daha ilk ayda yutmuş kitapların hepsini.

"Ne işi var solcuların İlahiyat Fakültesi'nde" diyecek olsak, "Öyle demeyin" diye başlıyordu hemen. "Solcunun kralı bizden çıkar. Hem ille de bizim fakültede olmaları gerekmiyordu o zamanlar. Dışarıdan geliyor, kapının önünde ver yansın ediyorlardı sopayı. Sövsen

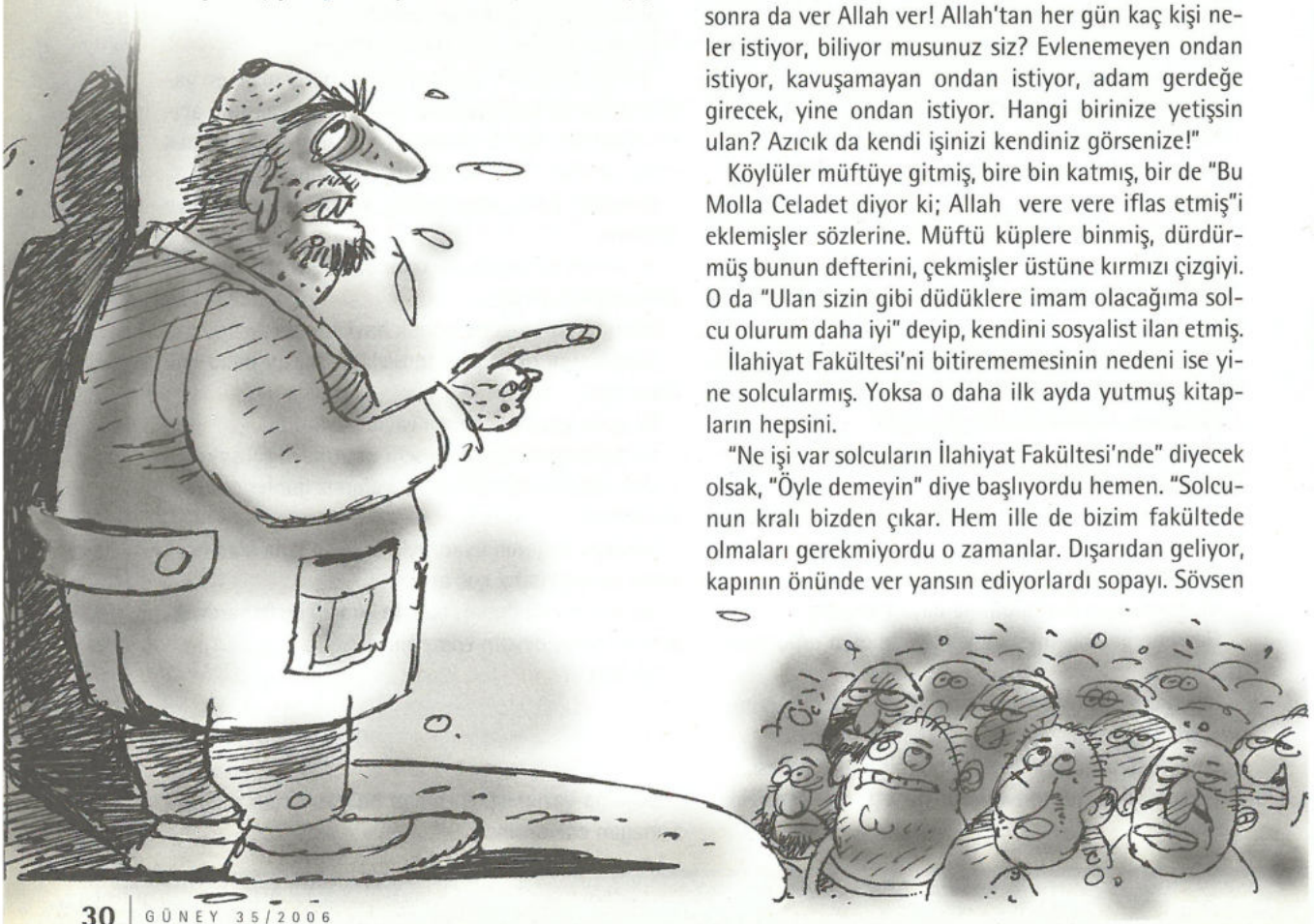

olmaz, dövsen olmaz, boynumuzu büküp, giriyorduk içeriye. Bu arada Allah ne vermişse düşüyordu payımıza dayaktan. İlk yıl sabrettim, dayandım. İkinci yıl içten içe sövdüm dayandım, üçüncü yıl, ulan dedim, dinse din, imansa iman, yukarıda Allah görüyor çektiğimi, aldım elime bir sopa, girdim bunlara, onlar önde ben arkada, koş baba koş. Meğer adamlar oyun ediyorlarmış, beni içlerine çekiyorlarmış. Derken birden sarıldı etrafım. Oy anam, garip anam, beni neye doğurdun anam bile diyemeden yumuldu gözlerim. Ayıldığımda anam, babam, ablam, eniştem, yeğenlerim başucumda kuran okuyorlardı. Demek ki ben gidiciyim diyerek ben de başladım bildiğim duaları okumaya. Babam "Kesin ulan, koşun kurbanları kesin" diye bağırdı. Enişte belinden bir kasap satırı çıkardı, ablam masat elinde koştu ardından, hastanenin bahçesinden inek böğürtüleri gelmeye başlayınca, durun diye bağırdım, ama duyan kim. Babam köyde olup biteni duyunca inekleri katmış önüne, getirmiş. İyileşirse tüm hastane efradına kurban olsun bu inekler demiş, bahçeye bağlamış. Ağam burası İstanbul, kendine gel falan diyenlerin ceplerine birkaç yüzlük sıkıştırınca herkes kör, inekler de görünmez olmuşlar.

Böyle üç gün gitmiş gelmişler başucuma. Akşamları da İstanbul'daki türbeleri dolaşıp dua etmişler, mum yakmışlar, her birine bir adak adamışlar.

İneklerin böğürtüleri dayanılacak gibi değildi. Birden ayaklandım, pencereye koştum, meğer ben alt katta yatıyormuşum. Enişteyle ablama bir kuvvet gelmiş, ineğin birini bırakıyor, ötekini boğazlıyorlar. Yalanım olmasın, yukarıda Allah var, üç inek gitti böyle. Ortalık kan gölü. İnekler de inek ha. Her biri en az iki yüz kilo çeker. Montofon. Hollanda'dan gelmişler bizim oralara. Ne bok işleri varsa.

İnekleri kestiler ya, hastanede bir bayram, bir bayram... Doktorlar bırakmıyorlar eve gideyim. Hiç değil Kurban Bayramına kadar kal diyen bile çıktı."

Kefeni yırtıyor Celadet. Babası onu o gün katıyor önüne, getiriyor memlekete. "Ne edecen fakülteyi ulan" diyor, "Duaysa dua

, Arapçaysa Arapça. Hepsini öğrendin. Gideriz müftüye, bakarız çaresine. Zaten okusan da yine imam olacaksın. Başıma politikacı olacak değilsin ya?"

Bu öyküyü döne döne belki yüz defa anlattı bize Molla. Her defasında da "Okusaydım belki büyük adam olurdum, belki politikacı bile olurdum" diye bitirdi sözlerini. Aslında büyük adam olmuştu da onun haberi yoktu. Kendi çapında ithalat-ihracat işleri yapıyordu. Para diye bir derdi yoktu. Adamın parası olunca kredisi de oluyordu. Herkes onu görünce "Merhaba Celadet bey" demeden geçmiyordu. Borç isteyene bir kez olsun yok dememişti. Kentte örgütlenen illegal örgütlerin üyeleri bile ondan saygıyla söz ediyorlardı. Her dergiden üçer beşer alıyor, parasını da iki üç kat ödüyordu. Sıkıntıda olanlara; "Bok getirin satmazsam neyim" diyordu ve gerçekten de satıyordu, sonra da "Bu millet adam olmaz, girişim yok, ataklık yok, heyecan yok, dergi satarak devrim mi yapılır birader" diye bağırıyordu, "Bakın şunların gözlerine, yaşıyorlar mı ölüler mi belli değil!"

O gün, yani partiyi kurduğumuz gün yine heyheyleri üzerindeydi. Televizyon haberlerinde spiker; "Hükümet ithalatın kısılmasını, ihracatın artırılmasını kararlaştırdı" deyince; "Ne satacaksın ulan" diye bağırdı. "Neyin var da ne satacaksın? Ben olacağım ki görün bakın girene çıkana kim karışıyor. Avrupa milleti enayi mi, malını sokmadan seninkini soktursun? Alacaksın ondan, süsleyip yine ona satacaksın. Ticaret budur. Ama nerede bunlarda o kafa?"

Kahveci Dursun, "Yav babam, bağırıp durma yine" diye çıkıştı. "Çok güveniyorsan git gir seçimlere, ol başbakan, sat memleketi."

"Olurum da satarım da" diye bağırdı bizimki. "Olmayanın da satmayanın da! Var mı burada yürekli birkaç kişi, kuralım partiyi, çıkalım yola..."

Ebe sizsiniz

MASUM ELMAS

Dokuzuncu köyün yaşadığı yer...
ve hâla farkında değilsiniz
evet
Değilsiniz...

Kırıklarımızı aldırmamışız
yalan söylüyor yanımdakiler
arkamdakiler...
önüm sağcım solcum söbe!
yakaladım hepinizi
yalan söylüyorsunuz
yalan
kırık notlarımızı topluyorum bu köyden...

bir dahakine ne mi olursunuz?
ebe sizsiniz
sizsiniz ebe
evet
ebesiniz siz!..

Kaç filizkıran yaşandı

AKMAN GEDİK

hükmü geçmez gecenin
kınından çıkmış düşlerim(iz)e
kaç filizkıran yaşandı
kaç tehirli mevsim
kaç kan-revan düştü gül(üş)lerim(iz)e
karabulutlar yorgunu sema
tahammülsüzdür mavisiz bir yaşama
kaç mavi göz olduk
kaç mavi taşıdık böğrümüzde
U/mutsuzluk icat edilememiş
bir sözdü yürek hanemizde

"Hoş gelişler ola, Mustafa Kemal Paşa" diyerek atıldı Gazi. "O da böyle yapmıştı. Ama önce Samsun'a gitmek, oradan karaya çıkmak gerek Molla. Burası neresi, Samsun neresi?"

"Ne alakası var? Sen bul bana göbeğinden attıran birkaç kişi, iki seneye kalmaz görürsün."

Biz nereden bilelim, meğer bu dürzü uzun zamandır önüne gelene aynı hikayeyi anlatıyormuş. Borç verdiklerinden bir kaçının beynini de çalmış, koymuş cebine. Hani benim aklım da yatmadı değil. Çıkacaksın yukarıya, önce açacaksın meclisin bütün kirli dosyalarını, sonra ey halkım diyeceksin, bizden öncekiler işte böyle yediler, bundan sonra yedirenin... Sonra basacaksın kıçına tekmeyi rüşvetçinin, yolsuzun. Geceleri kıyafet değiştirip 4. Murat usulü baskına gideceksin. Millet her yerde her an seni görür olacak. Bu işi beş, bilemedin altı ay yaptın mı millet uyuz olacak. Pis iş yapanlar önce etrafa bakacaklar, sen orada mısın diye. Sonra da çıkaracaksın yıldırım gibi kanunları, basacaksın vergiyi varlıklıya, ondan aldığını vereceksin yoksula, tıpkı Köroğlu gibi, ondan sonra da...

Sonrası çok çabuk geldi. "Ben varım be Molla" diye bağırdım o gün. "Ben de gelirim sizinle ölüme" dedi kahveci Dursun. "Niye ben kalleş miyem" diyerek Gazi de kaldırdı elini.

Meğer millet fırsat bekliyormuş, kahvede kim varsa "Yaz ulan" diye bağırmaya başladı, "Yaz ulan. Beni de yaz! Bitsin bu zulüm!"

Molla herkesin adını, soyadını, mesleğini, sanki hiç bilmiyormuş gibi sora sora yazdı defterine. Sonra ayağa kalktı, "Sevgili hemşehrilerim" diye bağırdı, "Kaldırın ellerinizi havaya ulan, yemin edin, bu davadan dönenin ineği kısır kalsın mı?"

"Kalsın!"

"Karısı kusurlansın mı?"

"Kusurlansın!"

"Ayağı nasırlansın mı?"

"Nasırlansın!"

"E, hemşehrilerim haydi uğurlu olsun!"

Siz inanmayacaksınız belki, ertesi gün kentin ileri gelenlerinin hepsi bizim parti binasının, yani Molla'nın dükkanının önünde toplandılar. Kimi "Dinci parti" dedi, kimi "Komünist parti" dedi, herkes aklına geleni söyledi, Molla salladı başını, dinledi dinledi, sonunda; "Yok" dedi, "Bu partinin adı Bizim Parti! Neden? Çünkü bu partiyi biz kurduk. İkincisi biri size soracak, nereye gidiyorsun diye, ne diyeceksiniz; Bizim Parti'ye gidiyorum. Ne olacak o zaman, adam da sizin parti mi, diyecek, siz hayır diyeceksiniz, Bizim Parti. Diyelim partimizle ilgili bir haber okuyacak spiker. Ne diyecek; Bizim Parti... Birileri partimiz hakkında konuşsa bile ne diye başlayacak söze; Bizim Parti'nin yaptığı da yani... falan filan.

Politika bu işte sevgili hemşerilerim. Seven de sevmeyen de bizim partiden söz edince ister istemez Bizim Parti diyecek. Partimizin adı hayırlı olsun. Bizim Parti hepinizin partisi olsun!"

İnanmayan inanmaz, o gün bu gün kıçımız rahat bir sandalye yüzü görmedi. Molla önde biz arkada o kent senin bu köy benim, bahara çıkmış danaların neşesi ile dolaşıyoruz. Eve falan uğradığımız yok. Kadınların da sesi çıkmıyor zaten. Milletvekili karısı olacaklar ya, daha şimdiden girdiler havasına. "Tansu'dan neyimiz eksik" diyen diyene. Yorgunuz ama neşeliyiz. Önümüzdeki seçimlerde Molla kesin başbakan. Eh bize de milletvekilliği yeter. Taş attık da kolumuz mu yoruldu sanki.

Propagandada Molla yöntemini kullanıyoruz. Bir yerde sol oylar ağırlıklıysa Molla imamlıktan neden atıldığını anlatıyor, sağ oylar ağırlıktaysa bu defa da fakülteden neden ayrıldığını hikaye ediyor. Sağda sağ, solda soluz, çünkü biz Bizim Parti'yiz. Amaç tepeye çıkmak, ondan sonra solsak sol, sağsak sağ. Bir de kentin tüm kopuklarını, kabadayılarını örgütledi Molla. Koruma mı istiyorsunuz, buyurun dedi. Bizimkilere dul kadın teslim et, ertesi gün git bakire kız olarak geri al. Arada bir olur olmaz yere bıçakları çektikleri de oluyor ama, olacak o kadar artık. Siyasileşmek kolay mı? Mecliste bile ana avrat dümdüz gidiyor politikacılar, kabadayılar biraz sövse ne olur?

Bizim Parti hepimizin partisi. Onu destekle, gözün gibi koru, ele güne rezil etme.

Bizim partiye gel, senin de bir partin olsun!

Allah kimseyi partisiz bırakmasın, Bizim Parti payidar olsun!

Deli Gül

AYTEN KAYA GÖRGÜN

Yağmur vardı boş yollarda, bir de yağmur altında tak! tak! tak! diye ses çıkartan koltuk değnekleri. Daha bir kaç dakika önce güneş vuruyordu badanalı evlere. Şehre sonradan yerleşen bu evlerin arasında kalan dar sokaklarda; göbekli, memeleri sarkmış kadınlar, güneşten yanmış tenleriyle kapı önlerinde grup grup sırıtıyorlar. Çocukların burnu akmış, kiminin daha ayıplanmayan, cinsel anlamını bulmamış organları ortada. Bir kaç çocuk kırık bir bisikletin peşinden gürültüyle koşuyor. Sonra birden bire; kızarmaya yüz tutmuş vişnenin, kadınların ve çocukların üstüne yağmur boşalıveriyor. Kapı önlerinde cümleler yarım kalıyor, oyunlar da... Koşuşmalar başladı, naylon terliklerini hızla sürükledi kadınlar, kollarından çektiler çocukları, bir iki çocuk içeri girmemek için inatlaştı. Bu inadı, anneleri bileklerinin gücüyle kazandı. Kadınlar çocuklarıyla, dantel döşeli evlerine girdiler. Çatılar akmıyordu, camlardan içeri sular sızmıyordu, yağmur onların ötesindeydi. Az önce çocukların oynadığı, kendisinden bıkmış kadınların konuştuğu yollarda, şimdi yağmur sesi bir de yağmurun altında tak! tak! tak! diye ses çıkartan koltuk değnekleri...

Adam çok yorgun görünüyordu bulaşıkları yıkarken. Erkekken kadınlıktan bıkmıştı, belki de her ikisinden de. Çinkosu kalkmış tabağın üzerinde gezdirirken süngeri, farkında olmadan derin bir soluk aldı içine, karnı, göğüsleri şişti, bir oof diyerek havayı dışarı itti. Peşinden onu takip eden gözlerle buluşmak istemiyordu. Yalnızmış gibi davranıyor, o iki gözden korkuyordu. Yo yo korku değil, bu başka bir şeydi. Fakat gözlerini ne kadar kaçırsa da, kadından gelen koku her an varlığını hissettiriyordu. Yaşı bir hayli olmalıydı, neredeyse adama eş. Adamın saçları bembeyaz, kadınınki beyaz ağırlıklı siyah, bu beyazlığa rağmen gürdü saçları, bir papatya gibi başında sağa sola açılmışlardı. Bulaşıkları bitirmiş, elinde iki parça rengi kayıp kıyafetle göründü adam, yüzünü buruşturarak kadına yaklaştı. Ekşi ekşi kan ve sidik kokusu kadına yapışmıştı. Parmakları arasında neredeyse iğrenerek tuttuğu kıyafetleri kadına doğru fırlatırken "Ben söylemesem üstünü bile değiştirmiyorsun" dedi.

Mimoza

A. KARABAĞ

Kar yağar düşlerime
Mercan hızma mimozam

Mardinkapı
Sokaklar kale geçit
Sabahın altısı
Bir çocuk
Açlığı geceden ödünç
Koşar fırına
Kar düşer saçlarına
Almadan döner
Bir lirası eksik

Darılmaz içlenir
Oyuncaksız kalmış
Cudi'ye
helikopter konduğundan

Sabahın sekizi
Dicle
Meyhane uykusunda
Bir bebek ağlar
Parmağı ağzında
memesiz
Gelinliğiyle yanmış annesi.

(Dosya: Şarkım Karanfilde Kalsın)

Eli uçurtma tutmayan çocuk

FERAT AYEBE

Ver elini elin bende kalsın
maden gözlü kömürcü çocuk
ver ki elini koyayım göğsüme, ısıtayım
palto palto kocuk kocuk...
Kalsın döşümde izi
beş parmağının kiri!
amblem olsun
beyaz gömleğimde,
bunun anlamı ne? diye
soranlara söyleriz
göçük altında kalan
yarım türkümüzü
hep bir ağızdan
bağıra bağıra çocuk çocuk...

Sesinden hiç bir şey hissettirmedi, ama elleri çok kızmıştı. İçinden belki de bininci kez aynı şeyi geçirdi "keşke ben ölseydim, ya da onun yerine sen" Kadın hiç ilgisiz "Turşular bozuldu, onları döktün değil mi?" Adam şaşırdı "Oohoo o! Dökeli aylar oldu, canın turşu mu istedi?" Kadın çocuklaştı, dudakları yüzüne dağıldı... Gözleri çizgilerin arasından üç dört yaşındaymış gibi bakındı. Yine de bu haliyle bile adamdan daha yaşlıydı. Bu kez başka bir tele sıçradı kadın "Ben ne zaman evleneceğim?" derken gözbebekleri yuvasından taşacakmış gibi bakındı. Bu sözler adama dokunmuş olmalı ki, elleri yatıştı, kadının saçlarını okşadı. Kadın birden kedi yavrusu gibi kıpırdanıp anlamsız sesler çıkardı. Adam kısa kesti okşamayı. Elleri yapış yapış geldi tenine, bıkkın, söylenerek evden çıkmaya hazırlanıyordu ki, geri döndü, "Sakın bir delilik yapayım deme." Kendi de bu dediğine pek inanmadı, yüzünde bir hiç ifadeyle çıktı. Kadın koltuk değneklerine dayanarak cama gitti. Adam bahçe kapısından çıkmak üzereydi, kadın bağırdı, "Baba nereye gidiyon?" Adam sinirlendi cevap vermeyecekti... Verdi. "Kahveye, sakın geleyim deme ha! Usandırma beni, üç dört saat senden uzakta olayım, yeter ki yeni bir bela açma."

Burunları camlarda çocukların, yağmura seviniyorlar, yağmurun altında tak! tak! tak! diye ses çıkartan koltuk değnekleri sokağın başında göründü. Üstündekiler, babasının verdiği rengi kaçık kıyafetler değildi. Günlerdir sırtından çıkartmadığı, konu komşunun hayır niyetine verdiği kıyafetler vardı sırtında "Anne bak Deli Gül geliyor" dedi çocuklar. Annelere yeni bir şey gibi gelmedi, Deli Gül'ün yağmur altında sokakta olması. Yağmur damlaları suyu unutmuş saçlarından yüzüne düştü, burnunun ucuna gelince burnunu çekti Gül, bir ara duraksayıp koluyla yüzünü sildi. "Anne ıslanıyor" dedi çocuk, anne "Islanır yağmur yağıyor." "Ama ..." dedi çocuk, gerisini kuramadı. "Anne onu içeri alalım" dedi başka bir çocuk. Anne kızdı, yüzünü ekşitti "Olmaz hastadır O, mikrop bulaştırır." "Ellerini yıkarız, hı!" "Mikroplar sadece ellerinde değil..." "Onun annesi olsaydı ıslanmaz, mikroplu da olmazdı değil mi?" Bu sözler anneyi harekete geçirdi, çocuğu sıkı sıkı kollarına aldı, çocuk da mutlu annesine sarıldı. Sarılırken gözleri yağmurun altında kimsesiz bir köpek gibi ıslanan Gül'de kaldı.

Gül, yolun ortasında heykel gibi duruyordu, yağmur bütün vücudunu yalayıp ayaklarının ucundaki su birikintisine karıştı. Gözleri; camları, kapıları gezdi, biliyordu, fark etti perdelerin, buğulu camların ardından onu izliyorlardı. Bütün yükü koltuk değneklerine bıraktı, göz bebekleri önce çok uzaklara gitti... Geldi... Gitti... Geldi, ağzındaki bütün çürük dişleri göstererek, yağmurun sesini bastıran bir kahkaha salıverdi. Damlalar ağzına da düştü, dilini çıkardı dudaklarını yaladı, yutkundu. Çok keyifli görünüyordu, koltuk değneklerini özgür bıraktı, değnekler de onu. Tabi hep böyle değnekli değildi, deliliğin üzerine sonradan yapışması gibi değnekleri de sonradan eklenmişti bedenine. Yine havanın yağmurlu olduğu bir gün, caddede zıplaya zıplaya dolmuş şoförlerine laf atıp, belediye otobüslerini kovalarken resmi bir servis aracına çarpmıştı. Servis ona değil, o servise çarpmıştı. Deliliği hakkında da çok söylenti vardı... Daireler çizdi, bu arada kahkahaları hâlâ durmamıştı. Anneler çocuklarıyla pencere önlerinde şaşkın ama gülerek izlediler onu. Çocukların çok hoşuna gitti, kıskandılar Gül'ü. Eteğinin ucundan tutarak zıpladı, altındaki pijaması, kan lekelerini gösterdi. Toprağın kokusunu çekti içine, bağırdı "Yağmur yağıyor / Deli Gül geliyor / Deli Gül yağmur altında oynuyor." Yine yağmura karşı güldü. Çocuklar Gül'e baktıkça keyiflendiler "Çıkalım anne, yağmur azaldı" dediler. Anneler "Olmaz Gül gidince çıkarsınız."

Gül yorgun düştü bütün damlaları bedeninden geçirmekten, ağırlaştı. Soluk soluğa değneklerini aldı yerden, üzerinde sektiği bacağı içinde davul çalınır gibi zonkladı. Yağmur bulutları kaydı. Elinde süpürgeyle sinirli, kekeme bir kadın çıktı dışarı ilkin. Kelimeleri uzatıp, bozarak Gül'e söylendi. "Deee de geeç giit, bu bu uura daan. Mi k roop ka dıın." Süpürgeyi salladı Gül'e doğru. Gül alışık, koltuk değneklerinin hareketini hızlandırdı, giderken kadına sövdü, gün ışığına çıkmamış küfürler savurdu. Kadın daha da sinirlendi. Yağmur iyice kesilip, Gül sokağı terk edince, birer birer dışarı çıktı çocuklar, kadınlar, yağmur öncesi kaldıkları yerden başladılar...

Hata deyip geçmeyin...

BEYHAN POLAT

Benim annem öğretmen. Bir öğretmen kızı olmanın avantajları kadar dezavantajları olduğunu itiraf etmeliyim. Avantajlarını severek kabullendim, onlar üzerine söz etmeye gerek yok. Ama ya dezavantajları? Bazıları yaşamım boyunca herhalde beni meşgul etmeyi bırakmayacak.

Öğretmen demek, -bir yanıyla da- hata aramak ve bulunan hatayı düzeltmek demek! Meslek yaşamı boyunca annemin yaptığı işlerden biri elinde bir kırmızı kalem, hata aramak olmuş! Yaşamın her alanında bir hata keşfetmeye görsün o kırmızı kalem büyük bir hışımla üzerine yüklenir. Hata hata olarak belirlenmiş ve çemberin içine hapsedilmiştir. Düzelteceksin. Başka çaren var mı?

Yine bir hatayla yakalanmış olmanın getirdiği suçluluk duygusu... Nasıl düzelteceğini bilememenin kıvranışı... Yani nahoş bir durum.

Kırmızı kaleme öyle alışmışım ki, onu annemin oynatmasına da gerek yok artık. Beni her yerde takip ediyor. Takip etmek ne demek? Hatta benden önde gidiyor. Ve amansız bir şekilde işaretliyor, işaretliyor.

Allahtan ki, bir başka öğretmen daha var içimde... O da ilkokul üçüncü sınıfta beni bütün yaklaşımıyla şaşırtmış olan ve bana matematiği sevdiren öğretmen... Matematik öğretmenimin en büyük özelliği kırmızı kalemini farklı oynatışıydı. Derse başladığında ev ödevlerimizi bir kere de kara tahtada bizimle birlikte çözer ve daha sonra sevecenlikle "Kaç hata yapmışsınız sayın bakalım" derdi. Bunu öyle bir söylerdi ki, hata yapmış olmak sanki bir erdemdi...

Heyecanla ve birbirimizle gizli bir yarışla hatalarımızı tespit etmeye çalışırdık. Kim daha fazla hata yapmış bakalım?

Matematik öğretmenimimizde doğrular değil, hatalar önemliydi. İnsan hatalarından öğrenirdi.

Onun bu davranışı beni çok şaşırtıyor, evdeki davranışa benzemediği için de yadırgayıp duruyordum. Yani çekinmesem, öğretmenim siz hata yapıyorsunuz diyeceğim. Bir git-gel...

Hangisi doğru?

Hata yapmak iyi mi, kötü mü?

Bu soru hep açık kaldı. Bazen biri, bazen diğeri ağır bastı. Kırmızı kalem sinirli sinirli oynadı, matematik öğretmenim onu gülümsemesiyle yumuşattı.

Ta ki, bir gün hataların gerçek önemini kavrayıncaya dek... Dünya yüzünde yaşamın kurulmasının, milyonlarca bitki ve canlı türünün gelişmesinin ve hatta hayatta ne kadar önemli ve güzel buluş varsa, hepsinin kökeninde hata yattığını kavradığım gün, kafama dank etti! Artık hata seveceni olmaya karar verdim. Hatalar korkutmuyor beni...

Darwinci evrim teorisi hakkında okurken, gördüm ki, insan dediğimiz canlının maymundan türemesi esasen bir kopyalama hatasına bağlı. Hücre bölü-

münden önce gen molekülleri kopyalanıyor, bu arada bazen kopyalama yanlışları oluyor. Buna mutasyon diyorlar. Eğer bu yanlışlar bir kırmızı kaleme (seleksiyon) yakalanmazsa çoğalma ve serpilme olanağına sahip oluyorlar. Ve türlerin çeşitlenip çoğalması ve yeni yeni türlerin ortaya çıkması işte bu "kopyalama hataları"na bağlı oluyor. Demek ki, hata yoksa evrim de yok. Öyleyse yaşasın hata!

İşte böyle... Hayatta bütün yeni buluşların da tesadüflere bağlı olduğu ve çoğu kez de "hata"lar sonucu olduğu bilgisiyle de birleşince kırmızı kalem fobisinden kurtulmanın ne denli önemli olduğunu iyice kavrıyorum. Yaşasın hata! Dedim ya, artık hata yapmaktan korkmuyorum. Ve hayatım boyunca hata yapmaktan sakınmakla kimbilir neler kaçırdığımı düşünmeye başlıyorum.

Biraz geç oldu, ama ne demişler: Hatanın neresinden dönersen kârdır!

20 Aralık 2005

FRİDA KAHLO LONDRA TATE MODERN MÜZESİ'NDE SERGİLENDİ...
TEKNİK ÇOĞALTILABİLME ÇAĞINDA SANAT ESERİ... VE/YA HERŞEYE RAĞMEN

Sevgi ve umut dolu Frida

RAHEL SÖZ

Güney dergisinin 25. sayısında Frida Kahlo'yu, onun eserini, yaşamını okuyucuya tanıtmaya çalışmıştım. İki yıl geçti bu tanıtma yazısının üzerinden. Şimdi onunla tanışıp onu sevenlerle birlikte Frida'nın sanat eserlerine küçük bir yolculuğa çıkmak istiyorum. Bu yıl Avrupa'da on yıllardan bu yana ilk kez yeniden bir Frida sergisi düzenlendi. Toplam 200 eserinin 70'i, hemen hemen en önemlileri Londra Tate Modern Müzesi'nde sergilendi. Böylece sergiyi ziyaret fırsatı bulan yüzbinlerce insanla birlikte ben de Frida'nın eserlerini orijinalden görmek, duyumsamak, yaşamak fırsatı buldum.

Bir duygu ve düşünce fırtınası yaratıyor Frida'nın resimleri insanda. Sergiyi ikinci kez ziyaret ettikten sonra bende oluşan en güçlü duygu şu oluyor: Sanat eserleri hemen, hiç geciktirilmeden kamulaştırılmalı, hiçbir sanat eseri özel mülk olmamalıdır. Onlar bütün insanlığa aittir, bütün insanların ulaşabileceği sürekli gezen sergilerle, insanlara, onların çalıştığı, yaşadığı ortamda -yalnızca ve öncelikle müzelerde değil- sunulmalıdır. Bu sanat eserlerini görmek parası olan, bunları özel mülkiyetlerinde alınıp-satılan bir değer olarak bulunduran sanat spekülatörlerinin ve onların lütfedip sunduğu galeri ve müzeleri yüksek giriş ücretleri ödeyerek gezebilen küçük azınlıkların değil, bütün insanların, en başta emekçilerin hakkıdır.

Denebilir ki, canım orijinalini görmeye ne gerek var, baskı tekniği ve dijital teknik sayesinde bugün isteyen herkes, herhangi bir sanat eserine ulaşabilir, hatta onun bir kopyasını alıp kendi mülkü haline bile getirebilir. Öyle ya şimdi sanat eserlerinin teknik olarak milyonlarca kopyasının üretilebildiği, sanat eserinin yeniden üretilebildiği çağda yaşıyoruz.

Böyle diyen ve düşünenler yanılıyor. Çünkü hiçbir fotoğraf, film, kopya, hangi biçimde olursa olsun bir "yeniden üretim" sanat eserinin orijinalinin yerini tutmuyor.

Bunun böyle olduğunun en iyi örneklerinden biri belki Frida'nın eseri.

Çok az sergilenen, eserlerinin çoğu özel ellerde olan Frida'nın eseri gerçekte yaygın olarak "yeniden üretim" üzerinden, orijinalin fotoğraflarından yapılan baskılar üzerinden vb. tanınıyor. Fakat tam da bu tanınma, onun eserinin yanlış tanınmasını getiriyor beraberinde. Sansasyon merakı, dedikodu, dikizcilik vb. tatmin ediliyor bu tanınmada, fakat Frida'nın gerçek sanatı, onun gerçek yaratıcılığının üzeri örtülüyor. Bunun böyle olabileceğini hep düşünüyordum. Sergi bana bunun böyle olduğunu çarpıcı bir şekilde gösterdi. Frida'nın resimleri yalnızca boyutları ile bile, yeniden üretilmişlerin orijinalle , orijinallerin insanı yürekten yakalayan, örneğin "Yaralı Ceylan"da olduğu gibi bakma-görme alışkanlıklarını altüst eden etkisi ile bir ilgisinin olmadığını gösteriyor.

Ama durun baştan başlayalım...

Önce sergi mekânı: Tate Modern devasa bir endüstri binasının, Temse kıyısındaki bir elektrik santrali binasının müzeye çevrilmişi. Dıştan bakıldığında kirlenmiş yığma kırmızı tuğladan dev bacasıyla, içinde sanatla ilgili bir şeyler olabileceği düşünülemeyecek bir bina. Binanın giriş ve üst katlarına yerleştirilen cam/çelik konstrüksiyonlarla ve dışa açılan balkonlarla, endüstri yapısının korkutucu; baskıcı görüntüsü kırılmış. Bu binada bir kat Frida sergisi için ayrılmıştı. İlk göze çarpan ziyaretçiler oluyor tabii. Dünyanın her yanından gelmiş insanlar. Akın akın gelen Londralılar. En güzeli yüzlerce genç öğrenci, öğretmenleri ile sergiyi gezmeye gelmiş yüzlerce çocuk. Sere serpe yerlere

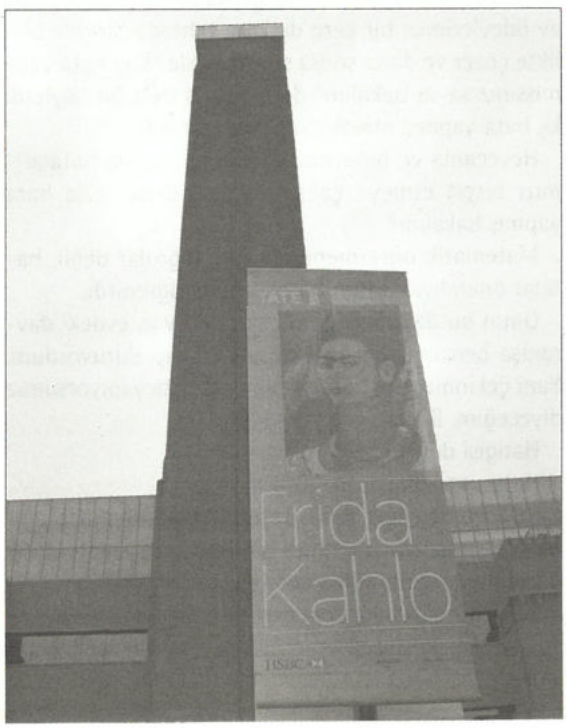

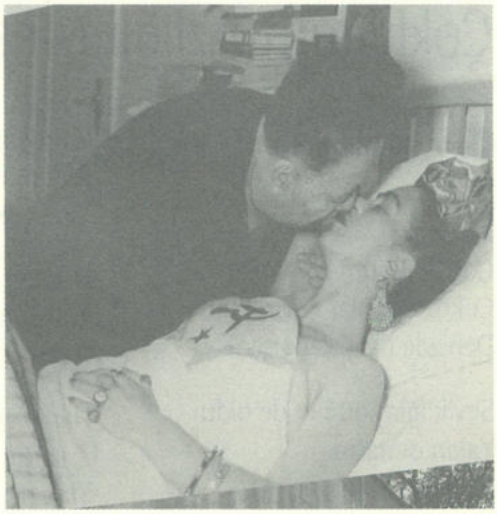

oturmuş, ellerinde kalemler, boyalar gördüklerini resmetmeye çalışıyorlar. Kadınlar çoğunlukta ziyaretçiler içinde. Frida'nın eserlerinin sergilendiği mekânlar bir çok yerde dışa açık büyük cam cephelerle kesiliyor. Kendinizi serginin iki mekanı arasında birden Londra Skyline ile karşı karşıya buluyorsunuz. Para için yapılmış tapınaklar gibi koca banka binaları, "üzerinde güneş batmayan imparatorluğun" kanlı geçmişine övgüler düzen klasik kolonyal yapılar, çirkin mi çirkin "modern" gökdelenler, Temse, kıyıda büyük bir telaşla yürüyenler, spor için koşanlar, eski ve yeni köprüler, nehir gemileri, sonra yeni bir mekânda yeniden Frida.

Frida'nın resimleri izleyiciye özenle düzenlenmiş konu bloklarına ayrılmış mekânlarda sunuluyor: Erken Resimler, Suluboyalar, Taramalar, Doğum ve Ölüm, Otoportreler (bir mekanda toplam 12 otoportre var), ulusal kimlikler, İki Frida, Dostlar ve Destekçi Sanatseverler (mesenler) ve serginin son mekânında Denge.

Renkler büyüleyici. Frida'nın resimlerinden onların her birinin nasıl büyük bir düşünce derinliği, nasıl büyük bir sanatsal tamlık ve bütünlük anlayışı, nasıl bir duygu yoğunluğu ve yükü ve nasıl büyük bir emek ürünü olduğu duygularıyla ayrılıyorsunuz. Kopyaların orijinallerden ne kadar uzak olduğunu görüyorsunuz. Orijinal resimler, kimi kopyalarının tersine hiçbir korkutuculuğa, iticiliğe sahip değil. Tersine kırılganlıkları içinde izleyiciyi sarıp sarmalayıp, Frida'nın acı ve fakat acı olduğu kadar sevgi ve umut dolu dünyasına çekip götürüyorlar. Sergideki tüm resimler, sergiyi gezen Londralı sevgili bir arkadaşımın dediği gibi aslında hep "umutla, geleceğe inançla dolu". Frida'nın en büyük boyutlu resmi olan "İki Frida" adlı tablonun asılı olduğu ve aynı adı taşıyan mekânda, "Yaralı Geyik" de (Bkz. Güney sayı 25, sf. 48) asılıydı. Bu resim reprodüksiyonlarında korkutucu, ürkütücü, çoğu kişinin itici bulduğu bir resimdir. Orijinalde bu duygular tuz buz oluyor. "Yaralı Geyik" orijinalde 22,4- 30 cm boyutlarında (dosya kağıdından biraz büyük), üstüste bindirilmiş iki gri çerçeve içinde küçücük kırılgan bir resim. Mat fakat reprodüksiyonlarda olduğu gibi karanlık olmayan renkler, yağmur dolu bulutlar arasında sarı şimşekler, geride fakat yavaştan açan, mavileşen bir gökyüzü. Orman sık fakat denize doğru açık. Yaralanmış, vurulmuş ve fakat mağrur bir Frida başı, yaralı ama dünyaya meydan okuyan bir bakış, umut dolu, sevecen.

"Doğum ve Ölüm" konu başlıklı mekânda asılı "Doğumum" ve "Henry Ford Hastanesi" isimli resimler küçük sessiz resimler. Bağırıp çağırmayan, izleyiciyle adeta fısıldaşan, izleyiciyi kendi içinde kaybolmaya çağıran resimler bunlar. "Doğumum"daki gözlemci bakış, "Henry Ford Hastanesi"ndeki yitirilen çocuğun ardında bıraktığı acı, izleyiciyi hep yeniden bu küçük resimlere geri dönmeye zorluyor, izleyici kendini, kendi yaşadıklarını arıyor resimlerde.

Aydınlık bir mekânda otoportreler var. Hemen esir alıyor bu resimler izleyeni, kendilerine bağlıyor her biri. Benden uzaklaşma,bende kal diyor. Fakat diğerleri var, onlar da bana gel diye çağrıyorlar. O kadar otoportre sıkıcı değil mi diye sormayın. Otoportreler çünkü her dönemde bir başka Frida'nın resimleri. Her biri başka anın, başka duyguların, aynı ve fakat başka Frida'sının resimleri. Her biri renk, özlem, umut dolu resimler. İzleyici Meksika'nın doğasını, renklerini tanıyor bu resimler üzerinden; bu resimlerde güçlü, yaralı, gururlu bir kadının değişik çehreleriyle tanışıyor; bu kadının korkularını ve yasını duyumsuyor ve bütün bunları geçmişe-güne-geleceğe sahip bir insan topluluğunun, daha büyük bir birliğin, kosmosun parçası olarak görüyor, yaşıyor, hissediyor.

Serginin son salonu "Denge" konu başlığını taşıyor. Orda arayış resimleri sergileniyor: Frida insanın gereksinimlerinin doğa ile uyum içinde karşılanabileceği bir denge düzeni arıyor. Ak-kara, gece-gündüz, erkek-kadın vb. bir bütünün birbirine ihtiyaç duyan parçaları. Geçmiş; gün, gelecek iç içe. "Musa veya Yaratış Çekir-

Çokluğum-Azlığım-İnsanlığım

A. KADİR KONUK

Çok olduğum zamanlar vardı
Çoktu insanlar çevremde
Denizde balık kadar çok

Sevildiğim günler de oldu
Yalan olmasın
Ferhat ne Şirin ne
Beni sevenlerin bir çoğunu
Sevmedim

Az olduğum günler
daha çok oldu
Hapiste azdım
Dışarıda çok
Evde azdım
İşte çok
Hasta odalarında azın azıydım
Azımsamadım
Çok olur dedim

Yalnızdım
Yalnızlık
Yitirdi anlamını yalnızlığımda
Aldırma dedi yüreğim
Yine çok olur

Düşkün de oldum, seçkin de
El üstüne çıktığım an oldu
Ayak altına alındığım an

Hani yakınmak gibi olmasın
Zulmün feriştahını gördüm
Yine de
En büyük acının
Yalnızlık olduğunu
Yeni anladım

Öldürmek istediler ölmedim
Öldürmek istedim kendimi
Üçten fazla
Yine ölmedim

Yaşlanma dedim içimdeki
çocuğa
Kocama
Dışımda pörsümüş tenim
İçimde el kadar bebek
Beni benle çoğaltıp
Beni benle eğlendirerek
Yaşadım

Çok olduğum anlar oldu
Yalnız kaldığım anlar çok
Meşhur da oldum eni konu
Küfür de ettiler ardımdan
Yüzüme sövebilen çıkmadı
daha
Gökyüzüne de çıkardılar
Yedi kat yerin dibine de
Yine ben kaldım

Ama çok koydu bu kez çok
Her post kendi koyunundan
Her koyun kendi kuyruğundan
Öğrendim

Meğer yaşam dedikleri
İt boynunda çelik çengel
İnsan dilinde hurafe
Cümlesini tattım ben

Şimdi, şurada, şu pencere
önünde
Dışarıda ağaçlar ve kar
Dışarıda çimen ve rüzgar
Dışarıda
Bahar mı gelecek ne?

---

değil" isimli resim (Bkz. Güney sayı 25, s. 48) sergi salonunun merkezinde duruyor. Onbinlerce yıllık insanlık tarihi, eski çağlardan günümüze düşünceleri ve üreticileri ile, ay-güneş diyalektiği, ölüm doğum diyalektiği ile, geçmiş-gelecek diyalektiği ile karşımızda. Her detayı üzerine günlerce konuşulabilecek bir resim. "Tehuacanlı Kız/Lucha Maria"da gündüz ve gece, ay ve güneş arasında, binlerce yıllık geçmiş ile modernite arasında oturmuş kırılgan küçük kız, kırılgan bir dengenin simgesi adeta. Aynı salonda Diego ile Frida'nın yarı yüzlerinden oluşan, Diego'nun Frida'laştığı, Frida'nın Diego'ya dönüştüğü, birbirini seven iki insanın sevgisinin tüm evreni kucakladığı resim, Frida'nın sevgide bütünleşmeyi nasıl gördüğünü en iyi biçimde anlatıyor. "Toprak Ana"da yaralı Frida, Diego'yu bir çocuk gibi kucağında tutuyor, koruyor. Frida'nın en çok bilinen -yani en fazla reprodüksiyonu olan- resimlerinden biri olan "Kırık Sütunlar" da bir "denge" resmi. Orijinal büyük boyutlu posterlerin, reprodüksiyonların saldırganca korkutuculuğundan çok uzaklarda. Hayır burada Hristiyan Kültürünün İsa'nın insanlık için acı çekmesi, acıya katlanması resimlerine karşı, insanca bir resim var. Hristiyanlık sembollerine karşı, gerçek insan çıkıyor karşımıza. Burada güya tanrısal olanın karşısına, doğal olan konuyor. Hastalık sonucu çekilen bir acıda tanrısal olan bir şey yoktur. Fakat hastalık da, acı da hayatın bir parçasıdır. Frida kendi somutunda yaşadığını, hayatını, acılarını hayatın bir parçası olarak konu ediyor bir resimde. Doğanın bir parçası. Geri planda yarıklar içinde toprak, belki deprem, kırılan ve fakat yaşayan doğa. Gök mavi, fakat kavgacı bulutlarla dolu.

Frida bir azize değil, tanrısal bir yaratık değil. Bir insan, bir kadın, yaralanmış, kırılmış ve fakat yaşayan, umut dolu, sevgi dolu, hayatın diyalektiğini bilen gururlu bir kadın. Acıyı bütün gücü ile hisseden ve fakat onu dik bir başla karşılamayı bilen, ağlayan ve fakat kararlı bir biçimde beline sardığı örtü ile, yaşama güçlü bir şekilde bağlı olan bir kadın. Ondan öğrenecek çok şey var.

10 Ekim 2005

İç sızı

ERDAL LAÇİN

Geceden kopup parıldayan gündoğumuyla birlikte kentin üstüne bir havar düşmüştü; iç acıtan, yürek sızlatan bir havar. Koca kent hazırlıksız ve bahtsız gündoğumunu böyle karşılarken, acılarla kanayıp öfkeyle bilenen kentin sokakları içten içe kimliksizliğin tortularını bir kez daha yırtıp kentin her tarafına yayılan insan seline tanıklık ediyordu. Sokaklardan akarak çoğalan bu insan selinden büyük bir uğultu yayılıyordu tarihin kalbine doğru.

Bir çocuk, sekiz veya dokuz yaşlarında. Adı Tanya. Gündoğumunun insanlara yaşattığı bu bahtsızlıktan bihaber gözlerinin önünde akıp giden, önü alınamayan insan selini anlamaksızın balkon demirlerine sımsıkı tutunarak şaşkın bakışlarla seyrediyordu. Şaşkın bakışları arasında yükselen her seste içini daha bir merak sarıyordu. Kalabalıktan sesler artarak yükseliyordu; sert, öfkeli ve hırçınca. Yükselen uğultu ise yakıcıydı. Bir müddet yerinde kıpırdamadan akıp giden bu görüntüyü hayretler içinde seyreden Tanya dayanamayıp balkona açılan mutfak kapısından koşar adımlarla içeri girdi. Mutfaktan geçip oturma odasına yöneldi. Evde kendisi ve bir de dedesi vardı. Bir an önce dedesinin yanına ulaşmak istiyordu. Kapıya yanaştığında durmaksızın hızla açtı; tam TV'nin karşısında, koltukta oturan ve bir başka kentin görüntülerini pür-dikkat izleyen dedesinin yanına vardı. Varır varmaz heyecanla:

– Dede bu insanlar nereye gidiyor böyle, niye bağırıyorlar?

İhtiyar Tanya'ya o an hemen yanıt vermedi.

Dedesinin kendisini duymadığını düşünen Tanya da daha da yanaşarak dedesinin omuzuna dokundu.

İhtiyar tüm bir hayatı yeni baştan kendisine hatırlatan ve böyle bir yolculuğa taşıyan görüntülerden gözlerini ayırıp bakışlarını Tanya'ya çevirdi, onun tam olarak neyi sorduğunu anlamak için bir kez daha sormasını bekledi. Dedesinin bu nazik davranışı karşısında Tanya sorusunu tekrarladı.

– Neden bu kadar bağırıyor? Bu kalabalık nereye gidiyor?

İhtiyarın gözleri dolmuştu. Bundan yıllar önce birlikte yürüdüğü Haydar'ı anımsadı. Haydar'ın, "günü geldiğinde kendimiz için neyi başaracağımızı göreceksin" sözlerini hatırladı. Düşündü. Gözlerini Tanya'dan ayırıp yere dikti. Uzun ve derin bir çile yolculuğuna koyulmuşçasına başını manalı manalı sallayıp derin bir nefes aldıktan sonra, tane tane sözcüklerle:

– Dertleri var onların Tanya. Onun için bağırıyorlar. Bağırmalarının, çağırmalarının ve yürümelerinin nedeni dertlerine derman, çözüm bulmak içindir.

– Nedir onların dertleri dede?

Tanya'nın bu sorusu ihtiyarı düşündürdüğü gibi daha da duygulandırdı. Bir şeyler söylemek istedi, ancak başaramadı. Sözcükler boğazında düğümlenip kaldı. Dili birbirine dolandı. Bir müddet kendisini suskunluğa verdikten sonra:

– Dertlerini mi soruyorsun Tanya? dedi, ardından devam etti.

– İç sızıları var onların. Evet anladın mı, iç sızıları var onların. Dertleri, acıları derindir. Onun için bu kadar öfkeli ve sert bağırıyorlar.

İhtiyarın bu sözleri Tanya'yı daha da şaşkına çevirdi. Dedesinin söylediklerine pek anlam verememişti. Ama öğrenmeden de vazgeçme niyetinde değildi.

– İç sızı da ne demek? dedi Tanya.

– İnsanın yaşadığı, hissettiği en derin acıdır Tanya. Yani yürekte duyulan acıdır. Mesela sana bir şey söyleyeyim; sevdiğin bir insana bir şey olursa veya ölürse ne hissedersin...

Tanya araya girdi:

– Çok ağlarım... Hatta yaşayamam.

– İşte onların iç sızıları da böyle bir şeydir. boşuna yürümüyorlar. Durduk yerde bağırmıyorlar. En değerli şeyleri ellerinden alınmış, yok sayılmış ve halen de alınmak isteniyor. Bunun acısıyla yürüyorlar. "Yapmayın" diyorlar. "Biz de sizin gibiyiz" diyorlar.

– Ama onlara bir şey olmamış ki! Hepsi sağlam, ağlamıyorlar da?

– Onlara çok şey olmuş Tanya. Her birinin ayrı ayrı bir yarası olduğu gibi ortak acıları, yaraları da var. Onlar içlerinde ağlıyorlar, gözyaşlarını yüreklerine akıtıyorlar. Sana bir nasihatım olsun, esas acının büyüğü içte olanıdır, yani yürekten olanıdır. Bunu unutma! Onun için onlar, bundan böyle artık acıları yaşamamasını istiyorlar. Yürümelerinin hikayesi budur. Şimdi anladın mı neden yürüdüklerini?

Tanya dedesinin bu anlattıklarını anladığını kafasını sallayarak gösterdi, fakat anlamadığı bir şey daha vardı. Onu da sormalıydı ancak öyle rahatlayacaktı. Tanya'nın bir şeyler düşündüğünü ve rahat olmadığını farkeden ihtiyar:

– Varmı başka bir şey? diye sordu.

İhtiyarın bu sözünü soracağı soru için fırsat gören Tanya;

– Bir şey daha var dede. Onların iç sızılarından, acılarından söz etmiştin, peki nedir bunlar? Bunu da ba-

Aydın'dan Tiyatro Günleri Geçti

MEHMET ESATOĞLU

ATÜK ve AYKARYAY'ın düzenlediği 1. ATÜK- Aydın Tiyatro Günleri 26 - 27 Kasım günleri Aydın'da gerçekleşti.

Aydın'dan Aydın Tiyatro, İstanbul'dan Tiyatro Simurg, İstanbul Sahnesi, Yaren Kumpanya ve Divriği Kültür Derneği Tiyatro Atölyesi, Ankara'dan Ankara Deneme Sahnesi (ADS) ve Özgür Tiyatro, Zonguldak'tan Tiyatro Arın, Denizli'den Denizli Edebiyat Dostları Tiyatrosu'nun katıldığı etkinliklerde onlarca amatör tiyatrocu bir araya geldi.

Tiyatro Günleri nedeniyle Aydın'da yayın yapan Ay TV özel bir program düzenledi. Programa İstanbul'dan onur konuğu olarak çağrılan İstanbul Şehir Tiyatroları Sanatçısı Ersan Uysal, İstanbul sahnesi yönetmeni Mehmet Esatoğlu, Aydın Tiyatro'dan Hüsnü Ertung, Sebahat Akıncıoğlu, Zeki Çolak ve Aydın'ın sanat gönüllüleri Denizhan Sandıklılı, Meral Tarhan katıldı. Aslı Aksu'nun yönettiği, yaklaşık 120 dakika süren programda genel olarak tiyatro sanatının günümüzdeki durumu ve Aydın'da yapılacak tiyatro günlerinin önemi üzerine konuşuldu. Sanatçı Ersan Uysal programda yaptığı konuşmada tüm Aydınlıları tiyatroya destek vermeye çağırdı.

26 Kasım günü etkinlikleri ise bir yürüyüşle başladı. Aydın'da Sevgi Yolu'nda toplanan amatör tiyatrocular "Merhaba İnsan, Yaşasın Tiyatro" pankartının arkasında ellerinde William Shakespeare, Anton Çehov, Maksim Gorki, Bertolt Brecht, Helene Weigel, Ekkehard Schall, Güllü Agop, Haldun Taner, Vasıf Öngören, Mehmet Akan, Nuran Oktar, Macit Koper, Oktay Sözbir, Tomris İncer ve Celile Toyon'un fotoğraflarıyla yürüyüşe geçtiler. Renk renk kostümleri ve makyajlarıyla Aydın caddelerinde yürüyen ve "Yaşasın Tiyatro" sloganı atan oyuncular arada kısa oyun gösterileri de sundular. Aydınlıların yoğun ilgisini çeken yürüyüş ve gösteriler üç saat sürdü.

Etkinliğin akşam bölümü Aydın'da yeni açılan ve 2002 yılında yitirdiğimiz oyuncu Şükran Güngör'ün adının verildiği sahnede gerçekleşti.

Toplam 4 topluluğun sahneye çıktığı etkinlikte kısa oyun gösterileri ve konuşmalar vardı. Zeynep Öztürk, Birsen Yeşilkanat, Aysel Şentürk ve Gülseren Delipınar'dan oluşan Divriği Kültür Derneği Tiyatro Atölyesi'nin Mehmet Esatoğlu'nun dünden bugüne ülkemizde emekçilere yöneticiler tarafından yapılan "kapkaç"ları traji-komik bir dille anlatan "Kapkaççılar Var Gördünüz mü?" adlı oyunuyla perde açan etkinliğin açış konuşmasını AYKARYAY Aydın Tiyatro yönetmeni Hüsnü Ertung yaptı. Ertung, Aydın'da ve çevresinde yıllardır ürün başlıklı bir dolu festival, şenliğin yapıldığını ama kültür-sanat başlıklı ve bir projenin parçası tiyatro günlerinin ilk kez gerçekleştiğine dikkati çekerek başladığı konuşmasını şöyle sürdürdü; "Hepimizin yan yana gelerek ürettiği bir şenliğin birincisinde biraradayız. Projemizin özü Aydın'da amatör ve gönüllü bir tiyatro yapılanması var etmek ve bu yapılanmayı kıvılcımdan meşaleye sıçratmaktır. Bu topraklarda bizden yüz yıllarca önce yaşayan, Yunuslar, Hacıbektaşlar, Mevlanalar gündüz kendi yaşamlarını sürdüren işlerde uğraştıktan sonra akşam çevrelerindeki insanlarla yanyana gelip felsefeyi, müziği öğretmişler. Bunu yaparken de hiçbir çıkar gözetmemişlerdir. Sanat, yaşamın içinde böylece yerini almış, bunun etkisiyle de dayanışma, yardımlaşma gibi çok önemli kavramların içi dolmuş. Biz de bugün sanata böyle bakıyoruz. Sanatı elit bir kesimin eğlencesi olarak değil, halkın arasında paylaşılan bir olgu olarak görüyoruz. İnsan sanat eserini bilet parasını ödediği bir tüketim ürünü olarak gördüğü sürece ona yabancılaşacaktır. Bizse yaşayan insanın kendini ifade etmesi için sahneye çıkmasını istiyoruz. Yetişkinlerimiz, gençlerimiz sahneye çıkarak yeteneklerini yakınlarıyla çevreleriyle paylaşmalılar. Tiyatro salonlarımızda düğün evinde buluşur gibi biraraya gelmeliyiz. İşte bizim projemizin de özü budur. Bu hedefle de 1. ATÜK – Aydın Tiyatro Günlerini düzenledik."

Ertung'un coşkulu alkışlar alan konuşmasının ardından Aydın Tiyatro oyuncuları kendilerinin düzenledikleri ve yürüyüş boyunca da seslendirdikleri "Hamhum Şaralop" şarkısını davulda Barış Cihan, gitarlarda Samet Selçuk ve Kaan Çalışkan, vokallerde de Zuhal Yılmaz ve Hüsnü Ertung'un katılımıyla

na söylersen tamam. Başka da bir şey sormayacağım, deyip dedesinin yanıtını bekledi.

– İç sızıları ve acıları şudur: Bırakmıyorlar kendileri gibi olsunlar. Onlar ise kendileri olmak; kendileri gibi türkü söylemek, konuşmak, yazmak ve yaşamak istiyorlar. Fakat "olmaz" diyorlar. Asıl mesele budur. Sızıları ve acıları da bundan geliyor. O kadar gür bağırmalarının tek nedeni sızılarının son bulması içindir.

seslendirdiler. Bu coşkulu gösterinin ardından Aydın Tiyatro ile birlikte müzik çalışmaları yapmış ozan Kul Kalender sahneye geldi. Kalender halk ozanlarından deyişler seslendirdi.

Denizli'de uzun yıllardır edebiyat ve felsefe alanında çalışmalar üreten, son yıllarda da tiyatro alanında birbirinden güzel oyunlar sahneleyen Denizli Edebiyat Dostları çalışanları etkinliğe tek kişilik bir gösteriyle katıldılar. Birkaç yıl önce yayınlandığında yoğun bir ilgiyle okunan Howard Zinn'in "Marks Döndü" adlı yapıtı Süleyman Zencir'in oyunu ve Cahide Fenli'nin yorumuyla sergilendi. Oyun düşünür Karl Marks'ın çeşitli dönemlerdeki düşüncelerini ve aldığı tavrı anlatıyordu.

Etkinliğin onur konuğu Ersan Uysal ise Aydınlı izleyicinin yoğun alkışlarıyla sahneye geldi. Aydın'da amatör-gönüllü tiyatro yapılanmasının ve çabasının önemine değinen Uysal, bu çabaya tüm Aydınlılardan destek istedi. Uysal ülkenin zorlu ve sıkıntılı günler yaşadığına dikkati çekerek sürdürdüğü konuşmasını "eskiden ulusal günlerde babamın radyo dinlerken gözlerinin yaşarışını heyecanla izlerdim. Şimdi aynı günlerde benim de gözlerim yaşarıyor. Aydın'da da bana gösterilen ilgi aynı biçimde gözlerimi yaşarttı" sözleriyle tamamladı.

Etkinliğin ilk bölümünün son gösterisi Zonguldak'tandı. Maden işçisi Fahri Bozbaş madende çalışırken oluşturup geliştirdiği "Göçük Memet" tiplemesini bu kez Aydınlı izleyici ile paylaştı. Olaylara kendi saf dünyasından bakar gibi görünürken bir anda kıvrak zekasıyla işin görünmez yanını açığa çıkaran Göçük Memet'in maden kazalarından özelleştirmeye bir dolu yaşadığı olayları kah meddah geleneğiyle kah tek kişilik gösteri biçimiyle anlatan Bozbaş izleyiciden coşkulu alkışlar aldı.

İkinci yarıda perde Yaren Kumpanya'nın gösterisiyle açıldı. Senem Sönmez ve Bülent Arslan Vladimir Polyakof'tan "İtfayeci Prokorcuk"u sergilediler. Sansürün çirkef yüzünü komik bir dille aktaran oyun beğeniyle izlendi.

Tiyatro Simurg'dan Çağdaş Ataman ise Ferhan Şensoy'un ünlü oyunu "Şahları da Vururlar"dan "Meşhedi"nin tiradını oynadı. Tarih kitaplarının anlattığı çarpık anlayışı sergileyen tiradın ardından Senem Sönmez Kemal Özer'in "Oğulları Öldürülen Analar" yapıtından Hasret Gültekin'in annesi Hace Gültekin'i anlatan bölümü sergiledi.

Özgür Tiyatro'dan, gündüz yürüyüş sırasında Aydınlılara Nâzım Hikmet'ten dizeler okuyan Özgür Başkaya, akşam etkinliğinde bir konuşma yaptı. Konuşmasında ATÜK'ün ülke çapındaki çabalarını anlatan Başkaya eski ATÜK başkanı Şenol Tiryaki'nin de mesajını izleyicilere iletti.

Etkinliğin finalinde Tiyatro Simurg sahnedeydi. "Asım Bezirci'nin Şiir Defteri" adlı gösteri 2 Temmuz 1993'de Sivas'ta yakılan yazar, düşünür Asım Bezirci'nin büyük çabasını anlatıyordu. Bezirci'nin 40'lardan bu yana topladığı şiirleri ve onu, bugüne taşıyan Kemal Özer ve Evrensel Yayıncılığın çabasına bir selamlama olan gösteride; Hale Üstün, Timur Ölkebaş, Murat Bayar ve Aynur Diz rol alıyordu. Birinci günün etkinlikleri bu gösteriyle noktalandı.

Etkinlik sonrası amatör oyuncular günü ele alan bir tartışmayı bitirdiklerinde vakitler de gece yarısını gösteriyordu.

İkinci günün etkinlikleri drama çalışmasıyla başladı. 100 civarında 7-10 yaş kuşağı çocuğun katılımıyla gerçekleşen çalışmayı Mehmet Esatoğlu, Senem Sönmez ve Bülent Arslan yönetti. İki ayrı bölümde gerçekleşen çalışmada çocuklar birinci bölümde Aydın'dan İzmir'e bir yolculuk üzerine drama çalışması yaparken ikinci bölümde bir öyküyü birlikte yazmayı denediler. Öğleden sonra ve akşam etkinliklerinde ise oyun gösterisi vardı. Aykaryay Aydın Tiyatro, Güner Sümer'in "Bozuk Düzen" adlı yapıtını sergiledi. Özkan Aydemir, S. Savaş Seyitligil, Sedat Demiröz, Hüsnü Ertung, Reyhan Aydın, Yaşar Güney, Zuhal Yılmaz, Taylan Gürkan, Burcu İzci ve Sebahat Akıncıoğlu'nun rol aldığı oyun aile içinde yaşanan ilişkileri ince bir duyarlıkla anlatıyordu.

Etkinlik yurt içinde ve yurt dışından da destek mesajları aldı. Berlin'den Asnan Tiyatro Topluluğu, Köln'den Creativum Anadolu Sanat ve Kültür Akademisi, yazar Sennur Sezer ve Adnan Özyalçıner, Oda Tiyatrosu yönetmeni Kaan Erkam, yazar ve eleştirmen Üstün Akmen oyun yazarı Tuncer Cücenoğlu, Tiyatro Karşı Kıyı yönetmeni Ali Kırkar, Kuyucak ve Didim Belediyesi tiyatroları etkinliğe mesajlar yolladılar.

1. Aydın Tiyatro Günleri bine yakın izleyiciyle buluşan sahnede belli bir düzeyin yakalandığı bir etkinlik oldu. Geçtiğimiz Haziran Ankara'da bir araya gelen ATÜK üyesi toplulukların hedefleri, belli bir ölçüde de olsa hedefine ulaştı. Etkinlik sonrası topluluklar, tiyatro günlerini ülke çapında yaygınlaştırma ve katılmak isteyen topluluklarla ilişkileri önümüzdeki dönemde yoğunlaştırma kararı aldılar.

Dedesinin son sözlerini dinleyen Tanya kendisini saran iç burukluğu ve hüznün etkisiyle ağır adımlarla oturma odasından çıkıp mutfağa yöneldi ve balkona çıktı. Balkon demirlerine bir kez daha sıkı tutunarak kendi kendine ihtiyarın şu sözlerini "kendileri olmak istiyorlar... bir daha acıların yaşanmaması için yürüyorlar... bütün mesele bu!" tekrarlayıp uzayıp giden sokağı seyre durdu.

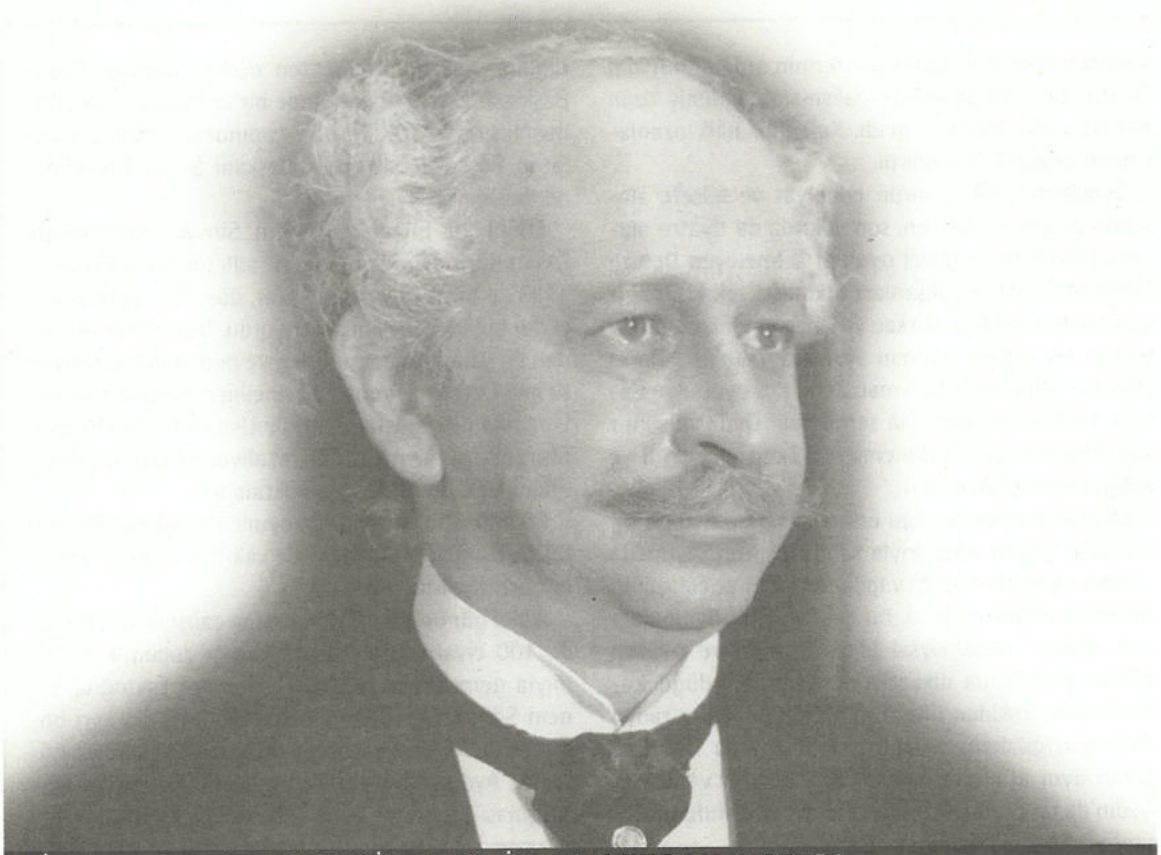

TİYATRO SANATÇISI ENGİN AKÇELİK ARAMIZDAN AYRILDI...

"Engin'in ardından"

MERAY ÜLGEN

Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde kalbur saman içinde bir Engin'cik varmış... Küçük yaşta İstanbul Şehir Tiyatrosu'na girmiş. Yıllarca pek çok oyunda çok güzel oynayarak sivrilmiş sevilmiş. Gel gör ki orada kalmayıp yıllarca emek verdiği tiyatroyu bırakıp Berlin'e gelmiş. Berlin Oyuncuları'nda, Schaubühne Türk Projesi'nde, Düsseldorf Şehir Tiyatrosu'nda, Die Spindel'de, Comedia Colonia'da ve Arkadaş Tiyatrosu'nda oyuncu yönetmen ve öğretmen olarak çalışmış da çalışmış...

İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda gelenektir 1 Ekim'de perdelerini açarlar. İşte daha önce aramızdan ayrılan onun ustaları arkadaşları Bedia Muvahhid, Vasfi Rıza Zobu, Feridun Karakaya, Ulvi Uraz, Mehmet Karaca, Sami Ayanoğlu, Pekcan Koşar ve daha niceleri yukarılarda bir yerlerde çıkaracakları bir oyunu 1 Ekim'e yetiştirmek için onu çağırmışlar. O da bu oyunda oynamak için acele uçup gitmiş...

İşte, bu güzel başlayıp güzel devam eden masal ne yazık ki hüzünlü sona ermiş...

Gökten üç elma düşmüş. Biri masalcının başına, biri yakınları ve dostlarının başına, biri de seyircilerinin başına...

Veda etmeden önce sizlere onunla ilgili çok az kişinin bildiği birkaç anısından bahsedeceğim. Ben onunla 1950'li yıllarda önce seyirci olarak tanıştım. "Harputta bir Amerikalı" adlı oyunda bir otel komisini oynamıştı ve döktürmüştü. Eleştirmenler ondan övgüyle söz etmişlerdi. Daha sonra Hamlet oyununda Ulvi Uraz'la ünlü mezarcılar sahnesinde o kadar güzel oynamışlardı ki eleştirmenler Engin'le Ulvi Uraz'ı anlata anlata bitiremediler. Zira oyunun en güzel sahnesiydi. İşte bu gencecik yetenekli oyuncu, geleceğin usta komedi oyuncusu olacaktı...

Yıllar sonra onu ortak bir arkadaşımız aracılığı ile tanıdım. Arkadaşımız Sabahattin tiyatronun veznedarı ve mutemedi. Ayın ilk günü. Bordrolar hazır. Maaşlar zarflara konulmuş. Sabahattin bana üç zarf

uzattı "Bak sana ne göstereceğim. Bu üç kişi, tiyatronun çok sevilen, çok muzip, çok yetenekli genç oyuncuları: Atacan, Savaş ve Engin. Zarfları boş, kasaya daha da borçları var" dedi. Zarfların üzeri, aldıkları avanslar ve tarihleriyle tamamen doluydu. Az sonra geldiler boş zarfları alıp hüzünle Sabahattin'e baktılar. Sabahattin, "Avans mavans yok, geçen sefer de söylemiştim bu son diye, kasaya borcunuz çok fazla veremem artık." dedi. Boyunları bükük çıktılar... Bir müddet sonra bütün ödemeler yapılmış çıkmaya hazırlanıyorduk ki büronun kapısı dışından bir koro yükseldi. Fırladık kapıyı açtık.

Bizim üç kafadar ellerinde boş zarfları sallayıp kafa kafaya vermişler meliyorlardı... Meee meee meee... Kahkahaları patlattık ve tabii ki Sabahattin'den yine avansı kopardılar.

İşte o gün onunla böyle tanıştım.

Bir gün gene bizim üç kafadar buluşmuşlar meyhanedeler. O gün oyunları yok. Yiyorlar içiyorlar neşeleri yerinde. Birden bir muziplik geliyor akıllarına. Garsona, "Biz birazdan gelip devam edeceğiz masayı toplama." diyorlar. Arkadaşlarının oynadığı bir oyunun bitmesine yakın tiyatronun kulisinden içeri girip oyunun bitmesini bekliyorlar. Oyun bitiyor perde kapanıyor. Perde oyuncuların selam vermesi için tekrar açılıyor ve bizim kafadarlar sahneye fırlayıp selam veriyorlar. Seyirciler oyunda görmedikleri bu kişileri herhalde sahne gerisinde önemli görevleri var diye bol bol alkışlıyorlar. Doğaldır selama çıkması gereken oyuncular gülmekten selama geç çıkabiliyorlar.

Engin, oyunun güzel çıkması iyi oynanması için çok çaba harcardı. Sahneyi kontrol altında tutar, bir aksilikte derhal müdahale eder seyircinin anlamayacağı şekilde oyunu kurtarırdı. Berlin Schaubühne'de Kurban adlı oyunu oynuyoruz. Salon dolu. İkinci perde Rüya sahnesi. Ayla Algan'la Engin'in ikili sahnesi. Biz arkalarında koroyuz. Işıklar yandı sahne başladı. Ayla ile Engin karşılıklı konuşuyorlar. Koro zaman zaman Ayla'nın sözlerini tekrarlıyor. Yani olayın böyle olması gerekiyor. Ayla başladı biraz sonra teksini birkaç sayfa atladı. Nerdeyse sahnenin sonuna geldik yarım saat sürmesi gereken oyun beş dakika sonra bitecek. Doğaldır seyirci de hiçbir şey anlamayacak. Bizim sahneyi kurtarma şansımız hiç yok. Engin çırpınıyor Ayla'nın başa dönmesi için. Ayla devam ediyor, sahne bitmek üzere. Engin son bir hamle yaptı ve Ayla nihayet uyandı. Sahne kurtuldu ve herkes derin bir oh çekti.

Daha sonra Ayla Engin'in boynuna sarılıp defalarca teşekkür etti. Tabi bizler de.

Daha çok anısı var, ama artık veda zamanı geldi.

Sizlerden onun arkadaşlarıyla vedalaştığı gibi vedalaşmanızı rica ediyorum. O çoğu zaman "Kardeş bir fırt çek de öyle git" deyip uğurlardı. Şimdi biz de onun için bir fırt çekip onu uğurlayalım...

Engin'e...

Fırtınalar

SADIK DOĞAN

Fırtınalar...
kopar yüreğinde
iç çeke çeke ağlarsın.
ıssız bir gölgede
bütün insanlara nispeten
sığınırsın kendi benliğine.
tarifi imkansız dalgalarla boğuşursun
haykırmak istersin
haykıramazsın.
ne dost gelir aklına ne başka bir şey
ateşlerde yanar kor olursun.
acımsı bir mutluluk heyecaniyle
tüter tüter
duman misali kaybolursun.
koşmak istersin
durmamak üzere...
koşmak istersin
engeller takılır önüne
bir bir aşmak istersin.

zaman içinde kaybolmak
yada kendi içinde zamansız olmak.
her şey bundan ibarettir senin için.
yaz ortasında kar yağdırır
kış ortasında güneşi selamlarsın.
hayatı alabildiğine sebepsiz yaşarsın.

içinde ki coşku,
içinde ki heyecan,
içinde ki mutluluk
hepsi sonu olmayan bir karanlıktır.
coşku sahipsizliğin,
heyecan yalnızlığın,
mutluluk hüznün yansımasıdır.

Fırtınalar...
bastırmak istediğin duyguların
iki zıt kutuplarda çakışmasıdır.

Fırtınalar...
iyi ile kötünün kavgaya tutuşmasıdır.

Fırtınalar...
sevgiliden uzaklarda
sevgiliyle yaşamak zorunda kalmanın
ızdırabıdır.

Fırtınalar...

'Şiir' Üzerine Birkaç Söz

TAN DOĞAN
tandogan61@mynet.com.

'Eleştirilmemiş, sorgulanmamış bir yaşam, yaşanmaya değmez...' | Sokrates

'Şiir' ve İnsan

En güzel testiler
Bildiğimiz, basit kilden yapılır
Tıpkı, güzel şiirlerin
Basit sözcüklerden yaratılması gibi.

Bu dizeler, şairi bilinmeyen ***"bir testi üzeri yazısı"***ndan günümüze ulaşmış olup, yalın sözcüklerin/sözün oluşturduğu güzelliklerin anlamını vurgulamaktadır.

İnsanlık tarihiyle koşutluk gösterir ***"söz."***

Yazının çok sonra yaşama geçtiği de, ***"önce söz vardı"*** denilerek dile getirilir.

"Sözlü yazın"dan (edebiyattan) çok sonra ortaya çıkmıştır ***"yazılı yazın."*** Sözün yazıyla buluşmasından öncedir dilden dile uzanan ***"şiir..."***

Söylencelerde (mitoslarda), törenlerde, şölenlerde hep şiir vardır. Doğumlarda, sayrılıklarda (hastalıklarda), ölümlerdedir sevinç sevinç, umut umut, ağıt ağıt hep şiir...

Şiir, çeşitli izlekleri (temaları) içermiştir bugüne dek. Yiğitlik, öğreticilik, hüzünlülük benzeri izlekler bunlardan birkaçı olarak anılabilir. Yaşananların imbiğinden süzülen her olgu, şiir içindeki yerini almıştır.

İmgeleme, eğretileme (teşbih), alaysama (ironi) benzeri şiir sanatları da, şiirin daha etkin bir konuma ulaşması için kullanılmıştır.

Şiirde bir başka konu, biçim ve biçem (üslup) olarak karşımıza çıkmaktadır.

Dizelerin kuruluşu, sıralanışı ya da dış görünümünü, biçimi oluştururken; anlatılan, dile getirilen konuyu anlatma biçimi de, biçemi oluşturmaktadır.

Şiir, konu, içerik, biçim, biçem, izlek benzeri olgular ve sanatlarla donanırken, kimi yazar, şair, eleştirmene göre, en az sözcükle en etkin yazın türü olma konumuna da ulaşmıştır. Örneğin, bir roman yüzlerce sayfadan oluşabildiği gibi, bir şiir, bir dizeden bile oluşabilmektedir.

Duyguların sözcüklerle dize dize dışa vurumu dense de, düşünce-duygu birlikteliğinin bir yansımasıdır da şiir. Esin (ilham), şairin şiir yazması için bir başına yeterli olamadığından, bilgiden, deneyimden ve bu birikimi, duygu denli düşünceyle harmanlamanın kaçınılmazlığı söz konusu olmaktadır. Eşdeyişle, ham, işlenmemiş duygularla yazılan şiir, çoğun ne güzel, ne okunur, ne de kalıcı olabilmektedir. Şiir yazmak, sıradan duygulanmaları dizelemenin ötesinde, kitap okuma, günceli izleme, tarih bilincine ulaşma, olayları algılama ve yorumlama, yöreselden evrensele açılma, güzelduyusal (estetik) donanıma varma; insan, doğa ve yaşam sevgisini duyumsama, daha güzel bir yeryuvar (dünya) ve insanlık ülküsü (ideali) için çalışma, üretme olgularına koşut bir yapılanma ve gelişim içinde anlam kazanmaktadır.

Şiirin, ham duygularla değil, düşünceyle birlikte harmanlanarak oluştuğunu, Novalis'in sözüyle bir daha anlıyoruz: ***"Şiir, felsefenin kahramanıdır."***

Yaşamı, insanı, evreni, günlük yaşamın sıradanlığının ötesinde anlamaya çalıştığımız oranda kavrayabiliriz ancak. Bu da okumalarla, yaşamalarla, bilgi ve deneyimle ve de bunların üzerine düşünmeyle gerçekleşebilir. Düşünceyi şiire dönüştürmekse, ***"us-yürek birlikteliği"***nin doruğa ulaştığı yerde anlamlaşmaktır...

İlk zamanlar kolay gibi gelir herkese şiir yazmak. Her şiir yazdığını sanan kişi de, şair kılar kendini. Ne var ki, anlar zamanla, herkesin şair olamayacağını.

Alain'in bu konudaki düşünceleri şöyle: ***"Ben, gençliğimde oldukça güzel şiirler yazardım, kolayca; gerçekten bir şair olmadığımı, bundan, kolayca yazışımdan anladım."***

Baudelaire'se, övgü dolu sözleriyle, şairliği düzyazıya taşımıştır: ***"Her zaman şair ol, düzyazıda bile."***

Şiir, insan yanımızı bize anımsatan, güçlendiren; sevgi dolu bir yaşamın oluşumunda sözü etkin kılma uğraşını veren; barışı, dostluğu, kardeşliği savunan; duygu ve düşüncenin birlikteliğine dayanan bir yeryuvarın kurulmasında öncü olmayı amaçlayan bir sanat. Şairse, Cicero'nun, ***"Homeros'tan önce de şairler vardı"*** dediği gibi, iyinin, güzelin, doğrunun, sevginin ardında, Homeros'tan sonra olduğu gibi, bundan sonra da hep olacak...

Bize düşense, şiirlerle, şairlerle daha insanca ve daha güzel bir yaşama doğru yürümek: En az bir dizeyle, bir şiirle, bir şairle ve bir şiir kitabıyla. En çoğu mu?

O da sizin seçiminiz:

Dünü, günü, yarını anladıkça...

'Şiir' Ne İşe Yarar?

Yarar

Ne söylerseniz söyleyin, ne yazarsanız yazın, ne yaparsanız yapın... size sorulacak ***birinci soru*** bu: ***Ne işe yarar?*** Sözleriniz boş, yazdıklarınız anlamsız, yaptıklarınız gereksizdir, bir işe yaramıyorsa... ***Söylemek*** için söyleyemezsiniz, ***yazmak*** için yazamazsınız, ***yapmak*** için yapamazsınız; eşdeyişle, içinizden öyle gelemez, canınız öyle çekemez, keyfiniz öyle isteyemez... Bir yararı yoksa eylediklerinizin, siz de yararlı değilsinizdir: Umursanmaz, ayırdına varılmaz, dahası, var bile sayılmazsınız. Yarar kaçınılmazdır her şeyde: Ona göre!...

Çıkar

İkinci soru: ***Yararın çıkarla ilişkisi var mıdır? Öz***de yoksa da, ***gerçekt***e/ ***yaşam***da vardır; hem de doğrudan. ***Her yararlı girişim çıkar aramaz***: Bir resim izlediğinizde, bir müzik dinlediğinizde ya da bir martının uçuşunu izlediğinizde, bir kanaryanın sesini dinlediğinizde çıkar söz konusu değildir: ***Para etmez, konum sağlamaz, varsıllaştırmaz*** sizi; ne var ki, ***erinc***e ulaşmanızı, ***mut***lanmanızı, ***derinleşme***nizi sağlayabilir. Bu doğal, kendiliğinden gelişen bir zaman dilimidir/süredir; ***erek*** ya da tasarlanmış bir amaç söz konusu olmadığından, ***süreç*** değildir. Beklenti, kazanç olmasa da, bir vargı ya da ***kazanım*** söz konusudur. Sizin neşelenmenize, duyup-düşünmenize, dahası, düşlemenize yaramış olsa da bu ***uzamsal ve zamansal olgu***, bir çıkar gütmenize neden olmamıştır.

Us ve Duygu

İnsan ***us***u ve ***duygu***su, onunla iç içedir: Bedenden bağımsız iki ayrı kavram olarak algılanamaz. Dahası, her ikisi de ***beynin uzantısı/işlevi***dir. Bütün algılama, yanılma/yanılsama; sevinç, mut neşe; öğrenme, anımsama, üretme/yaratma; uslamlama, bilinçlenme, davranma; kendini aşma (***Freudça, alt ben-ben-üst ben/ id-ego,süper ego***), devinme... karşıtlarıyla gerçektir. Her olumlu işlev ya da devinim, insan için yararlıdır (karşıtı da geçerli.) Ne var ki, ussal ve duygusal yarar sağlayan her ***şey*** için, aynı zamanda çıkar sağladığını söylemek, olası değildir. ***Bilinçlendirme, güzelduyusal/estetik beğeni kazandırma, bilgilendirme*** benzeri olguları içeren bir oluşum, us ya da duygu içerikli olup bir yararı gütse de, bir çıkarı tasarlamayabilir. Bir başka deyişle, beynimize (bu bağlamda ussal ve duygusal) yönelik her ileti, onda değil çıkarsal, yararsal bir tutuma bile dönüşmeyebilir. İmdi, ***anamalcı düşüngü***nün dayatıldığı bir çağda, ***her şey çıkar üzerine kurgulanıp uygulanmaya yönelik***ken, us ve duygu yanımıza ulaşıp, bizim daha da ***insancıllaşma***mızı sağlamayı amaçlayan '***şiir***'den nasıl söz açabiliriz dersiniz?

Şiir-Yarar İlişkisi...

İşte size ***üçüncü soru***: ***Çoğun her şey***le ***iletişim***e geçerken, bir ***çıkar ilişki***si beklentisiyle koşullandırılan çağımız insanında, ***salt/arı/saf/içten/yalın duygusallığa ve ussallığa denk düşmek*** olası değilken, anamalcı düşüngünün dayatması altında ***'kendini bil'***emeyenlerin (ya da ***kendi olamayanlar***ın) yüzyılında, ***daha insanca bir yaşam*** için ***şiirin işlevi*** ya da bir ***yararı*** olabilir mi? ***Şiir-çıkar ilişkisi***ni, (tarihsel süreçte görüldüğü üzre!) ***siyasa*** bağlamında kurup kullanmak olası. Eşdeyişle, belli dönemlerde düzenin, siyasa(cı)ların ya da ***erk***in savunuculuğuna soyunan şairler! görülmüş; erinçleri, varsıllıkları, konumları (kimi zaman da, ***bir biçimde*** yaşamda kalmaları) için, düşüngülerinden, düşüncelerinden ve de düşlerinden cayıp; özce, kendi (ve birilerinin; padişahların, kralların, siyasacıların) çıkarları adına ***şiiri satmışlar***dır... Bu aymazlığın ötesinde, ***şiir-yarar ilişkisi*** söz konusu olmuştur/olmaktadır. ***Halkı bilgilendirme, bilinçlendirme; bireyi kişilikli kılıp, türesini, tüzesini bilmesini sağlama; bireysel, yöresel, budunsal ve ulusal değerlerini koruyup sürdürme; emeğinin karşılığını alma, ekmek-su olma; doğayı, yeryuvarı ve evreni algılayıp yaşama; sevgiyi-sevdayı-aşkı dilleme; özgürlüğü, bağımsızlığı ve barışı savunma; kötülüğe, sömürüye, yayılıma karşı direnme; yarınları umma, güzel günleri muştulama, mutlu bir yeryuvarı düşleme/düşünme*** benzeri olaylar, kavramlar ve olgular üzerine ***şiirin yararı*** yadsınamaz bir gerçektir.

Günümüzde Şiir

Salt ***duygu yükü*** değildir şiir; (***Novalisce, 'şiir, felsefenin kahramanı'*** olduğuna göre) düşün de var özünde... ***İmgeleme***, ***eğretileme*** (teşbih), ***alaysama*** (ironi) benzeri ***şiir sanatları***nın yanı sıra, ***izlek*** (tema), ***biçem*** (üslup), ***biçim***le de bezenmiştir. Ne var ki, ***şiiri şiir yapan en değerli özellik***lerden biri, ***içerik*** ya da ***konu***dur: Ne/neyi anlattığı ya da anlatmaya çalıştığı önemlidir. ***Söylemek için söylemek*** değilse, bir de ***işlev***i söz konusudur. Durağanlıktan, suskunluktan, içedönüklükten öte, ***devingenlik***, ***söylem*** ve ***eylem*** de ***var olma***lıdır şiirde. ***Var olma***lıdır, eşdeyişle, sıralanan bu özelliklerin ***şiirin belirleyenleri*** olması gerekirken, ***günümüz şiiri***nde, ***ne acı ki!***, çoğunu bulmak olması değil. İşte, ***dördüncü soru***: Çıkarın, korkunun, sevilgenliğin (popülerliğin) iç içe geçtiği bir ***şiir ortam***ında, ***gerçekler***i dile getiren kaç şair ve şiir biliyorsunuz? İnsanın ve yaşamın salt siyasayla (anamalcılık/kapitalizm) ve tutumla/ekonomiyle (erkincilik/liberalizm) değil, yazınla/edebiyatla ve sanatla (postmodernizm) da sömürüldüğü çağımızda, ***şiirin işlevsel olması kaçınılmaz***ken, ***şairimsiler***ce! düzenle barışık, kol kola yürütülmekte; simgelere-imgelere gizlendirilip, ***insan ve yaşam gerçeği***nden/

sorunsalından uzaklaştırılmaktadır. ***Günümüzde***, çağına tanıklık eden, insanı ve yaşamı savunan, emeğin sözcülüğüne soyunan; savaşı, açlığı, yoksunluğu dilleyen; anamalcılığa, sömürücülüğe, yayılımcılığa karşı koyan; güzelduyusal/estetik ve törebilimsel/etik değerleri yaşama geçirme uğraşını veren; doğayı, yeryuvarı, evreni sarmalayan; umudu, direnci ve sevgiyi ayakta tutan ***şair ve şiire gereksim var. Yoksa...***

Yoksa...

Yoksa, sonumuz geldi demektir: Sevgisiz, mutsuz, türlerin yokluğuna sürüklenen bir yeryuvar... İnsanın insanı, insanın öteki dirimleri, insanın doğayı ve evreni sömürdüğü bir yeryuvar... Acının, açlığın, yokluğun ve yoksulluğun hüküm sürdüğü bir yeryuvar... Çıkarın, paranın, konumun ve varsıllığın değerli kılındığı bir yeryuvar... Erek erk olup, her aracın amaç kılındığı (siyasa, din, ekin/kültür) bir yeryuvar... Özce, ***şiirsiz bir yeryuvar!*** ... İlk soruyu yinelemenin yeri ve zamanı şimdi... Güç olan yanıt değil, yapmak, eylemek; ***yaşama geçirmek şiiri... Yoksa... Yoksa... Yoksa...***

Şiir *de* Çürütülüyor!

Enver Gökçe'nin **Başlangıç** adlı **şiir**ini yinelemek istiyorum burada:

"zaman akar zaman geçer / zaman zaman içinde / biz mapusta gürül gürül yatardık / yılan çıyan içinde / getirdiler ite kaka bir yiğit / ayak çıplak / ak bir mintan içinde / zaman zaman içinde / ışık duman içinde // ve râviyan-ı ahbâr / ve muhaddisân-ı rûzigâr / şöyle rivayet / ve hikâyet ederler kim: / beni âdem zor bezirgân içinde / vardı bir balaban. "

Yinelememin nedenine gelince... **Şiir** için acı çekmenin ne anlama geldiğini, **'insanı ve yaşamı savunma'**nın bedelinin ne biçimde ödendiğini, -yine de- sevgiye güneşe ve umuda nasıl durulduğunu bize açık-seçik **'öğreten'** bir **şiir**dir **Başlangıç.**

Yeryuvar pazarının orta yerinde ve herkesin gözünün önünde, tenlerin-tinlerin alınıp-satıldığı; sömürünün, tutsaklığın, yayılımcılığın çok doğal karşılandığı; anamalcı ulusların ***erk savaşları*** adına, insanlığın açlığa-susuzluğa, yokluğa-yoksulluğa sürüklenmesine göz yumulduğu; silahların, savaşların ve zamansız ölümlerin günden güne artırıldığı bir çağda **'balaban'** olmanın adını/anlamını uslara ve yüreklere kazıyan bir **şiir**dir **Başlangıç.** Çıkar için, ün için, para için şiirimsilere bürünen şairimsilere, **'mapusta gürül gürül yatanlar'**ın bir çift sözünü kanatlandıran bir **şiir**dir **Başlangıç.** Karanlığa, yalana, dolana karşı duran erdemli/onurlu bir yaşamı söze dönüştüren; **'zor bezirganlar'**a karşı direnişin, başkaldırışın, omurgayı eğmeyişin ne anlam taşıdığını belleten ve bunu, herkesin görebileceği bir biçimde, yeryuvarın duvarında asılı tutan bir **şiir**dir **Başlangıç.** Her gün binlerce çocuğun açlık nedeniyle ölüme bırakılmasına karşın, bir avuç bir şeyin, ballı-börek yediği bir yeryuvarda, **'ayak çıplak / ak bir mintan içinde'** ve de dört duvar arasında yaşarken bile, **'insanı dert edebilme'**nin bir **şiir**dir **Başlangıç**...

'İnsan çürüyor'-çürütülüyor; **insanlık** çürütüldüğünden... ***'İnsan, insanın kurdu'*** olmuş, kemiriyor... Ve, izleyici kalıyor bu ***yok oluş oyunu***na hemen herkes; üstelik de en toy oyuncular olup da, rol alarak!...

Bu çürüyüşe, bir elin beş parmağını geçemeyen **'şair'**(ler) direniyor, bir de **'şiir'**(ler)i... Ne var ki, bilindik düzenin sözcülerince, ahbap-çavuş ilişkisiyle bir yerlere gelenlerce, mahşerin atlılarınca (ne içindir bilinmez -bilinir oysa...),**'şiir çürütülüyor!'**

'zaman akar zaman geçer / zaman zaman içinde...' de **ey şair!,** yeryuvarın **'mapus'** olmaktan öte, **'insanlık gömütü'**ne dönüştürülmeye çalışıldığı bir çağda, söyle bize, **'var mı bildiğin bir balaban ozan'** ve de, **bundan böyle çıkar mı?...**

Şair Yok

Şair yok bu ülkede şimdilerde... Hiç kimse kızmasın, kırılmasın, alınmasın, öfkelenmesin... Şiirle uğraşmak, şiir kitapları yayınlamak, seçkilerde/güldestelerde/ yıllıklarda yer almak; kitap fuarlarına katılmak, imza günlerinde imza dağıtmak, söyleşilerde yer almak kişiyi **şair** yapmaya yetmez. Ahbap-çavuş ilişkisiyle, mahşerin atlılarından onay almakla, körler-sağırlar ağırlamasına katılmakla **şair** olunmaz. Sevilgen ekinin sergeninde (popüler kültürün vitrininde) konu mankeni olmak, üç-beş yazın derneğinin üyeliğine soyunmak, kimi televizyon kanallarının boy (dev) aynasında görünmek **şair** kılmaz insanı... **Zor sanattır şiir ve şair olmak en ağır işçilik**...

Bir yaşam biçimidir **şairlik,** bir adanmışlık, bir **şiirerliği**... **'İnsanı ve yaşamı şiirle savunma'** savaşımıdır; eli kalem-kağıt tutamayıncaya, yüreği-usu dirimini yitirinceye, tinsel ve bedensel yapısı ölününceye dek... İnsanlığın özgürlük, bağımsızlık ve eşitlik bayrağını, son soluğuna kadar şiir şiir taşıyan kişidir **şair**... Evrensel barış, mutlu insanlık ve yeryuvar kardeşliği ülküsünün yılmaz savaşımcısıdır bir yaşam... Direnç kalesi, umut bekçisi, sevi sözcüsüdür herkesin... Dil, din, ten ayrımcılığı yapmayan **bir yüce erdem anıtı**dır... Çıkar, konum, para için ne kalemini, ne düşüngüsünü, ne de tinini satandır... Tanrıların kıskandığı bir başka yalvaç, bir başka ermiş, bir başka bilge kişidir O. **Acıyı bal eyleyen, baldırana ballandırıp baban, 'adam gibi adamdır şair.'**

Ey **şair** olduğunu sanan, ey ***'birilerince!'*** **şair** olurulan! Haykır şimdi kendi kendine, ***bunların hepsi bende var***, diye... ***Nerudaların, Brecthlerin, Aragonların; Nâzımların, A.Kadirlerin, Hasan Hüse-***

yinlerin... insanlık soyundan, erdem okyanusundan, şiir şahdamarından geliyorum, diye... ***Kalemimi asla satmaz, mahpusta gürül gürül yatar, kelle koltukta yaşarım*** diye...

Bir yaşam boyu şiire gönül veren, şiir okyanusuna varmak için bir çay olup akmaya çabalayan, şiir emekçisi olarak nice şiirin ya da şiir kitabının altına imza atan **can insanlar** anlıyor bu söylenenleri ve bir iç çekiş, bir boyun büküş, bir damla gözyaşı döküşle **şair** olmanın ne anlama geldiğini çok doğru bir biçimde anlıyor/algılıyor ki, onlara sözümüz yok, yürek borcumuzdan başka... Sözümüz, ***şairimsilere, şairciklere, şiir yazıcılarına, şiir bezirganlarına...*** Sözümüz, **söyleyecek sözü** olmayanlara... Sözümüz, uslarda ve yüreklerde değil bir şiiriyle, bir dizesiyle bile yer edinememiş olanlara... Sözümüz yapay, öykünmeci, ***yalancı şairler***e!... Sözümüz, şan-şöhret, para-pul, çıkar-konum peşinde koşan, ***acınası tipler***e... Sözümüz, anamalcı düşüngünün, küreselleşmeci söylemin, bilindik düzenin sözcülüğe soyunanlara... Sözümüz, hiçbir zaman **şair** olmayan ve olamayacak olan ***'hayal tacirleri'***ne...

Diyoruz ki, **şair yok bu ülkede şimdilerde...** Bunca sözden sonra yine de, ***yana yana, yana yana yaşıyorum***, diyebilen/dili varabilen biri var ise, haykırsın ve **şair** desin önce kendine, sonra da bize... Biz de yazalım/haykıralım dünyanın dört yanına sevinçle, **artık bir Yunusumuz, bir Pir Sultanımız, bir Nâzımımız...; artık bir şairimiz var,** diye...

Şiirin Gücü

Şiir, Tanrı'nın hatalarını düzeltmek için doğmuştur.' / Elitis
'İnsan, insanın kurdudur.' / Thomas Hobbes
'İnsan, her şeyin ölçüsüdür.' / Protagoras

İnsanın yeryuvar serüveninden bugüne dek -adı bilinen-bilinmeyen- binlerce **şair** yaşamış ve milyonlarca **şiir** yazılmıştır. Yaşam, insan, yeryuvar ve evren bağlamında, milyarlarca **izlek** taşa-toprağa-ağaca-yaprağa-kağıda-dile...düşmüştür. **İmge-imgelem, eğretileme, ironi/saraka** benzeri yüzlerce **şiir sanatı** imlenmiş, onlarca **akım** yaşama geçmenin savaşımını vermiştir.

'Şiirin derdi ne?' diye, tırnak içinde bir soru sormak kaçınılmaz bunca sözden sonra... Bunca **şair** ve bunca dile düşen, bunca sanat, bunca akım niye diyesi geliyor insanın... Bir sıkıntı, bir sorun, bir **'dert'** olmasa, yazılır mıydı yüzyıllar boyu bunca dize?

'İnsanın derdi' neyse, **'şiirin derdi'** de o:

Yine **'insan.'**

Bıraktık artık insanın yeryüzüne **fırlatılışını, bırakılığını** ya da (Tanrıbilimsel söylemce) **cezalandırılığını**; bıraktık **töz** (ilk neden/ana neden/cevher/arkhe) üzre-içre **düşünleri** (felsefeleri), bıraktık **düşüngüleri** (ideolojileri)... uğraşıyoruz kendimizle/türümüzle -çoğun-, **'yok etmek'** için!

Savaşlar, silahlar, açlık; yayılımcılık, sömürücülük, küreselleşmecilik; yokluk, yoksunluk ve ölüm: Ne Tanrı ***('Böyle Buyurdu Zerdüşt'*** ve ***'Tanrı öldü')***, ne yalvaç: **'İşte insan...'** ***('Ecce Homo Nietzschece...)***

Ne var ki ve ne yazık ki, **insanı, yaşamın merkezi kılan 'insan',** (***'İnsanca, Pek İnsanca'*** değil), insanlık dışı bir **toplu kıyım**a gitme bilinçsizliğini, umarsızlığını, aymazlığını da gösterebiliyor!

İçine düşülen konumda ne Tanrı hatalı, ne yalvaçlar, ne cinler, ne de periler... Tek suçlu, **'insan.'**

Bunca hatayı düzeltecek, bunca suçu ortadan kaldırabilecek **'biricik güç',** ne düşün (salt-saltık us), ne düşüngü (salt-saltık siyasa ve erk), ne Tanrıbilim (salt-saltık din.) İnsanlığın kurtarıcısı bir ve tek: O da, **'Şiir.'**

Kimse yadsımasın, yok saymasın, küçümsemesin sakın **'şiirin gücü'**nü...

Kimse usundan çıkarmasın, yüreğinden silip atmasın sakın, **başkaldırı, direnç, umut** olduğunu **'şiir'**in.

Kimse **kara yazgı**ya boyun eğmesin sakın ve unutmasın **insanlık utku**sunun ancak ve ancak **'şiir'le** olabileceğini...

'Şiirin gücü' var, savaşı bitirmeye, yeryuvar kardeşliğini sunmaya, dostluğa ve barışa... **'Şiirin gücü'** var, varsıllar-yoksullar; kuzeyliler-güneyliler bölücülüğünü yeryuvardan sonsuzluğa fırlatmaya... **'Şiirin gücü'** var, anamalcılığın, yayılımcılığın ve **Yeni Yeryuvar Düzeni**'nin kökünü kurutmaya... **'Şiirin gücü'** var, **'mutlu yarınlar'**ı, **'güzel insanlık ülküsü'**nü kurmaya... **'Şiirin gücü'** var, **'insanı ve yaşamı savunma'**ya da, ***sorun*** şu: **'Şairin gücü' var mı?...**

'Şiir' Diye Haykırıyorum...

...ve, bu haykırışımı duyan oluyor mu dersin **ey okur?!...**

Birileri **şiir** yazdığını sanıyor, birileri **şiir** yazdırttığını!... Birileri ünleneceğini sanıyor, birileri ünlendireceğini!...Birileri **'şiir** üzerinden' varsıllaşacağını sanıyor, birileri de ***sözde şair*** üzerinden!...

Diyorum ki, her şeyin başı **şiir,** ve ortası, ve sonu... Kim anlıyor dersin **ey okur?!... Erk, yayılımcılık, sömürü; savaş, açlık ve ölüm: Şiirsizlikten** bunların hepsi diyorum da, algılayan oluyor mu dersin, bana söyle...

Böyle giderse, öteki türlerin çoğunu yok ettiği denli, kendi türünü de yok edecek az sonra **'insan'** diyorum **ey okur!,** okuyan oluyor mu, bilmiyorum bunca sözleri?!...

Bak diyorum yutturmacalara, bak da gör: Küreselleşme, Yeni Yeryuvar Düzeni, Evrensel Barış... Dinlerarası Kardeşlik, AB., ABD. ... Sence **ey okur!,** gören oluyor mu ve de yutmayan; kulağıma fısılda...

Ey okur! Ey okur! Anlamaz mı kimse söylenenleri/yazılanları/yaşananları; ders almaz mı tarihin sayfalarından **'insan?!...'** Bilmez mi, **'kendini bil'** diyen, öğretmenlerin öğretmeni **Sokrates**'i; uzanmaz mı, gündüz zamanı, **'adam arıyorum, adam'** diyen **Diyojen**'in elindeki fenerle; yoksa görmez mi, **'benim ağızım, sizin kulaklarınıza göre değil'** diyen, **Nietzsche**'nin çırpınışlarını?!...

(Yinelemeli) **Nerudaları, Brechtleri, Nâzımları** tanımaz mı niceleri, **'yanmaz mı?!...'**

Ne yapmalı **ey okur!** sence, ne söyleyip yazmalı? Nasıl anlatmalı acıyı, açlığı ve ölümü birilerine ve daha ne zaman uyanacakları anı beklemeli?!...

Türküyle olmuyor, şarkıyla... Öyküyle olmuyor, romanla... Bilimle olmuyor, felsefeyle... Elde var **şiir**, bir **şiir 'cankurtaran simidi'** de, ona da tutunan pek olmuyor!...

Artık, çıkar, konum, ün; ev-bark, yat-kat, altın-döviz, ne yazık ki, **varsıllık** sayılıyor! **Değer**, parayla ölçülüyor hemen her yerde! ***Aşk***lar da alınıp-satılıyor!... Deniliyor ki, umut yok, direnç de öyle, sevgi de, ve, ***'eller havaya, bebek; eller havaya'*** adlı anamalcı şarkı, belletiliyor her yerde, her insana!...

'Korku ekini'yle titreyen insanlık, ne yaşıyor doğru - dürüst, ne de ölüyor onuruyla. Bir **ölgünlük**tür sürüp-gidiyor: Var ama yok, insan ama bitkisel... Siyasa, **'erk'** adına ve andına, anamalcı düşüngüye boyun bükerken, **insanlığın tek kurtarıcısı şair** görünüyor.

Şair: Yürekli, erdemli, 'şiiri olan insan.' Şair: Umutlu, dirençli, utkuya duran koca can. Şair: Paraya-pula, konuma-çıkara nokta kadar değer vermeyen yüce tin. Şair: Bilge, yalvaç, Tanrı; deli, divane, âşık. Şair: Kuşatılmamış biricik kale, kirletilmemiş saltık us, satılmamış tek kalem. Şair: Dün-gün-yarın...

Bunun için **ey okur!** -her şeye karşın ve yine de- ***'şiir' diye haykırıyorum!*** Sen biliyorsun ya **derdimi**.. ***başkaları niye sağırlanıyor?!...***

Şiir Nerede?

Bizde, **şair olmak** kadar kolay bir şey yok! **Ezberci eğitim ve öğretimin** verildiği okul yıllarında başlar **şiir yazma hevesi**, gençlik döneminde, **aşkın etkisiyle**, yoğunlaşır (iş-güç sahibi olunca biter!) Eline kalemi alan ve daha önce kendisine öğretilmiş uyakları alt alta sıralayan, **kendini şair bil**ir!: Seviyorum, özlüyorum, ağlıyorum, yanıyorum... Ne doğru dürüst **kitap** okur, ne okul ya da 'Halk Kütüphanesi'ne gider, ne bir **şiir** (ya da yazın) **dergisi**ni izler (sürdürümcüsü hiç olmaz), ne de şiir üzerine kafa yorar: Yalnızca yazar, yazar, yazar... **Şiirin tanımı**nı yapmaya çalıştıkça, ne olduğuna, işlevine ve anlamına uzaktan bile yaklaşamaz. Sözde kahramanlık şiirleriyle gaza gelir, **vatan-millet-Sakarya edebiyatı** yapar; aşk şiirleriyle de kız tavlar! Bir bakar ki sağına soluna, şiir yazmayan bir Allah'ın kulu yok: Herkesin elinde bir kalem, dilinde bir şiir, deli danalar gibi dolanıyor oradan oraya... Sıranın yarışa geldiğini, ötekilerden daha iyi olduğunu sandığındaysa, yazın (edebiyat) dergilerinin açtığı **yarışmala**ra katılır ve de doğal olarak, **birincilik** bekler... (İlk şiir kitabının çıkartılacağını, ünleneceğini, paralanacağını düşler!) Olamayınca, bir başka dergiye; o da olmayınca, bir başka yenisine; sonra yine... Derken, kendini anlamadıkları, **torpil**li olanların birinci oldukları kanısıyla; yaşının da ekmek tutar konumuna gelmesiyle; çevresindekilerinse, **'bir hevesti, geldi-geçti'** demesiyle, bırakır şiir yazmayı ve şair olmayı... Zamanla çoluğa-çocuğa karıştığında, eşine bir dize bile okumamayı, televizyonda bir şiir okunduğunu görse, ivedi kanal değiştirmeyi; okullu olan çocuğunun şiir yazdığına tanık olsa, bunların **boş işler** olduğunu söyleyip, şiiri ortadan ikiye, sonra dörde, sonra...un ufak olana dek yırtmayı ve de **şiirin ş'sine bile dayanamama**yı yaşam biçimine dönüştürür. **Kolayca şair** olduğu için bir zamanlar, kolayca da şiiri ve şairliği bırakabilir artık gönül rahatlığıyla!

Homeros'tan **Yunus**'a; **Âşık Veysel**'den **Nâzım**'a süren şiir yolculuğunun, 20. yüzyılın sonlarından 21. yüzyılın başına, **ucuz**latılarak gelmesinde **suçlu kim?** Siyasiler mi, eğitim-öğretimciler mi, üniversiteler mi; sanat ve yazınbilimciler mi, gazeteciler, dergiciler, radyocular, televizyoncular mı, yoksa, yayın(m)cılar mı?... Anamalcı düşüngüyü, yayılımcılığı, sömürücülüğü; Yeni Yeryuvar Düzeni'ni, küreselleşmeciliği, yeryuvar erkliği savaşımını da **suçlular dizelgesi**ne eklemek olası. Ne var ki, hepsini suçlamak bir yana, **gerçek suçluları** yadsımak, yok saymak olası değil: **Şairleri**...

Yaşamanın bedelini veren; **'acıyı bal eyleyen'**, kelle koltukta yaşayan; halkı, vatanı ve insanlık için ölümü göze alan ve de ölen **kaç şair** tanıyorsunuz, söyleyin?... Korkak, çıkarcı, kentsoylu; fildişi kuleye gizlenen, yayıncısına tutsaklanan, etliye-sütlüye karışmayan **şairimsileri** (ya da **tatlı su şairleri**ni), **şiir yazma hevesli gençler** kadar suçsuz bulamıyorsunuz oysa!...

'Şiirle-şairle olmaz bu iş, ekmek değildir şiir; umut, direnç, muştu veremez şair' demeyin sakın: (Ucuzculara, şiir yazıcılarına değil) **'Şairler'**e ayıp olur... Biliyoruz: **Adam gibi adam şair**e denk gelmek zor; çok,çok,çok zor... Her şeye karşın, yine de, yeryuvarın kurtuluşu, güzel günlerin/yarınların umudu **şiir**de ve **şair**de: Ah! Bir de bulabilsek...

Şiir Okumayan Bir Halk

Kimsenin derdi değil **'şiirsizlik!'** Eskimeyen tutumlar yenileniyor yine: Birileri birilerini **şair(!)** kılarken, başkaları da başkalarını yok sayıyor... Bunu böyle yazıyor ***anamalcı düşüngü*** ve oynatıyor (parmağında) nicelerini. Ve bu oyuna şaşkın mı şaşkın -bir o kadar da üzgün- bakıyor hiçbir suçu olmayan **şiir**; üstelik

de sonunu kestiremiyor...

'Şair yok' şimdilerde. Değil bir **şiir**, bir dize bile bulmak güç, usa kazılacak/ yüreğe yazılacak... Hemen hemen, kimse durmuyor **şiir olgusu/sorunsalı** üzerinde de, yiyip bitirmenin yolunu yöntemini arıyor birbirini bir biçimde, **şiir yeryuvarımız**da!...

Sorun: 'Şiirsizlik.' 100'er 100'er **şiir kitabı**nın(!) yayımlandığı son yıllarda, ne bir **şair(!)**, ne bir yayıncı(!), ne bir aydın(!), ne bir yazın-erki(!) **okur**un haykırışına kulak veriyor: **'Şiirimiz öldürülüyor?...'**

Tatsız, beğenisiz, coşkusuz şiirimsiler tıka basa dolduruyor/boğuyor (sanat, yazın, ekin) **şiir** dergilerini, **yıllık**ları ve **şiir kitaplarını**(!) **Okur,** insansal, güzelduyusal, ussal-yüreksel duygularla ve düşüncelerle **('öğrenci, öğretmen, işçi, memur ...dışinden tırnağından artırdışı parayla')** alıyor onca **şiir yüklü yayını**(!), ne var ki, düş kırıklığıyla, dahası **'pişmanlık'**la (verdiği paraya da acıyarak) mutsuz, umutsuz, **şiirsiz** kala kalıyor... (Bu bağlamda, **nitelik-nicelik, satılırlık-okunurluk** olgularına girilmeli mi dersiniz er-geç?...)

Şiiri *'matarada su / torbada ekmek'* bilen ve **'şairleriyle değerlenen bir halk'** için, **şiirsizliğin ne olduğu**nu söylemenin anlamı var mı? Ve bunu kime/kimlere anlatmalı ki, anlasın/anlaşılsın, **'şiirin, insanımızın yaşamındaki yeri'** bir kez daha?...

Ve de, şairimsiler, tatlı su şairleri, mahşerin atlıları, şiir erkleri, anamalcı düşüngünün sözcüleri sonunda başardı: **Halkımız şiir okumuyor artık.** Bıktırdılar, kaçırdılar, **soğuttular halkı şiirden!**

Oysa bu halk şiirsiz yapamazdı, şairi el üstünde/baş üstünde tutardı. Herkesin bir şairi, zulasında bir şiiri olurdu hep.

Sevginin, sevdanın aşkın; kavganın, savaşımın, başkaldırışın; dostluğun, kardeşliğin, barışın; umudun, direncin, muştunun; dünün, günün, yarının adıydı şiir, yüzyıllar boyu, Anadolu topraklarında...

Şimdi birkaç kişi kopmadıysa **şiir**den, **eski/eskimeyen şairleri** okuyuğundandır yeniden...

Şimdi birkaç kişi kopmadıysa **şiir**den, umudunu yitirmediğinden...

Şimdi birkaç kişi kopmadıysa **şiir**den, **tarihini şiirle yazan bir halk**ın/**bir ulus**un bireyi olduğunun bilincini ve duygusunu sürdürdüğünden...

Şimdi birkaç kişi kopmadıysa **şiir**den, **Homeros**'un, **Yunus**'un, **Nâzım**'ın, **Pir Sultan**'ın... **'şairlerin yüzü suyu hürmeti'**nden...

Şimdi birkaç kişi kopmadıysa **şiir**den, her şeye karşın **'insan'** kalabildiğinden...

'Sokaktaki Adam' ve Şiir

Şiirin işlevini, özce, şöyle tanımlamak olası: ***Halkı bilgilendirme, bilinçlendirme; bireyi kişilikli kılıp, türesini, tüzesini bilmesini sağlama; bireysel, yöresel, ulusal değerlerini koruyup sürdürme; emeğinin karşılığını alma, ekmek-su olma; doğayı, yeryuvarı ve evreni algılayıp yaşama; sevgiyi-sevdayı-aşkı dilleme; özgürlüğü, bağımsızlığı ve barışı savunma; kötülüğe, sömürüye, yayılıma karşı direnme; yarınları umma, güzel günleri muştulama, mutlu bir yeryuvarı düşleme/düşünme...***

Ya ***'Sokaktaki adam'***ı -insanı- **'birileri'** nasıl tanımlıyor?!: Öğrenci, öğretmen, öğretim görevlisi; yazar, şair; düşünür, bilim adamı -insanı-, tutumbilimci, siyasacı benzeri konumda olamayıp, çoğun ***'geçim derdi'***nde olan; -pek ya da hiç- kitap, sanat-yazın-bilim dergisi, gazete (benzeri ***yayınları-betikleri*) *okumayan*** ya da ***yazmayan; 'politikadan, ekonomiden ve spordan'*** kesinlikle anladığını söyleyip, yorum yapan; ***'burası Türkiye', 'bizden adam olmaz', 'eller aya, kaldık yaya', 'millet Mersin'e, biz tersine'*** benzeri söylemleri dilinden düşürmeyen; seçim zamanı ***'oy'***unu ***'babasının partisi'***ne veren; ondan-bundan duyduğunca ***('yüce bildiği kitabı'***nı, kendi dilinde okuma gereksinimi bile duymadan) ***inanç iyesi olan*** ve sıkıştığında ***'Allah büyüktür, bir çaresine bakar'*** deyip ***yazgısallığının dayanılmaz hafifliği***ne bürünen; her şeye karşın/yine de, ***'her işin başı eğitim'*** deyip de, ***' kızını dövmeyen, dizini döver'*** sözü doğrultusunda bir ***eğitim-öğretim anlayışı*** ve de ***'kadının sırtından sopayı, karnından sıpayı eksik etmeyeceksin'*** bilgeliğince bir ***yaşam felsefesi*** geliştiren; (özellikle kadınsa -ya da ***ev kadını***ysa) televizyondaki ***dizileri***den (bir de, ***'biri bizi gözetliyor'*** türündeki yarışma(!) programlarından) başka eğlencesi olmayan; ev kirasını, elektrik ve su parasını, (***okutuyor***sa, çocuğunun okul giderlerini), mutfak giderini/***karın tokluğu***nu zar-zor karşılayan (ya da karşılayamayan); ***'dar gelirli', 'yoksul', 'az gelişmiş'*** ya da ***'yoksun'*** (ve ***'işsiz'***) benzeri yakıştırmalarla anılan kimse(ler.) İmdi, yine **'birileri'** şöyle de diyebilir: Haydi, ***'sokaktaki adam'*** -insan- için buyur buradan yak: **Şiir okut, şiirin işlevini anlat, şiirle yaşat O'nu...**

Sömürücülük, yayılımcılık, anamalcılık için değil, bunun için **şiir: Halkın sesi, halkın ekmeği, halkın hakkı** için... Salt ***kitaplarda, dergilerde*** değil, ***sokaklarda, meydanlarda, evlerde... her yerde*** **şiir**... ***İşçiyle, memurla, esnafla; çiftçiyle, balıkçıyla, ormancıyla; öğrenciyle, öğretmenle; 'aydın-cahil', 'geri-ileri', 'yoksul-varsıl'*** demeden ve bölücülük yapmadan **şiir**... Ve, ***köylüyle, kasabalıyla, kentliyle... bir ağızdan söylensin diye*** **şiir**...

'Şiir sokağa inmeli artık.' Tarladaki, denizdeki, ormandaki; okuldaki, dairedeki, fabrikadaki; evdeki, yoldaki, dağdaki her insana ulaşmalı artık **şiir.** ***Gerçek için, özgürlük için, kardeşlik için; barış için, paylaşmak için, sevgi için yazılmalı-söylenmeli; yaşamalı*** **şiir.** ***Ve iş ve ekmek ve aşk olmalı artık*** **şiir. Ve de *'güzel günler, mutlu yarınlar' için artık*** **şiir:** ***Kirlilik, yozluk yobazlık; iki yüzlülük,***

***çıkar ve yalan için değil; 'herkes' ve 'insanca bir dünya'* için artık şiir.**

'Şiir'de Nesnel Eleştiri Olası mı?

Nesnel (objektif), yansız eleştirme süreci demenin ardında yatan ***düşün, öznelliği (subjektifliği), yanlılığı yok saymay***ı gerekli kılar. Söz konusu, yazın türlerinden biri olan **'şiir'**se, 'öznel birikimi, tavrı, bir ***şiir eleştirisi*** yaparken yok saymak ne denli olasıdır?' sorusunu sormak ve bu olguyu -özellikle de şimdilerde; ***şiirin ve şiir eleştirisinin çoğun yozlaştığı günümüz***de- **'şiirin başat sorunsalı'** olarak irdelemek, kaçınılmaz görünüyor.

Sözde şairnin ve (***çoğun beğenisiz/niteliksiz!*) *şiir kitaplar***ının çok olduğu (***2004***'te de -***2003***'te olduğu gibi- ***100'ün üzerinde şiir kitabının yayımlandığı!***) bir ülkede, **'şair'**, **'şiir'** ve ***'şiir kitabı'*** denli, ***'şiir eleştiricisi'***ni (***eleştirmen***ini) bulmak da güç. (Bu bağlamda imlemeli: Nitelikli nice **'şiiri olan şair'**in bulunması ve beğeniyle **şiirler**inin ya da **şiir kitaplar**ının okunması, bir ulus için övünç kaynağıdır. Bunun da anlamı şudur: **'Şairler**'i olan uluslar, ***'gerçeği haykıran'***, **'insanı ve yaşamı savunmak'** adına **'sözü olan ve sözünü söyleyen'** uluslardır. İmdi, ne çok **'şair'**imiz olursa, o denli **'sesimiz/soluğumuz'** da olur. Ne çok **'şiir kitabı'**mız basılırsa ülkemizde ve yeryuvar ülkelerinde, o denli sesimizi duyururuz yeryuvarın dört yanına... Ne var ki, **bir başka başat sorunsalımız** da bu: **'Şairimiz ve şiirimiz az; çok az!)**

Şairin ve **şiir**in çok az olmasının yanı sıra (burada, ***'gerçek şair'***, ***'nitelikli şiir'*** yinelemesi yapmayacağız artık: Bir kişi **şair**dir ya da değil; bu kadar), bir başka sorun/sorunsal olan **'şiir eleştiricisi'**nin (ayrıca, ***'yetkin/nitelikli şiir eleştirmeni'*** de demeyeceğiz artık) azlığı olurken, ***'ne yazık ki'*** bizde, her ikisinin, eşdeyişle, **şair**in ve **eleştirmen**in koşutluğu söz konusudur. ***Şairine göre*** (adamına göre!) ***eleştirmen, eleştirmenine göre de şair*** oluşumu, yadsınamaz bir gerçek... ***Şairler yaratan eleştirmenler***in, ***eleştirmenlerince şiir yazdırılan şairler***in olduğu bir ülkede, **"'Şair'** ve **'şiir'** nerede?**"** diye sormak da, yaftalanmakla, vatandaşlıktan çıkarılmakla, giyotine vurulmakla, ipe çekilmekle, kurşuna dizilmekle eşdeğer neredeyse!

Oysa, şunları yazacaktık, tartışmaya/sorgulamaya açacaktık (yaşananlar/yaşam ve gerçekler engel oldu): ***Diyecektik ki*, 'şiir eleştiricisi'**, eğitim-öğretim sürecinden, ekinsel alt-yapısından, yaşamsal deneyimlerinden; (***Freud***isyen bir bağlamda) tinsel konumundan, ailesel ve çevresel koşullarından, dinsel inanışından; düşüngüsel görüşünden, yaşam felsefesinden, bilgisel ve bilimsel birikiminden etkilenmeksizin, **'şair ve şiir eleştirisi'** yapabilir mi? Yoksa, ***'nesnel eleştiri'***den anlaşılan, her hangi bir siyasanın, kişi-kurum-kuruluşun, düşüngünün (ideolojinin); yayıncının, çıkarın, konumun; beklentinin, varsıllığın, yarın güvencesinin etkisine (bir uydu denli, yörüngesine) girmeksizin, **'şiir sanatı'** bağlamında, kişinin **'şair'**liğini değerlendirmek midir **'şiir eleştiricisi'**nin işlevi? Her ikisi de olabilir ya da bir dördüncü, beşinci, altıncı... görüş de.

Diyecektik ki*, 'dikkat! şiirimiz öldürülüyor'** demek için, **'şiir'**in, **'şair'**in ve **'şiir eleştiricisi'**nin **işlev**ini ve **'bizdeki konumu'**nu irdelemenin zamanı geldi de, geçiyor (!) artık. ***Diyecektik ki, ahbap-çavuş ilişkisiyle, mahşerin atlılarının el vermesiyle; bilindik söylemin sözcülüğüne soyunmakla değil **'şair'**, **'şiir eleştiricisi'**; **'insan'** bile olunmaz. ***Diyecektik ki,* 'bu ülke bizim'** ey **şairler**, ey **şiir eleştiricileri,** ey **aydınlar** ve ey **'atsinekleri!'** nerdesiniz?: Salt **şiirimiz** değil, **günümüz, dünümüz, yarınımız da öldürülüyor; DİKKAT!**

Dikkat! Şiirimiz Öldürülüyor...

Öyle şaşkın şaşkın bakmayın başlığa. Bu da nereden çıktı demeyin. Hem kimler, neden öldürsün ki şiirimizi diye de bilmezden gelmeyin! Gözleriniz yere serilmiş canı görmüyor, kulağınız çığlığını duymuyor, burnunuz kan kokusunu almıyor, elleriniz önce yangın yeri, az sonra buza çalacak tenine dokunamıyor, diliniz bir söz olsun söyleyemiyorsa ve usunuz karışık ve yüreğiniz de bitikse üstelik, öyle şaşkın şaşkın bakmayın; ***şiirimiz öldürülüyor*** demektir...

Okuru... yaşayanı / yaşama geçireni azaldı, yazanı çoğaldı şiirin. Üstelik de, kendi için yazanı(!) bu çoğalanlar... Ya da, ahbap-çavuş ilişkisinin, mahşerin atlılarının, anamalcı yayıncılığın / yayıncıların, şiir (yazın, ekin, sanat) erklerinin(!); bilindik düzenin, küreselleşmecilerin... ürünü sözde şairler; şairimsiler, şiir yazıcıları vb. 2003 yılında (çeviri şiir kitapları, şiir üzerine kitaplar, güldesteler / seçkiler / antolojiler, sanat-yazın ve şiir dergileri dışında) 100'den fazla şiir kitabının yayınlandığını biliyor musunuz? Pekiyi, sayabilir misiniz birkaçının adını ya da şairini? Olmadı, beğendiğiniz, sevdiğiniz birkaç şiiri değil, birkaç dizeyi söyleyebilir misiniz hiç değilse? Bu soruların yanıtı ne öyleyse?: ***"Dikkat! Şiirimiz Öldürülüyor..."*** mu, ölmek üzere mi, yoksa, öldü de haberimiz mi yok?...

Demokratikleşememiş demokrasiler ne denli demokrattır dersiniz? Ulusal ekindeki yozlaşmayı neye dayandırırsınız? Tutuculuğun, gericiliğin sorumlularını kimler olarak gösterirsiniz? Toplumdan / halktan uzaklaşmaların nedenini neye bağlarsınız? Sömürücülük, yayılmacılık, küreselleşmecilik; bencillik, korkaklık, giz(em)cilik; inakçılık, bağnazcılık, yazgıcılık; çıkarcılık, varsıllaşmacılık, baskıcılık...denilince neler takılır usunuza? Gençliğin uyuşturulmuş, yobaz, burjuva, apolitik, aymaz, umarsız, ahlaksız, tembel, sadist, satanist, sapık, popülist, acımasız, yoz...benzeri binbir yakıştırma içerisinde bulundurulmasına ne buyursunuz? İşsizlik, açlık, yoksulluk, yokluk için neyi

önerirsiniz? Ya içinde bulunulan eğitim-öğretim, tutumbilim, siyasa anlayışı / uygulayımı için görüşünüz nasıl? Veee...bu bağlamda şiirin yeri ne?...

Tarihsel süreç irdelendiğinde, kentsoyluluğun, erklerin, çeşitli yönetimlerin; kralların, padişahların, din adamlarının; siyasaların, varsılların / varsıllığın, ünün / konumun... tuzağına düşmemiş değil şiir. Ne var ki insanla, yaşamla, yeryuvarla ve evrenle el ele, yürek yüreğe; sokakta, fabrikada, okulda; yollarda, meydanlarda, dağlarda...insanı ve yaşamı savunmak, güzel günleri / yarınları muştulamak; gerçek barışı, kardeşliği, dostluğu ve sevgiyi; emeği, ekmeği, aşı; eşitliği, türeyi, tüzeyi; insanca bir yaşam / yeryuvar özlemiyle de yürümüş şiir, yüz yıllar boyu: Yaşamına / ölümüne...

İmdi, bunca söz ve anımsatma niye dersiniz? Yanıtını siz bulun diyedir de demek olası; demiyoruz oysa. Şiirimizin kimliği karartılmak, kişiliği bozdurulmak, işlevi yitirilmek; rengi soldurulmak, dili susturulmak, elleri titretilmek; gözleri köreltilmek, kulağı sağırtılmak, burnu kırılmak; usu çıldırtılmak, yüreği koparılmak ve teni-tini önce yabancılaştırılıp, sonra başkalaştırılıp, ardından bağımlaştırılmak; derken, öldürülmek isteniyor, öldürülmek... anlıyor musunuz?...

Ey Homeros, ey Yunus, ey Nâzım...! Boşuna mı yandınız? Ey şiirle diline, ulusuna, insanına / insanlığa yaşamını adayan canlar...! Boşuna mı öldünüz? Ey çocuklar, çocuklar..ey gençler, ey yurttaşlar, eyyy! şiirimiz de sahipsiz, nice değerimiz, ilkemiz, olgumuz; gerçeğimiz, yaşamımız, tarihimiz; günümüz, yarınımız ve yarınlarımız gibi...Ve, soldurulursa gül, soldurulsun; unutulursa dün, unutulsun; öldürülürse şiir, öldürülsün demeyin: Bu vatan, bu insan, bu yaşam, bu ekin, bu sanat, bu yazın ve bu şiir biziz / bizim. Kentlerde, kasabalarda, köylerde; meydanlarda, sokaklarda, varoşlarda; okullarda, fabrikalarda, iş-aş yerlerinde; yayınevlerinde, yazınevlerinde, evlerimizde... sahip çıkalım şiirimize ey dostlar, ey yazınerleri, ey şiir severler, eyyy Anadolu...Biz de yok ediliriz / öldürülürüz sonra...***Aman dikkat, aman dikkat, dikkaaat...!...***

Tekelleştirilmiş Şiir

Şiirin bunca yüce, anlamının bunca önemli, değerinin bunca yere-göğe sığdırılmaz görülmesine karşın, nedendir dersiniz, bunca **canına okuma savaşı?!...** Evet, **şiirin canına okunuyor**; hem de, kendini **'şiir erki'** ya da **bilge**si, ya da **yetke**si sanan birkaç **şiir sevmez**ce... **şiir**i sevseler, üzerinden bir yerlere varma düşlerine kapılmazlardı... Sevseler, anlamını, değerini, işlevini algılamaz bir konumu sürdürmezlerdi... Sevseler, bilmişlik/bilgiçlik taslamazlardı... Sevseler alçak yüreklilik yerine, burnu havada dolaşmazlardı... Sevseler, ***yorgun/yılgın/bitkin yazın yeryuvarımız***ın boşluğundan yararlanan **'fırsatçılar'** olmazlardı... Sevseler, genç kalemleri ve yazın dergilerinin taze yüreklerini kandırmazlardı... Sevseler, **'laf-ı güzaf'** (boş söz) değil, düşün üretirlerdi... Sevseler, **'sözü olan' ekin adam**ı bağlamında ve **'aydın'** kimliğinde yaşar ve sözü eyleme dönüştürürlerdi... Sevseler, **'insanı ve yaşamı savunmak'** adına bir yaşam sürer ve şiiri **'ben doyum özeki'** (ego tatmin merkezi) olarak görmezlerdi... Sevseler, **özeleşti**riyi bir **yazın adamı** ilkeliliği olarak görür, ivedi **'kalemlerini bırakırlar'** ve **şiir**in daha fazla **kirletilme**sinden elini-ayağını çekerlerdi...

Hey hat! (ne yazık ki!), hiçbir yere gitmeyecek bu **'şiir bezirgânları'**; daha da avuçlayacak, daha da kanatacak, ölümünü daha da hızlandırmak için **şiir**in, seslerini, sözde yazılarını ve şiirlerini, kulak ve yürek zarlarımızı yırtana dek haykıracaklar. Yayın örgenlerinin, yazın ve sanat dergilerinin, şiir yarışmalarının; antolojilerin, kitap yayımcılığının, imza günlerinin; kitap fuarlarının, anma günlerinin, söyleşilerin ya da açık oturumların on ikisinde hep bu **'tekelciler'**i göreceksiniz bundan böyle daha da. **'Meydanı boş bulan'** bu **'sözde yazıncılar', bilindik düzenin ahbap-çavuşluğu** içinde, kimi zaman **anamalcılık karşıtlığı**nın; kimi zaman ***Irak, Bosna, Sudan*** benzeri ülkelerin savunuculuğunun; kimi zaman **vatan sever**liğin **'yalancı sözcüler'**i olarak da karşımıza çıkacaklar. Eleştiriyi sindiremeyen, ya!ancılıklarını yüzüne vuranları düşman bilen, dahası, o çok değer verdikleri(!) ve **bir ulusun olmazsa olmazı** olarak gördükleri **şiiri tekeline alan** ve de bu yolla, **yazın tarihinin onur sayfalarından birinde yaldızlı harflerle anılma düşün**ü kuranlar, er-geç silinecek, düşünü kurdukları betiğin **'utanç/aymazlık'**, dahası **'hainlik'** (satkınlık/kötülük) sayfalarında acıyla(!) anılacaklardır.

Ey okur! Yine de çok iş düşüyor sana: Böylelerini seçmek ve onların etkisinde kalmamak işi... Söyleşilerine, imza günlerine gitmemek ya da, gidip de eleştirmek -kızarırsa!- yüzünü kızartmak işi... Betiklerini (kitaplarını), dergilerini, antolojilerini önemsememek işi... Salık verdikleri, koltuklarının altına aldıkları, yarışmalarda birincilik-ikincilik-üçüncülük kazandırdıklarını önemsememe işi... Ve **Ey okur!** Bir iş daha düşüyor sana: **'Tekelleştirilmiş şiir'**le değil, **dünü-günü-yarını yüreğiyle, usuyla, yaşamıyla sana sunan şairleri ve şiiri okuma, anlama, algılama seçiciliğini gösterme** ve de **sevilgenlik**ten (popülerlikten) uzak durma işi...Çünkü, unutmaman gerekir: **'Buza yazı yazılmaz'** ve **'güneş balçıkla sıvanmaz...'**

Şiirimiz İyiyse, İyiyiz Biz de...

"İyi olan kazansın" sözü, bir spor karşılaşması öncesinde (çoğun futbolda), takım üyelerinden birine maçın sonucu sorulduğunda, verilen iyi niyetli bir yanıttır. Yüzlerce şiir kitabının yayınlandığı, yüzlerce ***yurdum insanı***nın şair olarak adlandırıldığı, onlarca şiir yarışmasının düzenlendiği, binlerce şiirin sanat-

yazın dergilerinde ve şiir yıllıklarında yayımlandığı; ***kitaplı genç şairleri***n konferanslara, söyleşilere, imza günlerine yayıncısının isteğiyle ya da ***şiir erkleri***nce katıldığı bir dönemde, ***şair olma***yı da bir yarışa, bir karşılaşmaya benzetip, aynı dilekte bulunabilir miyiz? Ve, eşdeyişle, diyebilir miyiz, şiir yazdığını ve şair olduğunu sananlar içerisinde, ***gerçek*** olan, ***"iyi olan şair ve şiir(i) kazansın?..."***

Şiir üzerine yazılarda yükseliş eğilimi, şimdilerde ***Yıllık***lara yönelik. Birkaç adın, birkaç sanat-yazın dergisine dayanarak (karşıtı da geçerli olabilir) oluşturduğu yıllıklar (seçki / güldeste / antoloji), geçen yılın şair ve şiirlerini belirledi! Sıra, Yıllıkları yayınlayan dergilerde, karşılıklı Yıllık atışmasına geldi...Benim babam, senin babanı döver muhabbeti... Bu tutum da bir zaman sürer ve sonunda, çıkar bayrakları göndere çekilip, al gülüm-ver gülüm çağı başlar...

Şiir ve şairin mumla arandığı bir zaman diliminde, ***şiir eleştirmen(ler)i***ni bulmak ne denli güç. Şiir kasetlerinin, kliplerinin, (sözde) matinelerinin (dinletilerinin) gırla gittiği ülkemizde, ***şiir zevki***ne (tadına) ulaşılması ne denli düşülkü (ütopya.) ***Anadolu dergiciliği***nin yoksandığı, büyük kentlerin (!) şiirimizi belirleme isterikliğini sürdürdüğü ve şiir erklerinin fildişi kulelerine gizlendiği bir ortamda, ***şiirce yaşamak*** ne denli yakın insanımıza?...

Şair-okur buluşmasının, yazın dergilerinin ve şiir kitaplarının ötesinde, ***"show"***a dönüştürülen ortamlarda sergilenmesi, ***"popüler kültür"***ün ve tüketici toplum anlayışının ürünü olarak sömürülmesi; ***şair aday adayları***na ***"pop star muamelesi"*** yapılması, ***"bilboard"***larda boyaynasına çıkarılması... içinde bulunduğumuz ekin ortamının şiir coğrafyasını, usumuza/yüreğimize paslı bir çivi denli çakmakta. Neredeyse bir ***aşk iksiri***ne dönüştürülen şiir, genç kızları ve delikanlıları (!), gizemli sözcüklerle birbirlerine bağlamaya yaramadığı gibi, jöleli (metro mu demeli?) şairlerimsilere geçici hayranlık duymanın ötesine de geçememekte.

Yazın dergilerinde ve ortamlarında (büyük kent-Anadolu dergiciliği benzeri ayrımcılığına gidilmeksizin) tartışılması gereken konu, **"şiirimizin içine düşürüldüğü konum"** olmalı. Şiirimizin bugünü, eleştirel/sorgusal/nesnel bir bağlamda ve biçemle irdelenmediği sürece, yarınından söz açma olasılığı en aza inebilecek, değerler dizgemizin yozlaştırıldığı günümüzde, birkaç **şair**imizin de yaşlanarak yaşamının sonlanmasıyla, gelecek kuşaklara şiir adına bir kalıt bırakılamayacaktır. Burada bir başka soru(n) daha çıkmakta karşıma: **Şiirimizin konumunu kimler tartışacak?** Birileri (!) çıkıp, "şiir erkleri, yetkin yazın eleştirmeleri, yayın iyeleri, büyük şairler!..." tartışıp, karara bağlamalı bilgiçliğine kapılırsa, başlangıç yerimize dönmekle kalmaz, şiirimizin saplandığı bataklıktan çıkamayacağının altına da imza atılmış olur ki, bu da şiirimizin sonu geldi anlamını taşır.

İmdi, şiirimizin içine düşürüldüğü konuma kör-sağır kalınır ve anamalcı düşüngünün sözcülüğüne soyunmalar sürdürülürse, ***şair ve şiir adına*** geride kalan biricik yitik-dilek şu mu olacak dersiniz yine?: ***"İyi olan kazansın..."***

Şiirsiz Bir Yaşam 'Son'dur...

Olmazsa olmazı mıdır yaşamın **şiir**? Soluk alamaz mıyız, konuşamaz mıyız, yürüyemez miyiz yolda, sokakta, okulda, evde, fabrikada... **şiirsiz**? Ekmek denli, su denli, açlığı-susuzluğu giderme gücü var mıdır **şiirin**? Hem acı, hem de tatlı; hem bal, hem ağı bulunur mu **şiirde**? Her yere-yola/yolculuğa çıkılır mı **şiirle**? Tanrı denli, yalvaç denli; ***Leyla, Aslı, Şirin*** denli tapınılmalı mıdır **şiire**? Hiçbir kişi, hiçbir kurum, hiçbir örgüt ya da düş, düşün, düşüngü (ideoloji), düşülkü (ütopya) yok sayamaz mı **şiiri**? Cayılamaz, kaçılamaz mı **şiirden**? Koşul mudur her insan için yaşamak **şiirce**?...

'En insanca özelliğimiz'dir **şiir**: Tinimiz, yüreğimiz, usumuz ve bedenimiz buram buram **şiir** kokar da, alamaz/algılamaz-algılayamaz çoğumuz o güzelim doğa kokan, yaşam kokan, yeryuvar kokan, evren kokan kokuyu. Duyu örgenlerimizin eringenliği/miskinliği, duygularımızın törpülenmişliği / yozluğu, düşüncelerimizin us dışılığı / aykırılığı izin vermez **kendimiz olma**mıza; **'şiirce yaşama'**mıza... Siyasalar, erkler, bilgiçler izin vermez; krallar, padişahlar, sultanlar izin vermez; mahşerin atlıları, ahbap-çavuşlar, bir bilenler izin vermez;, aymazlar, doymazlar, yobazlar izin vermez, **insanın insanca yaşama**sına **şiir şiir...**

Ne var ki, hiçbir sözde neden bağışlatamaz insanın **şiirsiz** kalışını. Savaşlar, yayılımcılık, sömürü; yokluk, yoksulluk, açlık; baskıcı, dayatmacı, bölücü ve **insansız**laştırıcı hiçbir düzen neden olamaz **'şiirin yüreğimizden uçması.'** Hiçbir yalan, hiçbir çıkar ve hiçbir zaman, hiçbir uzam haklı çıkaramaz kendini **şiirsizliğimiz**ce...

Güç zamanların, ağır koşulların on ikisinden de haykırır sesini **şiir.** Kan-revanlıklarda, aç-susuzluklarda, ölgünlüklerde de avaz avazadır **şiir.** Ezilmişliğin bağrında, kuşatılmışlığın ağında, sömürülmüşlüğün çağında da duyurur sesini **şiir,** korkusuz ve kuşkusuz ve her şeye, her şeye karşın ve de ölümüne...

Bedenlerin satıldığı, tinlerin pazara çıkarıldığı; ekinlerin, dillerin, kimliklerin kişiliksizleştirildiği; törebilimsel (etik) ve güzelduyusal (estetik) tüm değerlerin hiçlendiği; **'amaç için her aracın geçerli sayıldığı'** bir **'vahşi anamalcı korku çağı'**nda, umuttur, dirençtir, yumruktur; sevgidir, yaşamdır, yarındır ve biricik kurtarıcıdır **şiir, 'biricik kurtarıcı...'**

'İnsanlık' denli, **'insan türünün de sonu getiriliyor'**, yine insanla!... Gözünü ***kan*** bürümüş, yüreğini ***acımasızlık*** sarmış, usunu ***para*** tutsak almış bir tür için, hiçbir düşüngü, hiçbir düşülkü, hiçbir din, hiçbir

şey yapamaz artık. Ne varsa -bunca ***'şiirsizliğe ve şairsizliğe'*** ve de ***her şeye karşın/yine de-*** **şiir**de var. Çünkü, **'hatadır'** demenin de zamanı ha geçti-ha geçiyor; **'suçtur', 'ölümdür', 'yokluktur'**, ***'insanın, yeryuvarın ve yaşamın'*** **'son'**udur bunda böyle **'şiirsiz bir yaşam...'**

Şiirin İşlevi: 'Kalk Borusu...'

Açlık var, işsizlik var bu ülkede (ve de yeryuvar ülkelerinin çoğunda); günden güne artan... ***Eğitim ve öğretim sorunu var:*** Sığ/sınırlı, içeriksiz/donanımsız; ezberci, inaksal ve yoz bir konumda ve ***erk değişimine dayalı bir siyasa... Değerler dizgesinin darmadağınıklığı sorunu var*** ve ***anamalcı düşüngü***ye bırakılmışlığı... Yüzyılların birikimini taşıyan ***ekin yeryuvarımızın yoksanması, yazın yeryuvarımızın yozlaşması, sanat yeryuvarımızın insanımızdan ve toplumumuzdan iyice uzaklaşması var...*** Düşünün/***felsefenin*** ötesinde, ***şiirin ve yazı(n)ın yitikliğ***inde bir sürükleniş. Bir bırakılmışlık ve bıkkınlık, bir içedönüklük ve yazgısallık var... ***Güvensizlik, aymazlık ve umutsuzluk var*** insana, ülkeye, yeryuvara ve yaşama karşı... ***Mutsuzluk var, mutsuzluk...***

İçinde bulunulan konumun üzünçlüğü/acıklığı bununla da bitmiyor: ***Uyuşturucu***nun ilköğretime dek uzanmışlığı; çocuk, genç, kadın ve de adam demeden (kaçırılan) ***insan, silah ve yılgı tecimenliğ***inin yaygınlaşmışlığı; ***aşırı ulusalcılık, dincilik, Amerikancılık, AB'cilik*** adı altında, kimlik parçalanmasına dayalı ve dışa bağımlı bir yaşam biçiminin dayatılmışlığı; ***sömürü***cülüğün, ***yayılım***cılığın, ***küreselleşme***ciliğin sıkılmış avuçlarının içinde var olma savaşımının yitirilmesiyle, ***insanımızın son soluğa gebe bırakılmışlığı var...***

Bunca sorunun ve sıkıntının yanında, söz yine **şiir**e geldiğinde, sorulacak soru şu olmalı: **Şiirin işlevi ne?...**

Yanıtı bir solukta ve tümcede vermeye kalksak; ***'halkı bilgilendirme, bilinçlendirme; bireyi kişilikli kılıp, türesini, tüzesini bilmesini sağlama; bireysel, yöresel, ulusal değerlerini koruyup sürdürme; emeğinin karşılığını alma, ekmek-su olma; doğayı, yeryuvarı ve evreni algılayıp yaşama; sevgiyi-sevdayı-aşkı dilleme; özgürlüğü, bağımsızlığı ve barışı savunma; kötülüğe, sömürüye, yayılıma karşı direnme; yarınları umma, güzel günleri muştulama, mutlu bir yeryuvarı düşleme/düşünme*** benzeri olaylar, kavramlar ve olgular üzerine ***şiirin yararı ve işlevi*** yadsınamaz bir gerçektir' demek olası... Bir başka soru da, bu yanıtı verecek ***şairleri nerede bulacağımız***dır?

Gerçekten, toplumdan, insandan ve yaşamdan kaçış, şiirde de sürerken, ***arı yuvasına çomak sokacak şairler*** (var mı) çıkar mı dersiniz? Sorun kendinize: Şimdilerde açlığı, işsizliği, eğitimsizliği ***dert eden***; ***sözde Yeni Yeryuvar Düzeni***nin küreselleşmeciliğine, yayılımcılığına sömürücülüğüne ***karşı koyan***; siyasaya, paraya, üne, konuma ve çıkara ***yenik düşmeyen***; insanını, toplumunu, ulusunu ***seven*** ve tüzesini, türesini, değerlerini ***savunan;*** usunu, tinini ve kalemini ***satmayan*** ve her şeye karşın ***'güzel günler göreceğiz çocuklar'*** diyen kaç **şair** tanıyorsunuz?...

Ahbap-çavuş ilişkisinin, mahşerin atlılarının, anamalcı yayıncılığın/yayıncıların, şiir (yazın, ekin, sanat) erklerinin(!); bilindik düzenin, küreselleşmecilerin ürünü ***şiir yazıcılığı*** yapan; ***şaircik, şairimsi*** oldurulan; dahası, kitapları(!) yayınlatılan, imza günlerine katıltılan, ***pop starlaştırılan***lara **şair** demek olası mı? Sorunları, **şiir**le ***sorgulayacak özgür istenc***e iye oldukları söylenebilir mi? **Şiir**in anlamını, konumunu, işlevini algılayacak/anlayacak ***bilinç***le kalem tuttuklarının ayırdına vardıklarını imlemek, ne denli söz konusu?...

Bunca ***şairsiz***liğe ve ***şiirsiz***liğe karşın, yine de, ***'enseyi karartmamalı'*** diyenlere ve **şiirin işlevi**ni soranlara, (***'dünden yarına uzanan'***) işte bir **şair: Hasan Hüseyin**, ve işte bir **şiir:**

'Karagün Dostu' (***'Oğlak'*** adlı kitabından*:* Bilgi Yayınevi, 3. bası 1976, İstanbul)*:*

biliyorum
matarada su
torbada ekmek
ve kemerde kurşun değil şiir
ama yine de
matarada suyu
torbada ekmeği
ve kemerinde kurşunu kalmamışları
ayakta tutabilir

biliyorum
şiirle şarkıyla olacak iş değil bu
dalda narı
tarlada ekini kızartmaz güvercinin gurultusu
ama yine de
dişler arasında bıçak gibi parlar kavgada/
şiirin doğrultusu

göz gözü görmez olmuş
tek bir ışık bile yok
yürek bir yaralı şahindir
döner boşlukta
belki bir şiir
bir şiir kırıntısı
çalar kapımızı umutsuz karanlıkta
yoklar yüreğimizi
iğilir yaramıza
dağıtır korkumuzu

ve karşı tepelerden
gürül gürül kalk borusu

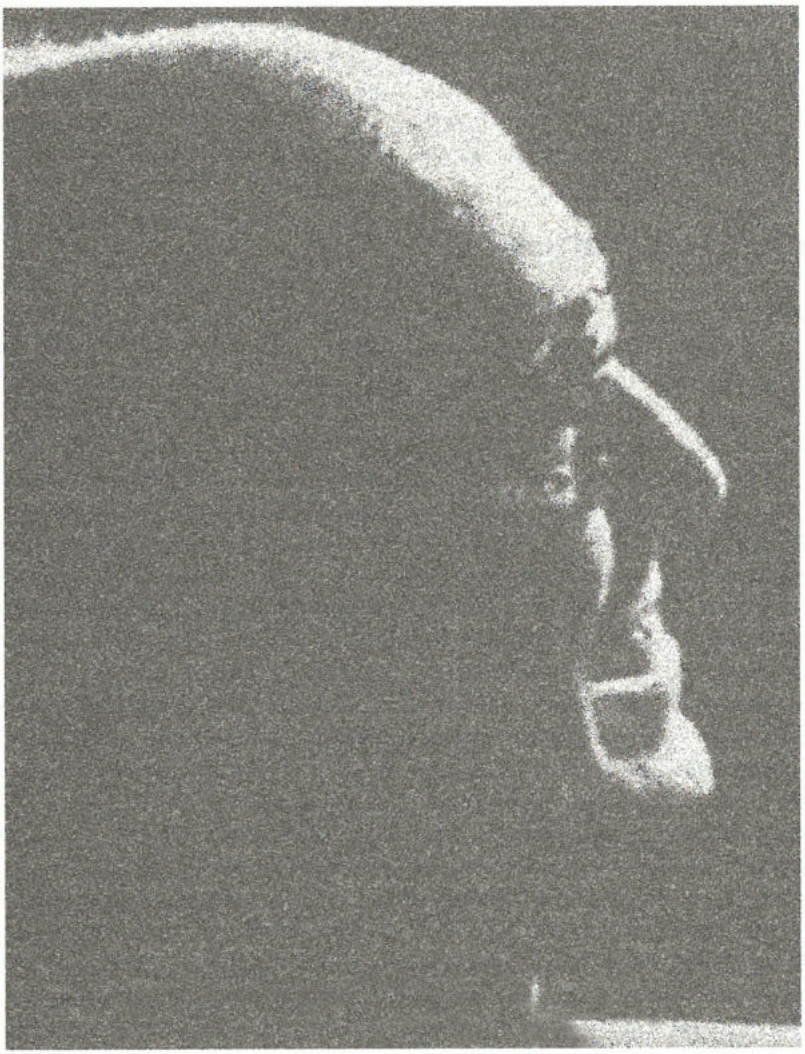

"Ne gelir elimizden insan olmaktan başka?!"

TEMEL DEMİRER

"Ahmet Abi, güzelim, bir mendil niye kanar
Diş değil, tırnak değil, bir mendil niye kanar
Mendilimde kan sesleri..."[1]

"Ne gelir elimizden insan olmaktan başka," derdi O...

"İçinden doğru sevdim seni/ Bakışlarından doğru sevdim de/ Ağzındaki ıslaklığın buğusundan/ Sesini yapan sözcüklerinden sevdim bir de/ Beni sevdiğin gibi sevdim seni/ Kar bırakılmış karanlığından./

Yerleştir bu sevdayı her yerine/ Yüzünde ter olan su damlacıklarının/ Kaynağına yerleştir/ Her zaman saklamadığın, acısızlığın son durağına/ Gül taşıyan çocuğuna yerleştir..."

"Gül kokuyorsun bir de/ Amansız, acımasız kokuyorsun/ Gittikçe daha keskin kokuyorsun, daha yoğun/ Dayanılmaz bir şey oluyorsun, biliyorsun/ Hırçın hırçın, pembe pembe/ Öfkeli öfkeli gül/ Gül kokuyorsun nefes nefes/ Ve acı ve yiğit ve nasıl gerekiyorsa öyle/ (...)/

Öyleyse dostlar bırakın bu yalnızlıkları/ Bu umut-

suzlukları bırakın kardeşler/ Göreceksiniz nasıl/ Güller güller güller dolusu/ Nasıl gül kokacağız birlikte/ Amansız, acımasız kokacağız/ Dayanılmaz kokacağız, nefes nefese..." diye haykırırdı...

Ve ayrıca da "Ben bu kadar değilim/ Kışladan ölü bir zaman/ Bir güzel at durdukça gider/ Gittikçe döner bir güzel at durdukça/ Askerim, benim ağzım kuşlardın./

Güneşi sormuyorum lekelenmiş dallardan/ Dalları sormuyorum dallardan daha iyi/ Yüzümü istiyorum bir süvari alayından/ Ne yapsam istiyorum, ama istiyorum/ Bir kişi bile değilim yalnızlıktan./

Bir kişi bile değilim yalnızlıktan/ Gözlerim ormanlara asılı/ Ağaçlar, kırlar ve şehirler geçiyor kaputumdan/ O kadar geçiyorlar ki, sadece duyuyorum/ Bir an, bir yerde ölümü tanımazlığımdan./

Ben bu kadar değilim/ Kışlada ölü bir zaman..." diye eklerdi...

O'nu, 1986 yılının 28 Mayıs'ında kaybettik...

*****

Edip Cansever (1928-1986) İstanbul'da doğdu.

Kumkapı Ortaokulu'nda başladığı ortaöğrenimini, 1946'da İstanbul Erkek Lisesi'nde tamamladı. Girdiği Yüksek Ticaret Okulu'nu bitirmeden ayrıldı. 1950'de Kapalıçarşı'da turistik eşya ve halı ticareti yapmaya başladı. 1976'dan sonra ise yalnızca şiirle uğraştı.

İlk şiiri 1 Mart 1944'te "İstanbul" dergisinde yayımlandı. "İstanbul", "Yücel", "Fikirler, "Edebiyat Dünyası" dergilerinde yayımlanan gençlik şiirlerini İkindi Üstü (1947) adlı bir kitapta topladı. Arkadaşlarıyla birlikte, sekiz sayı çıkardıkları "Nokta" dergisi (15 Ocak 1951 -15 Kasım 1951), şiirinin yeni bir evreye giriş dönemine rastlar. İlk kitabından yedi yıl sonra yayımladığı Dirlik Düzenlik'te (1954) kendisine özgü bir şiir evreni kurduğu görüldü.

Yaşamı boyunca şiirleri; İkindi Üstü (1947), Dirlik Düzenlik (1954), Yerçekimli Karanfil (1957), Umutsuzlar Parkı (1958), Petrol (1959), Nerde Antigone (1961), Tragedyalar (1974), Çağrılmayan Yakup (1966), Kirli Ağustos (1970), Sonrası Kalır (1964), Ben Ruhi Bey Nasılım (1976), Sevda ile Sezgi (1977), Şairin Seyir Defteri (1980), Yeniden (Toplu Şiirler, 1981), Bezik Oynayan Kadınlar (1982), İlkyaz Şikayetçileri (1984), Oteller Kenti (1985) başlıklı kitaplarda yayınlandı...

Sürekli yazan, yayımlayan bir şair olarak otuz yıla yakın bir süre ilgileri hep üstünde tuttu, şiirlerinin yanı sıra şiir üzerine yazdıkları, söyledikleriyle de tartışmalara neden oldu.

*****

1957'de yayımlanan Yerçekimli Karanfil adlı kitabıyla 1958 Yeditepe Şiir Armağanı'nı; 1976'da yayımlanan Ben Ruhi Bey Nasılım adlı kitabıyla 1977 Türk Dil Kurumu Şiir Ödülü'nü, 1981'de bütün şiirlerini bir araya getiren Yeniden adlı kitabıyla da 1982 Sedat Simavi Edebiyat Ödülü'nü aldı.

Şiirlerinde bireyin arayışlarını, umutsuzluklarını, uyumsuzluğa varan yaşam ilişkilerini yansıtmaya çalıştı. Çevresindeki insanların yaşayışlarını etkileyecek, dünyaya bakışlarını değiştirecek bir şiirin aranışı içinde, kapalı bir imge anlayışına yaslanan, bu yüzden yadırganan, "anlamsız" diye nitelenen yapıtlar verdi.

Gerçi şiirselliği düşüncenin alaca bölgelerinde ararken kapalı söyleyişlerin sınırında dolaşıyordu, ama kesinlikle anlamsızlıktan yana değildi. Tersine şiirlerinde anlatmaya, hatta öykülemeye büyük yer veriyor, düzyazı olanaklarından, oyunlardan, konuşmalardan bol bol yararlanıyordu. Çağdaş şiir akımlarındaki gelişmelerle birlikte, yazdıklarının büyük oranda aydınlığa çıktığı görülerek bir düşünce şairi olarak nitelendi.

O, şiirleri hakkında şunları derdi...

"Benim şiirim, genellikle söylersem, bir sergileme, bir saptama şiiridir. Nedir ki, bilinçsiz, belli bir dünya görüşünden yoksun, dural bir saptama ve sergileme değildir bu. İçinde yaşadığımız düzenin kokuşmuşluğunu, çürümüşlüğünü içermeyi amaçlamaktadır. Bugüne dek bunaltının, boğuntunun, umutsuzluğun şiirini yazmakla suçlanmadım değil. Bir yanıyla doğru, bir yanıyla yanlış yargılardı bunlar. Evet, yapay bir umudun telkincisi olmak istemedim ama, insanlığın tözünde (cevherinde) var olan umudu da yontmaktan, bilememekten geri kalmadım hiçbir zaman..."

"Bireyi toplum içinde somut olarak görünür duruma getirmek, giderek daha da derinlerine inerek, onun içsel dramını kurcalamak çabasındayım..."

"Şiirle düşünmek! yalnızca buna inanırım. Şiirle düşünmenin karşıtı felsefe yapmaktır. Felsefe ise şiirin temeli olan imgeyi dışlar. Gene felsefe duygusallığa da karşıdır.

Şu da var: Uzun şiirlerimde hiçbir sorunsalı yanıtlamaya kalkışmam. Sorular sormaya, bu soruları çoğaltmaya (ama yanıtsız bırakmaya) çalışırım hep. Nedeni, yazdıkça bilmediklerime, tanımadıklarıma, daha önce duyup düşünmediklerime rastlarım da ondan. Zaten insanın iç dünyasını kesin olarak tanıtlamak demek, saltık insanı yokken var etmek anlamına gelmez mi..."

"Büyük sorunlara el atmak şiiri küçültebilir kanımca. (Ayrıca büyük sorunlar nedir, küçük sorunlar nedir, bu da başlı başına bir tartışma konusudur.) Örneğin pek yaygın olan Hamlet tipini günümüz aydınıyla karşılaştırdığımızda, Hamlet'in kişiliğinde daha bir büyüklük ya da derinlik bulabileceğimizi hiç sanmıyorum. Şair yetinmesini bilmeli; büyüklüğü, derinliği dilde aramalıdır..."

"Bütün sanatların şiire, şiirin de bütün sanatlara katkısı vardır elbette. Örneğin Oteller Kenti'nin 'Sera Oteli' bölümündeki düzyazısal şiirler dikkatle okunduğunda görülecektir ki, dizelerden daha yoğun bir

dizeler bireşimi ön plana geçmektedir. Bu böyleyse, bir düzyazı örtüsü, bir düzyazı dokusu şiiri çerçevelemiyor, bunaltmıyor, onun özgür yapısını kısıtlamıyor demektir.

Uzun şiirlerimdeki öykü öğesine gelince, öyküden çok bir 'anlatma' söz konusudur burada da. Ayrıca her şiir önünde sonunda (az ya da çok) bir 'anlatma' değilse nedir?

Ekleyeyim: Sait Faik'in 'Hişt Hişt' öyküsünde ne kadar şiir varsa, benim şiirlerimde de o kadar öykü vardır. Diyebilirim ki, bütün sanatsal türler, şiirin potasında eriyebildiğince, şiirin doğal gereçleridirler..."

"Dünyanın yazınında bütün yazın türleri iç içe geçebiliyor. Bizde ise bu tutum yadırganıyor nedense. Bence bu karşılıklı trafiği yadsımak, şiirimizi alışkanlıklardan kurtararak çeşitlendirmekten, onu dünya şiirinin süreci dışında düşünmekten başka hiçbir anlama gelmiyor..."[2]

* * * * *

Toparlarsak: "Edip Cansever şiirinde 'İkinci Yeni' önemli bir kaynaktı."[3]

"Cansever şiirinin öznellikteki biricikliği, kapalı dünyası, özgün dil ve üslubu, diğer edebiyat türleriyle-tiyatro, öykü- kurduğu akrabalık bu türden bir şiiri merkez yapmanın kaçınılmaz zorluğunu beraberinde getirir. Çok farklı, uzun soluklu, çeşitli okumalar gerektiren bir şiirdir Cansever'in yazdığı.

Sorgulanan, toplumsal boyutta bile 'ben' ve yalnızlık, uyumsuzluk, yabancılaşma imgeleri olduğundan zorluk ve biricikliği hep ön plana çıkmıştır. Şairin gözlemciliği ve özellikle nesnelere yüklediği dilsel ve anlamsal rol ortaya öykünülemeyecek bir üslubu da beraberinde getirmiştir.

Şiirinde öykülemeci ve anlatımcı yan kitaplarının çoğunda ağırlığını koyduğundan, onun için Türkçe yazılan şiirin en önemli öykülemeci-anlatımcı şairlerinden biri olduğu da söylenebilir."[4]

"Edip Cansever şiirinin iki ana özelliği vardır: Yaşamının tutanağı, belgesi olması, bir de şiir işçiliği. Yeni bir öz, yeni bir dize biçimi onda yalınlık düzeyine varırken, işçilik evrelerinden geçmiştir...

Cansever, kalıplara karşı durduğu içindir ki, İkinci Yeni akımı içinde yer almış ya da o akımın şairi olarak gösterilmiştir. Biçimde başardığı başkaldırma, özün zorlamasından ileri geliyordu."[5]

Özetin özeti: "Kayıtlar 8 Ağustos 1928'de İstanbul'da doğduğunu yazıyor. Ama şiiri, daha doğrusu 'Şairin Seyir Defteri' onun 'Oteller Kenti'nde, bir 'Kirli Ağustos'ta Umutsuzlar Parkı'nda dünyaya gözlerini açtığını söylüyor...

Yaz günleri gösteri düzenleyen cambazlar, palyaçolar... Erik hırsızlıkları... Yağmurlu havalarda sinema kapıları... Nigar Hanım ve kedileri... Sonra denizler çağırdı onu... Sonra askerlik yılları, kitapsız, şiirsiz yıllar...

Sonra uzun bir süre bir ağır çekimde seyrediyor kendini. Balık pazarı, Asmalımescit... Kumkapı'da Yorgo, Sarayburnu'nda Agop... Şiir ve hüzün baş duyguydu, içkiler ne çabuk da biterdi. 'O zamanlar karaciğer sözcüğü sözlüklerde yoktu.'

Değişim ve yeniliktir aslolan, bu yüzden alışkanlıklar şiire zarar. Bireyin varlık sorunuyla, sanatçının sanat yapma dürtüsü, sanatın dışavurumundaki özde buluşur. Bu öz kendi varolma biçimini ararken, kendini bir yolculuğun içinde bulur. Yolculuk biraz da 'öteki'ni bilmektir, öteki kişiyi, öteki zamanı veya öteki her şeyi... Hatta hep ötekileşmek...

Son durağı yok bu otobüsün... Daha yolun başında haritadan silinmiş menzil... Ama notlar alınacak özgül mola yerleri çoktur. Bu zihinsel yolculuklar dünyayı algılamayı da güçlendirir...

Şiirin şiirle de savaşı vardır...

Toplum içinde kanayan bireyin yarasını göstermekte yarar var... Hayatın içinden... Kendi hayatından gibi görünse de, kim okursa, onu kendi yapan bir şair nasıl olur?

Şiir; 'düşünce-yaşam birliği'dir aslında... Şiir dili doğrudan gündelik yaşamdan beslenmelidir. Bunu da büyük puntolarla yazın lütfen. Ne geçmiş ne gelecek, ne varsa bugündedir. Ve yerçekimlidir... Evet bir boşluk içinde denge aramak gibi... Umutlarına yön arayan kuşlar gibiyiz.

Her şeye gecikilir şiire gecikilmez... Hayat tek bir mevsimse illa ki sonbahardır... 'Bahar Giremez' ve 'Mutluluk Yasaktır'... Ama aslında hiç birimiz yalnız değiliz. Sonunda sevgi var ya... Ne olur bizi de içine al gerçek... Zaten her birimiz güzelin, çirkinin, iyinin ve kötünün düşsel kahramanları değil miyiz?

Onun ödülü şiirdir yine de; 'Doğanın bana verdiği bu ödülden, çıldırıp gitmemek için iki insan gibi kaldım, birbiriyle 'konuşan iki insan' diyebilen bir güzelliktir. Yatağını iyi bilen bir ırmak gibi... Resmini kendi çizen bir ressam gibi... Renk içinde renk, her rengin başka rengi.'

Güneşi sorar ağacın dallarından... Her sorunun yanıtı başka bir soru. Sevdalar da böyledir. 'Her sevda başlangıçtır bir yenisine/öteki baş kaldırır, daha bitmeden biri...'

Ve sürüp gider böylece..."[6]

DİPNOTLAR:

1) Edip Cansever.

2) Edip Cansever, Gül Dönüyor Avucumda/Şiir Üstüne Söyleşi Notları.

3) Şerif Onaran, "Ben Bu Kadar Değilim", Cumhuriyet Kitap, No: 800, 16 Haziran 2005, s. 22.

4) Orhan Kahyaoğlu, "Tek Bir Şiir Nasıl Böyle Çoğaldı", Radikal Kitap, Yıl: 4, No: 218, 20 Mayıs 2005, s. 24-25.

5) Doğan Hızlan, 1983.

6) A. Hicri İzgören, "Rüzgârın Dinlendiği Yer", Ülkede Özgür Gündem, 29 Mayıs 2005, s. 13.

Ezber körlük ve aşkınlık

HASAN ERKUL

Şiire ilgimiz, okuma/söyleme ve izlemenin bir kademe ötesine varınca şiiri üretmek ve yazmakla karşılaşırız. Kuşkusuz böylesi olağan bir süreçten geçmeden de şiire ulaşanlar olabilir. Süreç nasıl olursa olsun, ilk denemelerimizde "ilham"ın gelmesi kişide "bu iş tamam!" duygusu yaratır. Aradan biraz zaman geçince belki eskisi kadar "ilham" gelmediğinden, bekli de diğerlerine ait şiirlerle kendi şiirini karşılaştırdığında mevcudun yetersizliği sezilebilir.

Sezgi bu! Ya yetinir, ya da aşkınlığın peşine düşülür...

Birey kendine dönük biri değilse, yaptığına ve kendine eleştirel bakıyorsa, şiirinde öğrenilir, çalışılır, eleştirilir ve emek verilir olduğuna kanaat getirir. Böyle bir kanata ulaşmak, şiir yolculuğunda en önemli sıçrama noktalarından biridir.

Ustalık-çıraklık ilişkisinde "el verme", "kuşak bağlama", "eşik geçme", "take-off" gibi kavramların hepsi ustalık ve çıraklığı anlamlandırıyor gibi görünse de aslında "birey"deki sıçrama noktasına işaret eder. Bundan sonrası gayrete, esinlenmeye, sabra, yeteneğe ve yaratıcılığa bağlıdır.

Konuya, alanı hem daraltıp hem genişleterek devam edecek olursak; şiir işçiliğiyle anlatılan yalnızca tek bir şiire verilen zaman ve emek "miktarı" değildir. Şiir işçiliği şairleri de aşan, şiiri ve kuşkusuz bileşenlerinin sayısını çoğaltarak ve birbirleriyle ilişkisini giderek daha mükemmel bir hale getirme azmi ve hüneridir. Şiir işçiliği tek tek her şiir üzerinden ele alınabileceği gibi her şair üzerinden de değerlendirilebilir.

"Yazı"dan önce ve sonra...

Yazıyı icat etmezden önce insanevladının şiirle ilişkisi daha anonim ve ezbere dayanıyordu. Pastoral ortam, destan ve körlük o zamanların şiir işçiliğini belirleyen öğelerdi. Sesi ve sözü şiir düzeyine getiren ve pratikte geleneği sürdüren kuşkusuz ezberleme yeteneğiydi. Körler bu yeteneğe daha yatkındı. Kim bilir bu yetenek yönünde gelişsin diye birileri daha çocukken körleştirilmiş bile olabilirler. Günümüzde "ezberinde kaç şiir var?" diyen soruların kökleri, yazının bilinmediği çağlardan dolayımlanıyor olsa gerek.

Yazıyı bulduktan sonra insanevladı, şiir işçiliğinin ezbere dayanan kısmında yeni bir özgürleşmeyle karşılaştı. Mademki yazı bulunmuştu ezberlemek kadar kaydetmek de önemliydi.

Bu sayede kaydettiği üzerinden görsel düşünmek, yazı üzerinden şiiri yeniden ve yeniden ele alma şansı oluşmuştu. Nitekim bu şans kırık dize, tek hece, tek harf ve tek işarete kadar varan teknik olanaklarla da sundu şiire...

Feodal toplumların hüküm sürdüğü koşullara kadar matematik, kalem, yazı ve benzeri gibi alanlarda toplumun her kesimine, herkese açık değildi. Bilgi ve bilgilenme "giz ve gizlik" esasına dayanıyordu. Sonrası malum! Üretici güçler geliştikçe yaşam hızlandı. Kapitalizmle birlikte süreç sadece "fiziki ve sınıfsal mezar kazıcılarını" değil de aynı zamanda bilgilenmeye dair de kendi karşıt dinamiklerini yarattığı için şiir dünyasında "giz ve gizliliğe dayalı" bir olanak, bir ayrıcalık kimsenin uhdesinde ve tekelinde değil artık!

Öyleyse şiiri özgürleştirmek ve bu sayede daha fazla özgürleşmek şairin, şiir heveskârlarının, şiir sevenlerin, bireylerin duruşuna, tercihine, becerisine, yaratıcılığına kalıyor demektir...

Bu yüzden tek başına ezberden, körlükten, esinlenmekten, manifestolardan, ekollerden medet ummak yerine şiir üzerine çalışmanın, emek vermenin, zaman kullanmanın en az sınıfsal değerlendirme kadar önemli ve iyi bir şiir işçisi olmanın, şiirin metalaştırılmasına karşı koymanın yanı sıra, şiir işçiliğine yüksünmeden hakkını vermek olduğunu bilmeliyiz.

Örneğin:

Düşümde düş gördüm / düş gördüğüm düşün / düş düş içinde / içinden düş geçen düş...

Bunların hepsi bir arayıştır ve aşağı yukarı aynı anlamı içerir.

Kitle kültürünün bir parçası haline gelen bir şiirde kullanılabileceği gibi başka niyetle de kullanılabilir.

Şiir işçiliğimiz ne kadara gelişmişse, hangi bütünsellik içine yerleştirileceksek bu satırlardan birini ya da daha iyisini bulup seçebiliriz kuşkusuz.

Ama!

Herşeyden önce nefsimize saklanmamalıyız. Sınırın ötesine geçmeliyiz. Biricikliğine tapınan şiirden ziyade, biricikliği yaratan şiiri aramalıyız.

Kuşkusuz "ezber ve körlük"ün tarihsel rolü küçümsenemez. Öte yandan ezber ve körleşmenin, şiiri kendine saklanan hükümlü hali olduğunu teslim etmeliyiz.

Şiiri üretirken nice aşk ve aşkınlıklara ulaşma dileğiyle sözü Enver Gökçe ye bırakalım:

"Uğruna çekilen, / Derttir, mihnettir / Senden yana olduğumuz sebeptir / Kollektif hayat!"

şiir notları şiirlere notlar

Bilindiği üzere 31. sayımızdan itibaren Hasan Erkul arkadaşımızın dergimize gelen kimi şiirleri değerlendirdiği, bazılarına notlar düştüğü "şiir notları / şiirlere notlar" başlıklı bu bölümü açmıştık. Bu uygulamayı bazı şair arkadaşlarımız eleştirdiler. Eleştiriyi ilk getiren Veysel Otunç arkadaşımızın eleştirisini, yine bu tartışmaya katılan arkadaşlarımızın tavırlarını yayınlamıştık. Aşağıda H. Habip Taşkın arkadaşımızın konuyla ilgili olarak dergimize gönderdiği değerlendirmesini yayınlıyoruz. Ve önceki sayılarımızda olduğu gibi, bir kez daha bu tartışmayı önemli ve ilerletici gördüğümüzü belirtiyor; okurlarımızı, özellikle "şiir notları / şiirlere notlar" sayfalarında şiirlerine notlar düşülen şair arkadaşlarımızı bu tartışmaya katılmaya çağırıyoruz.— GÜNEY

Şiir ile çıktık yola...

H. HABİP TAŞKIN

Veysel Otunç arkadaşımızın Güney dergisinin otuz üçüncü sayısındaki Hasan Erkul'lun şiirini eleştirmesine, yorumlamasına kendisinin bakış açısıyla yanıt vermiştir. Tartışma konusuna katkıda bulunmak için sorumluluk taşıdığım için düşüncemi hepinizle paylaşmak istedim.

Eleştiri ileriye doğru kişileri götürmek için yapılır. Proleter cephesinde varolmak var olanı iyi yapıtlarla okuyucuya sunmak zorundayız.

Güney dergisinin her sayısını gönüllü alanlardanım. "Şiir ile yola çıktım!" Güncel yazılara merhaba diyerek, öykücükler darılmasın diye deneme çalışmalarım oldu. Birçoğunu Güney dergisine yolladım. Onlarla paylaşma ihtiyacı duydum. Onlardan geçmiş dönemlerde şiirlerim hakkında eleştirileri istedim. Eleştiri yazısının küçük notlar halinde olmasını yayınlanmasını isteyenlerden bir tanesi benim!

Şunu vurgulamakta yarar görüyorum: Eleştiriler aldım ve kendimi yenilemek için çok emek harcamam gerektiğini biliyorum.

Bir eleştiri de Hasan Erkul ozan arkadaşımızdan geldi. Güney dergisinde de "Şiir notları şiirlere notlar"da çıktı. Saygıyla karşıladım.

Hasan Erkul emek vererek insanlara yön vermeye çalışmaktadır. Bakılanlar kuşbakışı değildir. Kendi şiirini örnek verse de aynı kalıba uydur anlamını çıkarmamak gerekir. Bana okumam için Nâzım Hikmet'in, Hasan Hüseyin; Ahmet Arif'in şiirleriyle yeni kuşak şairler de önerildi. Kalıp halinde yazmam önerilmedi. Herkesin kullandığı kalıp türü vardır. Şiir yazarken iyisini yazmak isteriz. Yazdığımızı birileriyle paylaşırken "Çok güzel olmuş" derken birileri nasıl hislerimizi güzelleştiriyorsa, birileri proleter kültür adına bilincini, öğretmenliğini bizlere aktarıyorsa, durup düşünmek gerekiyor! Saygı duymak gerekiyor. Hepimizin birbirimizden öğreneceği daha çok incelikler, detaylar var.

Tanıdığım şiire meraklı insanlara benim de önerilerim oldu. "Şöyle yazarsan daha iyi olur" dedim! Kendi kalıplarıyla şiirleri yayınlandı.

"SSCB ANSİKLOPEDİSİ EDEBİYAT VE SANAT" isimli kitabı Güney kitaplığından temin etmiştim. Kültür cephesindeki mücadelede kurulan proleter derneklerde bile kültürün burjuva kültüründen arınması için verilen mücadelede yazarların aktif rol oynadıklarını görmekteyiz. Kendi egosunu tatmin eden yazarlar ben yaparım ederim mantığını sürdürse de Lenin ile Stalin dönemlerinde kültürde toplumsallaşmanın temellerinin yeşerdiğini görürüz.

Kültür yazısı yazan insanlar eserleri yayınlanmıyor diye o sanat, kültür, edebiyat dergisini almamaya karalamaya yönelik davranışlarda bulunuyorlar. Proleter kültür cephesinde tartışarak, eleştirerek yerimizi netleştirmek zorundayız.

Darılmaya gücenmeye yer vermemeliyiz.

Zorlukları aşarak proleter kültür cephesi de layık olduğu yeri, yerimizi bulacağız.

Veysel Otunç arkadaşımın da eleştirisini yaparken iyi niyetinden kaynaklandığını cesareti sayesinde düşüncesini aktarmıştır. Kendisinden tekrar düşüncelerini gözden geçirerek şair arkadaşımız Hasan Erkul'u düşünerek anlamanızı saygıyla istiyorum! Tartışma ortamının bizleri daha yükseğe taşıyacağına inanıyorum.

Kültürde de olgunlaşarak, dersler çıkarmaya, ders almaya, ders vermeye öğretmen, öğrenci ikileminde devam edeceğiz.

Şimdilik hoşçakalın sevgili dostlarım!

23 / 07 / 2005

Çıldırmayı sevimli gösterenlerin diğer yüzü

AYDIN DERE

Son aylarda Türkiye'de duygu patlamasına neden olan "Şu Çılgın Türkler" adlı kitabı irdelemeye değmez; fakat kitabın çılgınca satmasının gerisini düşünmekte yarar var. Son yıllarda Türkiye'de sanat ve edebiyatın işlevselliğinin giderek azalmasının ve bir metaya dönüşmesini düşünmek insanı karamsarlığa itiyor.

Türkiye'nin okur profiline bakıldığında durum hiç de iç açıcı değil; kararsız ve güdümlü okur kitlesinin kendine ait düşüncesi yok, işaret edilene koşuyor, sanki gözünü yumup anlamadan okuyor. Peki ne okuyor? Tüm insani değerlerin yerle bir edildiği sapık, hastalıklı kurgular, ucuz aşk reçeteleri ya da milli duyguları kabartan fanatik kitaplar... İşte onlardan biri de son günlerde ekmek peynir gibi satılıp bedava dağıtılarak, baskı üstüne baskı yapan "Şu Çılgın Türkler" kitabı. Bu durum mehter marşıyla büyümenin anlı şanlı sonucu olsa gerek. Ezberi ve hafızası bu denli kuvvetli mi yüce Türk milletinin. İnsan Aziz Nesin'nin o toplumu yüzdeleyen ünlü sözünü düşünmeden edemiyor.

Kitap Kurtuluş Savaşı üstüne yazılmış. İçinde yer alan olaylara ve söylencelere pek yabancı değiliz. Resmi tarihi sevdirme, milli duyguları kabartma girişiminden ibarettir. Önüne gelen yaşadıklarını ya da parti mücadelesini, ve kıytırık anılarını roman diye yutturuyor. Nerede güçlü imgeler, metaforlar ve zeka işi kurgular... Hazır malzemelerle ev yapmak çok kolay fakat buna da sanat denilmemeli elbette.

Bu kitaba kimse edebiyat ve sanat değerini vermediği halde kitabın piyasada bu derece etkin yer edinmesinin anlamı ne olabilir? Bilindiği gibi Türkiye romanı Batı'dan ithal etti fakat ne hikmetse Batı'dan demokrasiyi bir türlü öğrenemedi.

Cumhuriyetle birlikte alınan kararda, tek dil, tek kültür ve tek milletin ırkçı mantığının yol açtığı isyanlar ve savaşlar hâlâ devam ediyor.

Bu acımasız dayatmalarla önce kimliksizleştirilip sonra kişiliksizleştirilenlere Türklük empoze edilince, önce koyun sürülerine döndüler sonra minnet duygusuyla kıraldan daha kıralcı kesilerek kimliğini isteyenleri de linç etmeye kalkanların zavallı ruh hallerini tatmin etmek için bu kitabın üstüne atlamaları pek şaşırtmıyor. Zedelenen benliklerini onarmalarını doğal görmek gerekir diye düşünsek de empati duygusunu geliştiremeyen bir toplumu fanatizme, kine ve hayali düşmanlarla avunma psikolojisine sürüklüyor. Doğru söyleyenlerin akıbeti ortada. İşte: Yılmaz Güney, Ahmet Kaya ve İsmail Beşikçi.

Aslında Türk romanında "Öteki"ler incelendiğinde ne denli sığ, taraflı yazıldığı ortadadır. Tüm gayri müslümler alçak, Rum kadınları Türk erkeklerin eğlencesi ve hafifmeşrep, Kürtler kaba.

Seksen iki yıldır demokrasisini yaratamayan, askeri darbeler ve işkenceler ülkesi, Ermeni, Asuri, Kürt ve Alevi katliamcısı olarak ün yapan ve insanlık değerlerine ciddi bir katkısı olmayan, edebiyat ve sanat alanında birtakım değerler yaratan yazarlarını da cezalandıran bir sistemin vatandaşları birey olma ve gerçek vatandaşlık duygularını yaşayamayan, korkutulan, sindirilen güdümlü bir eğitime boyun eğdirilen toplumun zavallı ve şakşakçı konumuna düşmesi kaçınılmaz bir sonuçtur. Türkiye halklarını uluslararası düzeyde tanıtan büyük sanatçı Yılmaz Güney'in başına getirilenlere nasıl bir ad konmalı?

Halbuki tarihiyle yüzleşmekle, gerçekleri öğrenmekle aşağılanıp zedelenen toplumsal ruh yenilebilir, suçluluk duygusundan kurtulabilir. Türkler, Almanlar ve Japonlar kadar savaşçı mıydı? Ama onlar tarihleriyle yüzleşerek önemli bir sıçramayı gerçekleştirdiler.

Bir kitabın çok satması onun değerli olduğu sonucunu çıkarmaz. Hitlerin histerik bir şekilde ırkçılığı iş-

leyen "Kavgam" adlı kitabı her Nazi'nin başucu kitabı olması gibi. "Şu Çılgın Türkler"in yazarını TV'den izlerken kitaplarını imzalıyordu. Bir genç kız "Kürtlerin hak istemelerini niye doğal karşılamıyorsunuz?" demesi karşısında manzara görülmeliydi; bir Nazi subayı yanında nazik kalırdı. Kıza bağırıp hakaretler ediyor. Spiker devam ediyor. "Münabetsiz soru sorulunca" diyor... Gerçekleri münasebetsiz gören gazeteciler ve gestapo gibi davranan yazarlar oldukça aydınlık günleri görmeme duygum ağır basıyor.

Kitap yaralanan şişmiş benlikleri avutma işlevini gördüğüne göre biz de onun vermek istediği bilgiler üstünde durmaya devam edelim.

Enver Paşa'nın Anadolu'nun o zavallı 90 bin askerini Sarıkamış'ta dondurarak kurda kuşa yem yapması nasıl bir kahramanlıktır?

Önce Suudi oradan Mısır'a kadar yayılan Osmanlılar dönüp arkalarına bakmadan nasıl bir trajedi içinde kaçtılar ve kaçarlarken ele geçenler önce cinsel organlarından asıldıktan sonra, köpeklere yem edilmelerine ne diyeceğiz? Kahramanlık mı?

Katliamlar yapa yapa Viyana kapılarına kadar dayandıktan sonra gelişen uygarlık karşısında dayanamayıp büyük kayıplara uğrayıp yenilgiler tarihiyle övünmenin ve sanal büyüklük yaratmak ne anlama geliyor?

En son paşa Vahdettin'in İngilizlere sığınmasını nasıl yorumlayacağız?

Başkasının işgaline karşı destan yaratmaya kahramanlık deniliyorsa bu coğrafyanın Türklerden daha eski, ezeli ve edebi kendi yurtlarında sürgün ve yokoluşu yaşayanlar özgürlükleri için savaşmasına kahramanlık diyecek miyiz? Yüz yıllar boyu birbirlerine karşı savaştırılan Alman ve Fransızlar bu gün birlikte yaşıyorlarsa o kirli ve çılgın savaşlardan gurur duyulur mu?

Ölen ve acı çeken milyonlara ne oldu? Demek sonuç birlikte yaşamakmış. Oysa ilerici insanlık yaratılmış savaşlarla değil; insanlığa yapılan katkılarla gurur duyulmasının en erdemli duygu olduğunu fısıldar. Tarihi bir romanla başladık ancak konumuz uzadı. Oysa roman sanatı yerellikten evrenselliğe uzanan yolda halklar ve kültürler arası birbirini anlamada ve hümanizmayı geliştirmede ciddi bir sanat alanıdır. Güçlü ve yaratıcı eserlerin özgürlük ortamıyla sıkı bir ilişkisi vardır. Kendinden başkasını görmeyen toplumların ürettikleri de kendi sığ dünyaları kadar olacaktır. Öteki varolmadan, onları yaşatmadan ne üretilenlerin ne de dünyanın gerçek bir anlamı vardır. Çünkü ötekiler olduğu için bizler anlam kazanıyoruz.

Ve çılgınlaşarak nereye koşuyoruz?

Hadi şu çılgınların karşısına daha çılgınları çıkarsa sonuç ne olur?

İnsanlık değerlerine değer katmaktan gurur duyulur, vatan millet sakarya edebiyatıyla değil.

BİR TARİH ÇARPITICILIĞI ÖRNEĞİ:

ONUR DEMET

Hakim sınıflar arasında, iktidar mücadelesi her alanda boyutlanarak sürüyor. Özel sermayeli işbirlikçi büyük burjuvazinin çıkarlarını savunan ve burjuvazinin bu kesiminin desteğini arkasına alan AKP hükümeti devlet iktidarını ele geçirmek istiyor. Devlet iktidarını ellerinde bulunduran ordu eksenli kemalist, bürokrat büyük burjuvazi kesimleri ise iktidarlarını kaybetmemek için AKP hükümetini yıkmak istiyor. İktidar dalaşı hayatın her alanında sürüyor...

"Bugün Türk gençliği biri ötekine benzemeyen iki tarihe inanıyor:

Biri bu romanın esas aldığı, sağlıklı ve dürüst belgelere dayalı, hepimize gurur veren gerçek tarih... Öteki Cumhuriyet'i yıkmak için çabalayanların uydurdukları, yalanlarla dolanlarla dolu, sahte tarih." (Şu Çılgın Türkler, Bilgi Yayınevi, 'Sonsöz', sayfa 688)

Turgut Özakman'ın yazdığı "Şu Çılgın Türkler" adlı, 750 sayfalık roman, bu iktidar mücadelesinde kemalistlerin şimdi önemli dayanaklarından biri olabiliyor. Kitap; Kemalistler yararına, resmi tarih anlayışı doğrultusunda, iktidar mücadelesinde, Kemalistlere ideolojik destekte bulunuyor.

Kimi ideolojik kemalistlerin gözyaşları akıtarak okudukları, öve öve bitiremedikleri "Şu Çılgın Türkler" kitabına yakından bakalım:

T. Özakman, "Şu Çılgın Türkler" kitabının önsözünde, "Şu Çılgın Türkler"i yazmasının nedenini şöyle ortaya koyuyor:

"Gençlerimize uzun zamandır Milli Mücadele'yi gerektiği gibi anlatmıyoruz. Bu yüzden şimdiki birçok orta yaşlılar da Milli Mücadele'yi iyi bilmiyor. Bilmemek oranı gittikçe artıyor. O görkemli olayı eski, soluk fotoğraflara benzettik. Oysa cumhuriyetimiz o mücadelenin ürünü ve kaçınılmaz sonucudur. Yeni devletin kuruluş felsefesini o mücadele belirlemiştir. Anadolu aydınlanması, birliği ve yurttaşlık bilinci o büyük mücadeleyle başlamıştır. O dönem bilinmeden bugünü okuyamayız, yarını göremeyiz." (Şu Çılgın Türkler, Bilgi Yayınevi, sayfa 8)

T. Özakman; orta yaşlılar, gençler, "milli mücadele"yi iyi bilmiyor gerekçesiyle, "milli mücade-

"Şu Çılgın Türkler"

le"yi gençlere anlatmak amacıyla, "o görkemli olayı", o dönemi anlattığını iddia ediyor.

"Şu Çılgın Türkler, belgelere dayalı, gerçek olgu ve olayların romanıdır. Belgeler, mektuplar, anılar, makaleler, bilgiler, raporlar, haberler, gerçeğe bağlı kalınarak öyküleştirilmiştir." (sayfa 9) belirlemesini de yapıyor T. Özakman!

"Milli mücadele" gençlere uzun zamandır gerektiği gibi anlatılmıyor. "Milli mücadele" gerektiği gibi anlatılmadığı için birçok orta yaşlı da "milli mücadele"yi iyi bilmiyor. "Milli mücadele"yi iyi bilmeyenlerin oranı, böyle giderse giderek artacak. O zaman oturup "milli mücadele"yi "gerektiği gibi" anlatmak icap ediyor.

"Şu Çılgın Türkler" kitabını yazan, yazarın iddiası; kitabın belgelere dayalı, gerçek olgu ve olayların romanı olduğu iddiasıdır.

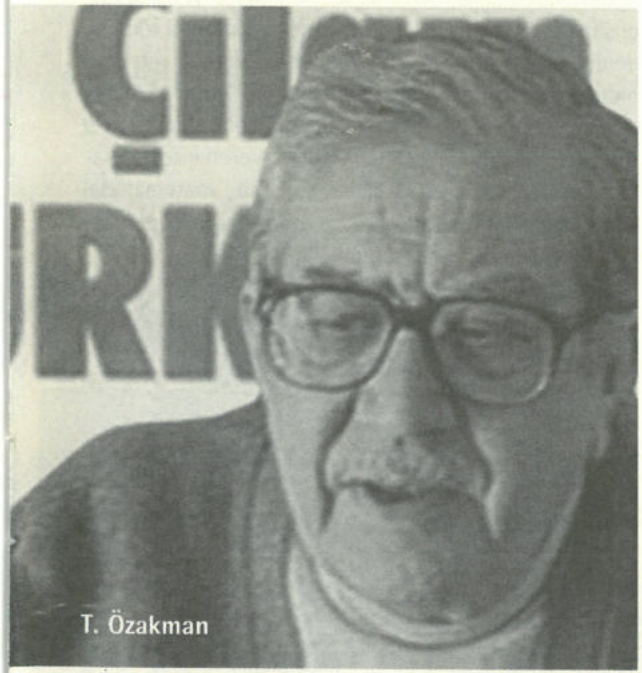
T. Özakman

T. Özakman "Başlangıç, 28 Haziran 1914-1 Nisan 1921" başlığı altında, I. Emperyalist paylaşım savaşının başlaması ile birlikte gelişen kimi olayları kısa kısa özetler. Bu bölüm 16 sayfadan oluşmaktadır.

"Yunan Büyük Taarruzu" başlığı altında ya da Sakarya Savaşı ile birlikte, "Şu Çılgın Türkler" romanı başlatılmaktadır. Sakarya Savaşı ile başlatılan roman, Yunan ordusunun yenilmesi, Türk ordusunun Trakya'da İngilizlerle karşı karşıya gelmesi ile bitmektedir.

Türk kurtuluş savaşı ya da "milli mücadele" 1921 yılının başlarına kadar, esas olarak Osmanlı ordusundan arta kalan yerel gerilla örgütleri tarafından yürütülmüştür. Bu yerel gerilla örgütleri içinde en güçlüsü kuşkusuz Çerkez Ethem önderliğindeki 'Kuvay-i Seyyare' idi.

Kemalistlere karşı bütün büyük ayaklanmaların bastırılmasında Çerkez Ethem güçleri belirleyici rol oynadı. Çerkez Ethem güçleri aynı zamanda işgalin başladığı andan itibaren, Batı cephesinde işgalcilere karşı da direnen esas askeri gücü oluşturdu. Kemalistler tarafından Kuvay-i Seyyare'nin tasfiyesi 1921 başlarında tamamlanır. Resmi tarih tarafından "hain" olarak adlandırılan Çerkez Ethem aslında, Kemalistlerin düzenli orduya geçmelerinden önce "milli mücadele" için çok önemli işlevleri yerine getirmiştir.

T. Özakman'ın tam da "o görkemli olayı" romanlaştırırken, Kemalistlerin düzenli orduya geçtikleri Sakarya Savaşı ile "milli mücadele"yi başlatması, Sakarya Savaşı öncesi, Türk kurtuluş savaşı için önemli olan bir dönemi es geçmesi anlamlıdır.

1921 yılının başlarına kadar, Türk kurtuluş savaşı içinde yerel gerilla örgütleri, Kuvay-i Seyyare çok önemli rol oynadılar. Bu dönem anlatılırken, olanı bir bütün olarak yadsımak mümkün değildir. Tarih çarpıtıcılığı mümkün, ama olanı tamamen silmek mümkün değildir.

T. Özakman Sakarya Savaşı ile romanına başlıyor. "Milli mücadele" için önemli bir kesiti es geçmesi ise bilinçli yapılan bir tercihtir. Sadece bu olgu bile, T. Özakman'ın ne kadar "belgelere, olgulara" dayandığını, ne kadar objektif olduğunu gösteriyor.

T. Özakman romanında; Mustafa Kemal'i neredeyse tanrılaştırıyor. Mustafa Kemal ismi etrafında varolan kişiye tapmayı, kişi kültünü geliştiriyor. "Herşeyi bilen" odur. "Herşeyden anlayan" odur. "O olmasaydı savaş kazanılamazdı". Savaşan ordu, savaşı destekleyen halk yığınları, onlar ise hiçbirşey!!

Resmi tarih yazıcılığı, tarih çarpıtıcılığı yanında kişi kültünü de böyle geliştiriyor T. Özakman!

Onlarca baskı yapan, Kemalistlerin öve öve bitiremedikleri "Şu Çılgın Türkler" kitabını, hâlâ satın alıp okumadıysanız, okumasanız da olur. "Şu Çılgın Türkler" resmi tarih bakış açısıyla yazıldığı için bilgi dağarcığınıza yeni şey eklemeyecektir. Okullarda okutulan, öğretilen resmi tarihi bu kez roman biçiminde okuyabilirsiniz. O kadar.

5 Aralık 2005

müzik insan

BİR SES ATÖLYESİ VE BİR PORTRE: CAVİT MÜRTEZAOĞLU

"Müzikte ve sözde ses doğru kullanılmalıdır..."

GÜNEY: Türkiye'de müzik okullarında, konservatuarlarda yeterli müzik eğitimi verilip verilmediği konusunda neler söyleyebilirsiniz?

CAVİT MÜRTEZAOĞLU: Bazı müzik eğitimi veren okullara gittim ve bunlar içinde de birçoğunda gördüğüm şuydu: Bazılarında bağlama çalan öğrenciye bir kaset verilerek bunun üzerine evde çalış, sonra sesine bakalım dendiğini gördüm. Solistlerin çoğunluğunun sesleri çok zayıftır. Pek çoğu ses ve müziğinden dolayı değil, fiziği ve makyajından ötürü televizyona çıkabiliyor. Pop şarkıcılarından Shakira ve Maria Ceres gibi fiziklerini iyi kullanmalarına rağmen gerçekte iyi sanatçı olmaları önde gelmektedir. Onlar eğitimlidirler. Müzik alanında kalite genel olarak son derece düşük. Yetmiş milyon insanın yaşadığı bu ülkede habire kaset çıkaran türüyor ve her dinleyenden kaset satın alması isteniyor. Müzikte ve sözde öncelikle sesin doğru ve yerinde kullanılmasını bilmek gerekir. Eskiden bir insanın sesinin kulağa güzel gelmesi müzisyen olmak için belirleyici olabiliyordu. Sesinin güzelliği ve kendi çabasıyla onu kullanmasını bilmesi bir müzisyen için çıkış noktasıydı. Bugün artık öyle olmuyor. Bazı ünlü sanatçılar bile onaltı yıl, yirmi yıl eğitim alıyorlar.

GÜNEY: Müzik alanında uğraş verenlerin büyük bir kısmı şan dersleri alıyorlar. Şan dersleri almak eğitim için yeterli değil mi?

CAVİT MÜRTEZAOĞLU: Şan eğitiminde başta gelen önemli bir nokta öğretmenlerin kendisidir. Önce öğretmenlerin kendilerinin gereken eğitimi almaları gerekir. Eğitim veren öğretmenin kendisi en başta iyi bir sanatçı olmalıdır. Ben ud çalabilirim. Ancak benim ud çalmam demek ud dersini verebileceğim kadar yeterli, yetenekli olduğum anlamına gelmez. Bu kadar "cesur" olmaya gerek yok, bu doğru olmaz. Bağlama çalan birisi kalkıp şan dersleri vermemeli. Müzik eğitimi veren birçok derslerini o kadar mekanik, matematiksel verip öğrencileri bıktırıyorlar ki, umut veren öğrencilerin beklentileri kalmamaya başlıyor. Oysa önce ve doğrudan sesle başlanması gere-

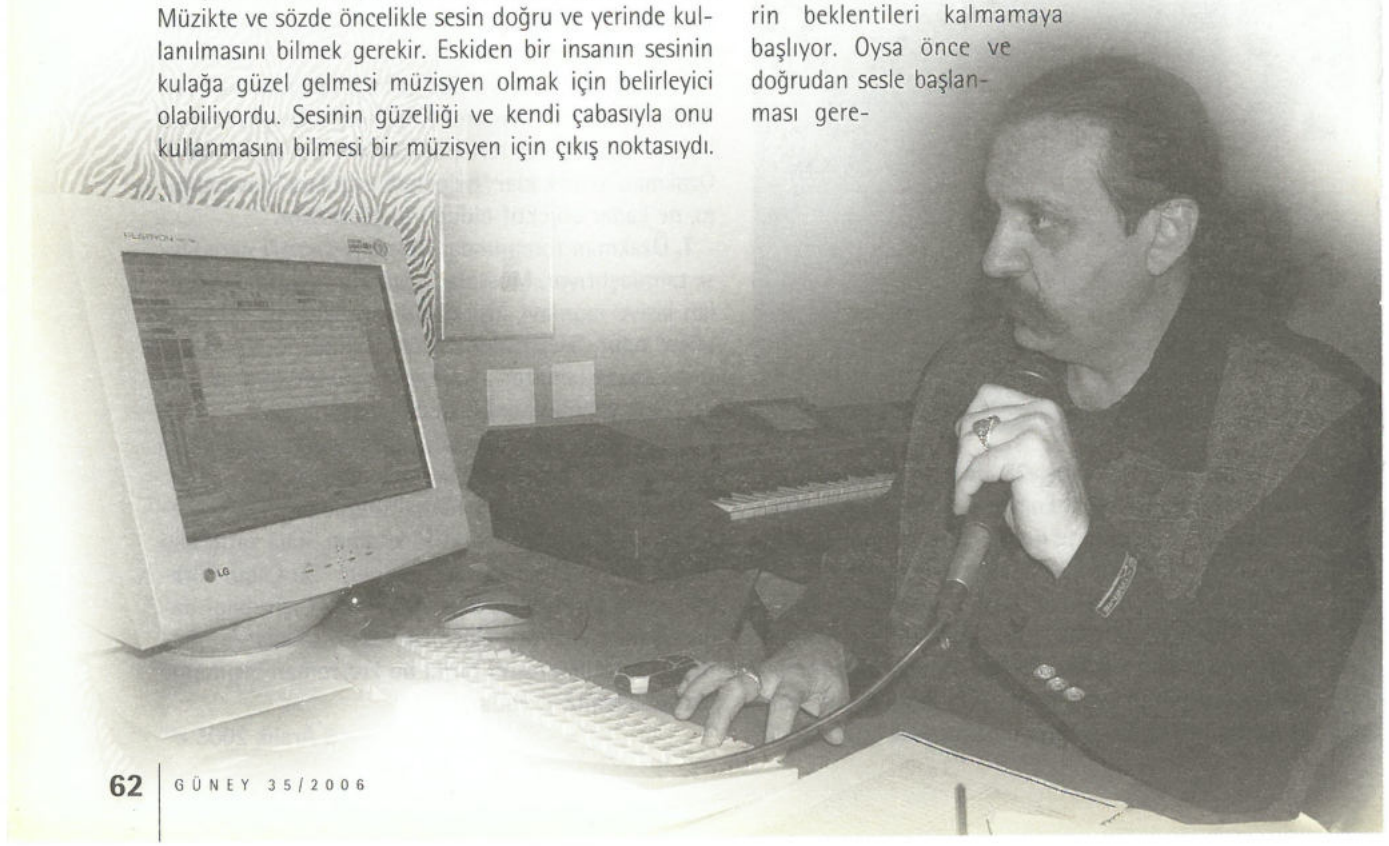

CAVİT MÜRTEZAOĞLU

1962 İran-Tebriz doğumlu. Müziğe ilgisi çocukluk yıllarında başlıyor. Babası halk müziğine, deyişlerine meraklı biri olduğundan evlerine ozan, diğer adıyla "aşık" getiriyor. Müziğin sadece eğlence için olmadığını kavramaya başlıyor. Ozanlar çalıp söylediklerinde babasının gözlerinden yaşların geldiğini görmesi, müziğin dans edip eğlenmenin ötesinde de anlam ifade ettiğini anlıyor. Bu aşıklar ne söylemiş olabilir ki babasını ağlatıyorlar diye sorgulamaya başlıyor. Sonrasında ilkokul bayramlarında ozanları biraz taklit etmeye, onlardan parçalar okumaya başlıyor.

Molla rejimi geldiğinde birçok müzik türü yasaklanıyor. Yasaklanan müzikte yeraltı faaliyeti yaşanıyor. Tar veya saz battaniyelere sararak saklanıyor. Bodrumlarda çalmak zorunda kalınıyor. Birçok müzisyen bu zor ve kötü şartlar nedeniyle İran'ı terk ediyor. Bu dönemlerin sonunda, henüz yirmi yaşındayken artık tanınmış biri olarak Cavit Tebriz'de şöhreti yakalıyor. Bu dönemine ilişkin olarak bilimsel bir altyapısının olmadığını ifade ediyor. Buna rağmen yaptığı çalışmaları bilimsel hale getirmeye başlıyor ve yavaş yavaş müzik dersleri vermeye başlıyor. Bu dersleri verirken de kendisinin, yani ders verenin de işini iyi öğrenmesi gerektiğini anlıyor. Artık dershanelerde müzik dersleri vermeye başlıyor. O dönemde rast makamıyla yaptığı bir yeraltı kasetini de çıkarıyor. İran'da bir müzik okulu olmaması nedeniyle Bakü'ye gitmeye karar veriyor. Bakü'de aldığı müzik eğitimiyle müzik eğitinin ne kadar önemli olduğunu daha iyi anlıyor. Kendi deyimiyle oraya "çok havalı" gidiyor, kendisinin tanınmış "çok iyi bir sanatçı" olduğunu zannediyor ve ancak müzik eğitimindeki geriliğini anladığında bunun bir öneminin olmadığını kavrıyor. Rakibin olmadığı yerde, mihenk taşının bulunmadığı yerde insan kendisini abartabiliyor diyor. Bakü Üniversitesi konservatuvarında çok zor olduğunu söylediği bir sınavdan geçiyor. Daha dersin ilk gününde oradaki öğrencilerin aldığı eğitimle kendi durumunu karşılaştırdığında, eğitimli olmakla olmamak arasındaki farkı daha iyi görmeye başlıyor. Günde on iki saat eğitim almaya başlıyor. Azerbaycan'ın müzik makamlarını tanıyıp öğrendikten sonra, kendi deyimiyle "müzikte bir sentez" oluşturuyor. Neva adında "yeni" bir makam türetiyor. Trio (üçlü) olan ancak henüz makam olmayan bir tarzı geliştiriyor. Bu makamla o zamanlar "başını derde soktuğunu" da ifade ediyor. Karşısına "sen bizim makamlarımızı bozuyorsun" diyen bir muhalefetle karşılaşıyor. Her yeniliğe karşı olası muhalefeti somut olarak yaşıyor. Bu muhalefete aldırmıyor ve yeniliğine devam ediyor. Sonradan öğretmenleri de kendisini destekliyor ve radyoda halka sunmaya başlayarak makamını oturtuyor.

"Neva" makamında klasiğe, geçmişe takılıp kalmıyor ve kendi yeniliğini katarak "ben kendimi makamda arıyorum" diyor. Nesimi'nin "bir ben var benden içeri" sözünde olduğu gibi... Bununla birlikte felsefeye de ilgi duymaya ve gerekli olduğunu anlamaya başlıyor. Mevlana, Fuzuli gibi Ortadoğu'nun büyük şair, ozan ve düşünürlerini araştırmaya başlıyor. Böylece "müzik ile felsefenin birbirine ne kadar yakın olduğunu hissetim" diyor.

Bakü'deki bu eğitimini tamamladıktan sonra İran'a dönüyor ve orada iki-üç konser veriyor. "Senli Günler" adında bir albüm yapıyor. "Susmam" adında bir de VCD çıkartıyor. Müzik marketlerindeki satışlardan anlaşıldığı üzere giderek tanınıyor. Tebriz'deki bir konseri sırasında saçları, bıyıkları uzun ve farklı olduğu için konseri engelleniyor. İran da zorluklar, engellerle karşılaşıyor.

Bir yıldan bu yana İstanbul Beyoğlu'nda bulunan POEM Organizasyon bünyesindeki Ses Atölyesi'nde ders veriyor. Türkiye'de bulunmaktan çok memnun ve insanlarla çok iyi anlaştığını söylüyor.

Müzik pazarındaki para piyasasına kendisini kaptırmadan çalışabildiğinden dolayı ayrıca çok memnun.

kir. Türkiye'de "ses"i çok ucuzlatmışlar. Televole programı benzeri bir programa çıkıp üne kavuşarak ses sanatçısı olunuverilebiliyor. Dünyanın birçok yerinde bunlar yaşanıyor. Bizim meselemiz bilimsel açıdan ses sanatçılığı ve müzisyenliktir. Bizler şansla, dolarları bastırarak müzisyen olmanın yanlış olduğunu düşünmeliyiz.

GÜNEY: Şan derslerini almış olanlar "biz bunları zaten biliyoruz" dedikleri oluyor mu? Ne kadar sizin derslerinize adapte olup verdiğiniz eğitimin farkını görebiliyorlar?

CAVİT MÜRTEZAOĞLU: Evet, hemen hepsi şan derslerini almışlar. Fakat ben onlara aldığınız derslerin hepsini almamış varsayın ve öyle derse başlayalım diyorum. Onların öğrendiklerini elbette önemsiyorum. Şan dersleri alanıyla benim eğitim verdiğim alan birbirinden çok farklı. Benden sonra da başka bir öğretmenden yeni bir eğitim alacak olurlarsa doğal olarak o da yeni bir şey katar. Burada yaptığımız eğitim, eğitimin son noktası değil, olamaz. Öğrenmenin, yeni şeyler öğrenmenin "son"u olamaz.

GÜNEY: Siz daha çok seslerin doğru kullanılması üzerine çalışıyorsunuz. Sesleri doğru kullanmayı nasıl tarif edersiniz?

CAVİT MÜRTEZAOĞLU: Her ses sanatçısının sesini tanıması gerekir. Sesi, bir sanatçının sazı veya piyanosu olarak tanımlayacak olursak bu, sazın veya piyanonun iyi kullanılması, çalınması anlamına gelir. Saz veya piyano güzel de siz sazı veya piyanoyu iyi çalamıyorsanız sizde bir eksiklik var demektir. Sesi kullanmak da böyle bir şeydir.

Bu yüzden ses nedir, nasıl ortaya çıkar, bedenin bu sesi dışarıya nasıl ilettiğinin bilinmesi, tanınması gerekir. Biz burada sesi fizyolojik ve anatomik açıdan tanıtıyoruz. Kilohertz (KHz) olarak bunların nasıl havaya yansıdığını anlatıyoruz. Bedenin kaslarının sesin çıkışını nasıl etkilediğini ve dolayısıyla kasların nasıl kullanılması gerektiğini öğretiyoruz. Öz olarak sesin bedenin dışında bir şey olmadığını, onun bir ürünü olarak ortaya çıktığını, sesin bedenden çıkışını daha iyi ve kontrollü olmasını sağlıyoruz. Öğrenciler kendilerinde henüz keşfetmemiş oldukları bu yanlarını ortaya çıkarıyorlar. Bizim sazımız, piyanomuz bedenimizin içindedir. Onu tanımamız gerekiyor ki onu iyi kullanabilelim.

Yaklaşık iki yüz provalık ses eğitiminin aşamaları:

– Ses (voice) nedir?
– Nefes alma teknikleri
– Beden alıştırmaları
– Sesi koruma kuralları (yeme içme, hava koşulları, konuşma tarzı, alerjik problemler...)
– Sesi geliştirmek (gizli gülüş, sesin doğal rengini muhafaza ederek sesi geliştirmek, diyaframı doğru kullanmak, mack, cushion, back space, front pan-ups, inside pan-ups, artinoid, nota provaları...)
– Sesi güçlendirme (sesin hacmi, sesli ve sessiz harflerin doğru kullanılması, pes ve tiz çalışmaları)
– Konsantre olmak (stüdyoya girmeden önce yada konser öncesinde kullanılabilecek teknikler.)
– Felsefe ve edebiyat
(felsefede müzik ve müzikle felsefe; şiirde aruz, hece, serbest tarzların analizi, diksiyon)
– Agogic provalar (dinamik, tempo,nüans, expersion, caracteristic provalar...)
– Koral provalar (koro sanatçıları geliştirmek)
– Doğu müziği (kemanlar, diziler ve makamlar)
– Cam müzik (caz ve makamın birleşmesinden oluşmuş müzik tarzı)

Bu eğitimden kimler faydalanabilir?

– Sesi profesyonel olarak tanımak isteyenler
– Seslerinde problemleri olanlar (bazı ses hastalıklarının tedavisi -doktorlarının yönlendirdiği şekilde...)
– Öğretmenler ve sürekli konuşmayanlar
– Radyo, TV ve Tiyatro, sinemada seslerini kullanan sanatçılar
– Amatör ses sanatçıları
– Profesyonel ses sanatçıları

İletişim için:
POEM Organizasyon:
0212 / 2459606
0212 / 2459607

Operada okuyan sanatçılara opera bittikten sonra sesiniz yoruldu mu diye sorduklarında, "Hayır sesim yorulmadı, sesimle daha sekiz saat okuyabilirim ancak bedenim yoruldu" derler. Neden, çünkü iyi bir sanatçı bedeniyle sesini kullanır. Ses tellerimizi tek başına fazla zorlamamız gerekir, onları bütün bedenimizle uyum içinde kullanmamız gerekir. Aksi halde ses tellerimize fazla yüklenir ve onları zorlarız. Fizyoloji ve anatomi derslerinden sonraki dersimiz, sesimizi nasıl koruyabileceğimiz üzerinedir. Sonrasında nefes alma tekniklerini öğrenmek gelmektedir. Bu eğitim aşamalarının içinde sanatçı kendi sesini tanımaya başlıyor. Daha doğrusu, kendi gerçek sesiyle tanışmaya başlıyor. Bence, her sanatçı sesini tanıdıktan sonra kendi müzik tarzını belirlemelidir. Şimdiki sanatçıların çoğu doğumla birlikte edindikleri seslerini kullanarak ses sanatçısı oluyorlar. Henüz onu doğru kullandıklarından, gerçek seslerini tanıdıklarından bahsedemeyiz.

Sesini tanıyan sanatçının sesinin geliştirilmesi, eğitimin bir sonraki adımını oluşturmaktadır. Bir benzetme yapacak olursam; biz burada önce antrenörlük, sonra teknik direktörlük yapıyoruz. Bu anlamda ses eğitiminde bu iki yönü kullandığımızı söyleyebilirim. Ancak bütün bunlar oluştuğunda iyi bir ses sanatçısı olunduğundan bahsedebiliriz.

Türkiye'de bağlama çalanın ses eğitimi verdiğini görüyoruz. Bu yanlıştır. Kendisi suflör sanatçı olmayan kimseler üniversitelerde o konuda ders verebilmektedirler. Oysa ses kullanımına dair ders verenlerin önce kendi seslerini doğru kullanmış olmaları gerekir ki öğrencisine göstererek öğretebilsin.

Sesin kullanılmasına ilişkin yüzlerce teknik var. Diyafram nasıl kullanılır, sesin öne ve arkaya alınması ne demektir, sert damak ne demektir gibi yüzlerce tekniği burada nota eşliğinde uyguluyoruz. Bu sesleri bilgisayarda kaydedip dinletmekle öğrenciye kendi sesini kontrol imkânını sunuyoruz. Öğrenciyle face to face yani yüz yüzeyiz. Tam anlamıyla müzik odasında ders veriyoruz. Tüm cihazlar, akustik vb. nefes açmak için kullanılıyor.

GÜNEY: Teknikleri nasıl kullanılıyorsunuz?

CAVİT MÜRTEZAOĞLU: Önce kasları ısıtıyoruz. Kaslar ısınmazsa ses modüllerinde zorlanma ve kanama başlar. Bundan sonra da sesi "ısıtıyoruz". Yani önce antrenman yapıyoruz. Bu spor amaçlı bir ısınma veya antrenman değil, doğrudan sesi etkileyen bir ısınma çalışmasıdır. Kelebek, dolap, haç gibi hareketlerden sonra sesi ısıtıyoruz. Üçüncü olarak muayene masamızda da çalışıyoruz. Bütün bunlarla detone olan (bozuk/bozulan) sesleri öğrenciye gösterebiliyoruz. Seslerin genişliğini ve derinliğini kâğıt üzerinde grafiğe dökerek ölçülerini de gösterebiliyoruz. Bazı öğrenciler nefes süresinin çok güçlü olduğunu iddia ediyor, öyle sanıyor mesela ve fakat biz bilimsel olarak öyle olmadığını, örneğin sadece dokuz saniye kadar kısa olduğunu kanıtlayabiliyoruz.

Buna karşın bazı öğrencilerin nefes sürelerinin altmış saniyeye kadar çıktığını göstererek kıyaslayabiliyoruz.

Kitapların çok yararlı olduğunu kabul ediyorum. Kendim de bu yönde bir metot çalışmayı hazırlıyorum. Ancak bu yeterli olmamaktadır. Doğrudan pratik, doğrudan öğrenmek şarttır yine de. Çünkü öğretmen ve öğrencinin hazır olduğu pratik çalışmada teşhis ve anında müdahale yapılabilmektedir. Bir kitap bunu yapamaz.

GÜNEY: Müzikle felsefenin birbiriyle bağını nasıl tanımlıyorsunuz?

CAVİT MÜRTEZAOĞLU: Ben iki açıdan bağdaştırıyorum. Biri şiir, diğeri yaşam tarzıyla müziğe yansır. Bu iki tarz olmazsa gereken ruh, estetik verilemez. Biz çalışma odamızdaki derslerimizde bunu meditasyon kullanarak da vermeye çalışıyoruz. Meditasyon dersimiz de var yani. Bu dincilerin verdiği zikir tarzındaki kendinden geçme şeklinde bir meditasyon değildir. Biz bununla insanın içindeki duyguları keşfediyoruz. "Bir ben var benden içeri" sözünden bahsetmiştim. Biz bunun ne demek olduğunu, bir anlamda kafamızla sanal olarak kendi içimizde dolaşarak anlamlandırmaya ve anlamaya çalışıyoruz. Bunun müzikle alâkası şudur: Sahneye çıkıldığı zaman, okunan söze yansıtılan yaşam tarzındaki ruhun, duygunun konsantre olunarak müziğe/sese yansıtılması gerekir. Sözün ve müziğin içinde olmak, o an onu yaşamak ve duyguyla onu ifade etmek gerekir. Duyguyu yansıtmanın birçok yolu var. Sadece aşk değildir elbette. Komşunun derdini, toplumun derdini... yansıtmak gerekir. Fakat önce onu anlamak, bilmek, onunla ilgilenmek gerekir. Bu anlamda da geniş bir felsefi görüşe sahip olmak gerekir. Bu yüzden rock, pop, caz, rap gibi çeşitli türden müzik tarzları türedi mesela. Bunların hepsinin felsefi sosyolojik temelleri var. Bunu anlamadan o tarzın duygusunu veremezsiniz. Notalardaki derinliği, karşıtlığı, felsefi zenginliği anlamak demek sanatçının tekdüzelikten kurtulması demektir.

GÜNEY: Ders verdiğiniz müzisyenler sizin tekniklerinizin işe yaradığını fark edip size bunu ifade ediyorlar mı?

CAVİT MÜRTEZAOĞLU: Öğrencilerim ilk geldiklerinde beni dinliyorlar, araştırıyorlar. Bazıları da havalı geliyorlar tabi. Havalı gelenler sanıyorlar ki halktan aldıkları alkışlar neticesinde eğitim almalarına gerek yok. Eğitim ile halkın alkışı çok farklı şeylerdir. Halk para verir albümü alır dinler, alkışlar. Eğitimde mihenk taşları vardır. Sesin tizi ne kadardır, sesin derinliği ne kadardır, sesin kuvveti ne kadardır, seste diyafram kullanabiliyor musunuz sorularına cevap aranır. Geliştirilir, etkin kılınır, estetik kazandırılır. Halkın alkışları bunu yapmaz. Halkın alkışını alan bir öğrencinin yüz teknikten ancak on tanesini yapabildiğini görebiliyoruz. İşte o zaman kendi gerçek durumlarını görebiliyorlar.

Şimdiye kadar burada eğitim alan öğrencilerin hepsi memnunlar. Bu beni mutlu ediyor ve derslerin devam etmesi onların mutlu, memnun olmasına bağlı bir anlam-

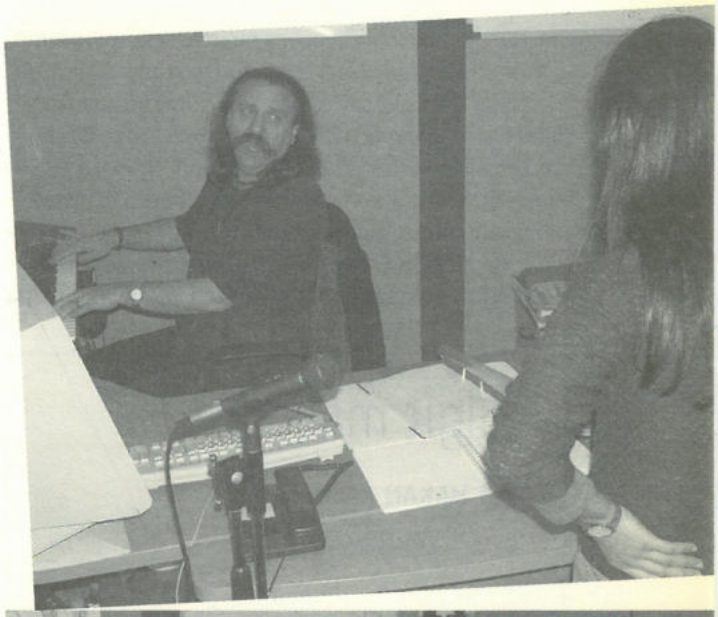

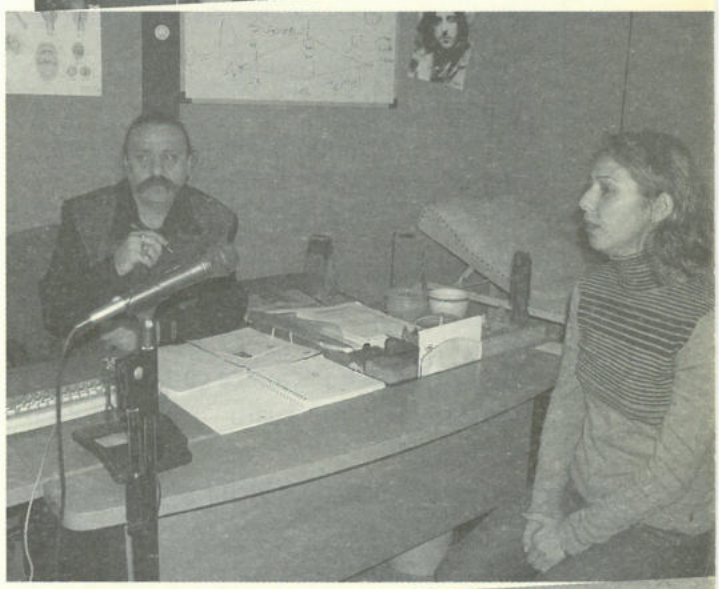

da. Dün, ismini vermeyeceğim bir ünlü ses sanatçısı müzisyen arkadaştan SMS aldım. Stüdyoda kayıt çalışmaları yapıyorlarmış ve şöyle yazıyordu: "Hocam, inanamazdım! En sonunda ince 'do dan Bozlak söyledim biraz önce. Önceden bu benim için imkânsızdı. Teşekkür ediyorum!" Bu beni çok sevindirdi. Benim öğrettiğim metotların yüzde altmış kadarını kendi tecrübelerimle oluşturdum. Ayrıca Beykent Üniversitesi'nde de ders veriyorum.

GÜNEY: Ses sanatçısı müzisyen olmayanlara da bu teknikleri öğretiyorsunuz. Onlara bu eğitim neden gerekiyor sizce?

CAVİT MÜRTEZAOĞLU: Doğal haliyle sesini kullanan sanatçıların seslerini geliştirebilecekleri, onu daha doğru ve güzel kullanabilecekleri teknikleri öğrenmelerini öneriyoruz. Mesleki çalışmalarını zenginleştirecek teknikler öğrenmiş olacaklardır. Her zamanki halinden, belki tek düze olan bir sanatçı olmaktan çıkabildiğini görecektir. Sinema ve tiyatrocuların elbette ki alanları müzisyenlerden çok farklıdır. Ancak bunların da sesi kullanma konusunda ortak bir noktaları var. Bu anlamda eğitimleri farklı olmakla birlikte, ortak nokta olan sesi kullanma teknikleri onlara da gerekiyor. Ses eğitiminden bahsedildiği zaman, ses eğitiminin sadece opera okuyanlar için olduğu akla ilk gelen oluyor. Bu çok yanlıştır.

Cem Karaca'yı örnek vermek istiyorum. O bir ses sanatçısı ve müzisyendir. Fakat parçalarını okurken, sahne alırken sesinde tiyatro öğelerini kullanıyordu diyebiliriz. Zeki Müren'de de benzer bir durum var. Onlar seslerinde agogic halleri çok güzel yansıtıyorlardı. Bir parçanın bütün detaylarını, temposunu, şiiri, bakış açısını, inişli çıkışlı duyguları anlamış ve onu veriyorlardı. Hangi tekniği hangi kelimede kullanacaklarını biliyorlardı. Bir sanatçının zekâsını seçeneklerindeki zenginlikten anlayabiliyoruz. Bir müzikte yorum, tekniklerde zenginlik ve seçkinlik demektir. Bir parçayı birden fazla sanatçı okuduğunda, bunlar arasından "falan sanatçının yorumu çok güzel" denmesinin temelinde bu yatmaktadır. Bilimsel açıdan tanımlandığı zaman buna; tekniklerin yerinde ve çok uygun şekilde kullanılması denir.

GÜNEY: Genel olarak edebiyatın müzisyen açısından önemi konusuna nasıl bakıyorsunuz?

CAVİT MÜRTEZAOĞLU: Her türden sanat, edebiyatla iç içe olduğu gibi, edebiyat ile müzik de her zaman içi içe olmuştur. Birbirinden koparılamaz. Sözsüz müzik bir yere kadar bir şeyler ifade eder. Ancak yetmediği ortadadır, bu yüzden sözlü müzik var. Ses sanatçılarının mutlaka edebiyatla iç içe olmaları lazım. Edebiyatın içinde de şiirle yakından ilgili olmaları gerekir. Örneğin şiirde hece ve aruz tarzı gibi tarzları tanımaları müzisyenler veya ses sanatçıları için son derece önemlidir. Sözü kendi sesine ve müziğine uygun hale getirmesi ancak aldığı şeyi çok iyi tanımasıyla mümkün olabilir. O duyguyu verebilmek şiiri/sözleri tanımak ve anlamakla mümkündür. Roman okumak da aynı şekilde gereklidir. Orada bir ses sanatçısının, müzisyenin alacağı çok şey vardır, ufkunu genişletecektir. Dağın zirvesine çıkmak isteyen birinin malzemelerini alarak dağa tırmanması gerekir. Helikopterin onu dağın tepesine indirmesi dağa tırmandığı anlamına gelmez. Tek başına müzik kendi alanıyla sınırlı olamaz. Müzikte söz olduğu için, şiir olduğu için, edebiyat olduğu içindir ki onu anlamak ancak onu yakından tanımakla olacaktır. Ancak bunu iyi anlayanlar müziklerine, seslerine onu yansıtabilirler. Ortaya bir müzik sanatı çıkarabilirler.

Zılgıt macerası

HAKAN KALIN

Irsidir bizim göz yaşımız
Kulden gecelere
özlemin piyano sesini çalarız
Baş altımızda som altından sabah,
ışık damlatırken soluklara
Mısraları düşürürüz atom taneciği gibi,
dünyaya...

Tanklar sıçrattı paçamıza çamuru
Orkestralar nefret kustu
Can kesildi
Çevirdik başımızı ve hiçbir şeyi
anımsamadık
Bir de dipnot
"Gücün köleliği söz konusu"
Hepsi bu kadar mı?
Ölüm işler saat gibi
Zamanın kuytu yerinde
En karanlık tünellerinde
kulaklara uğuldar
Karanlık sıcaktır diye...

Keşke ölebilsem
Kapayabilsem gözlerimi
Düpedüz nazdır bu
Dağlardan süzülerek gelen
ince kızıl
Zılgıt macerasıdır...!

eylül fırtınası

OSMAN AYDEMİR

eylül fırtınası esiyor...

zincir sesleri geliyor
karanlıkların içinden
korkunç .
"zulüm!" diye diye...

yürekler sorguda
düşünce sorguda
eller / yüzler sorguda
eziyetin ve işkencenin
acısını yaşayarak...

onlar
kavgada yürüyenler
sürdürdüler
sürdürüyorlar direnmeyi
kavganın uçuşlarında
sonsuz maviliklere doğru
dayanıyorlar
eziyetin / işkencenin
amansız acımasızlığında
yılmadan...

yürekler
nasır bağlamış işkencelere
ölümün de bir
kavga olduğunu
bilerek dayanıyorlar...

dayan ha yüreğim dayan
sevdalar bizimdir dayan
barışın ve özgürlüğün
tadına varmaya dayan...

yürekler
türkü oluyor
eylül fırtınasına karşı
sevdalar ve umutlar adına
bir işkence zindanında
aydınlığa söylenen...

eylül 1981...

GÜNEY: Türkiye de verdiğiniz müzik eğitiminin yerini bulduğunu düşünüyor musunuz?

CAVİT MÜRTEZAOĞLU: Bence bulacak. Öğrencilerimin hepsinden memnunum. Ciddi ve disiplinli olarak derse geliyor ve çalışıyorlar. Derslerimiz çok keyifli geçiyor aynı zamanda. Öğrenci-öğretmen ilişkisinin ötesinde dostça bir ilişki içinde çalışmalarımızı sürdürüyoruz.

GÜNEY: Edebiyat alanında çalışmalarınız neler?

CAVİT MÜRTEZAOĞLU: Benim İran'da yayınlanmış "101 Nefes" adında bir şiir kitabım var. Şimdilerde "Can ve Sara" adında bir roman yazıyorum. Ben her zaman edebiyatla iç içe olmaya özen gösteriyorum. Burada yerli ve yabancı roman okumaya, yerli ve yabancı film izlemeye çalışıyorum. Oralardan alacağım çok şey buluyorum.

GÜNEY: Müzikte bir tarzınız var mı?

CAVİT MÜRTEZAOĞLU: Var aslında. Türkiye'de bu tarz var mı henüz bilemiyorum tam olarak. Türkiye'de bu tarz yok sayılır. Belki nüveler şeklinde vardır. "Caz Makam" diye tanımladığım bir sentez oluşturan tarzım var. Caz aralıklı ve makam altyapılı olarak, batı-doğu tarzını birleştiren bir tarzdan söz edebilirim. Ben insanlara müziğimde umut veriyorum. Dertlerimiz varsa da onları çözmenin yolu da var diyorum. Türkiye'de batı ile doğu enstrümanlarını (çalgı aletlerini) sentezleyenler var. Ancak söz ve sesler o duyguyu veremiyor diye görüyorum. Batıdaki cazcılar doğu müziğine yakınlaşamıyorlar. Doğu müziğinden batı müziğine yaklaşanlar da ses olarak batı müziğiyle yakınlaşamıyorlar. Yine vurgulamam gerekiyor ki, buna karşın Türkiye'de ses sanatı çok zayıf kalıyor.

GÜNEY: İran ile bağınız var mı?

CAVİT MÜRTEZAOĞLU: İran'a gidip geliyorum. Doğduğum şehre giriş çıkışta yetkililerle sorun oluyor, o da zamanla çözülecek. İran'daki sorunlarla yakından ilgiliyim aynı zamanda.

GÜNEY: Azerbaycan'la müzik veya müzik eğitimi anlamında bir bağınız kaldı mı?

CAVİT MÜRTEZAOĞLU: Müzik veya müzik eğitimi anlamında bir bağım yok artık. Önümüzdeki dönemde orada konser vermeyi düşünüyorum. Orada dünya çapında Alem Gasmos gibi müzisyen arkadaşlarım var. Dostluğumuz sürüyor.

GÜNEY: Söyleşi için teşekkürler...

Sinema Notları

ANUŞ PAZARCIYAN

David Cronenberg'ten şiddet üzerine...

David Cronenberg sanallıkla-gerçeklik, teknikle-insan, görüntü ile varlık arasındaki ilişki ve sınırları oldukça karmaşık kurgulu öykülerle sorgulayan bir dizi filmin Kanadalı yönetmeni. Son olarak sanırım 1999'da yaptığı "eXistenz"i üzerine yazmıştım. (Bkz. Güney sayı 12, "Burjuvazinin gelecek için olumlu bir düşü yok, Gelecek karanlık, korkunç, gelecek yok!" başlıklı yazı, s. 60-61).

Şimdi görünürde oldukça yalın kurgulanmış bir filmle karşımızda.

"A history of violence" isimli filminde Cronenberg görünürde ABD'nin iç taraflarında bir kasabada iki çocuklu, barış içinde, kendi halinde yaşayan ortalama bir ailenin nasıl olup da şiddet içine çekildiğinin öyküsünü anlatıyor.

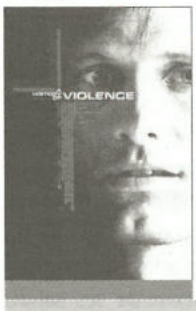

Anlattığının yalnızca görünürde bu olduğunu, daha geniş bir şeyi, toplumda (özelde ABD toplumu, genelde insan toplumu) şiddet olgusunu konu edindiğini Cronenberg aslında daha en başında, filminin programatik ismi üzerinden açıklıyor: Şiddetin Tarihi!

A history of violence
| **Şiddetin Tarihi** | Kanada / ABD, 2005
Yönetmen: David Cronenberg
Oyuncular: Vigo Mortensen, Maria Bello, Ed Haris, Peter Muc Neill, William Hurt, Aston Holmes, Heidi Hayes

Daha filmin ilk sahnelerinde, deyim yerinde ise prolog kısmında görüntü ile gerçeklik arasında büyük çelişme konuyor ve hiç beklemediğimiz bir anda korkunç bir şiddetle karşılaşıyoruz:

Issız bir ortamda bir motel. Sıcağı, tozu duyumsadığınız resimler. Bir odanın kapısından orta yaşlarda iki adam çıkıyorlar. Hiçbir anormallikleri yok. İki gezginci satıcı ya da hafta sonu eğlencesine çıkmış veya balık tutmak için yolda olan vs. iki Amerikan vatandaşı olabilirler. Çok konuşmuyorlar. Daha yaşlıca olanı kendisinin para ödemeye gideceğini söylüyor, diğerinin arabayla resepsiyona gelmesini söylüyor. Konuşana göre genç olan arabaya biniyor. Arabayı çalıştırıyor. Üç metre kadar sonra duruyor. Resepsiyon denen yer çıktıkları kapıdan üç beş adım ötede bir başka kapı.

Sıkıntılı bir bekleyiş başlıyor. Sonra resepsiyonun kapısı açılıyor. Ödemeye giden adam gayet sakin çıkıyor. Kapının yanında bir çöp kutusu var. Arkasını kameraya dönerek çöp kutusuna bir şeyler atıyor. Sonra ön tarafta şoför mahallinin yan koltuğuna oturuyor. İçerde temizlik personeli biraz zorluk çıkardı. Onun için biraz geciktim diyor. Hareket etmeden su olup olmadığını soruyor. Su bidonu boş. Bidonu doldurmak için resepsiyonda arka tarafta bir musluk olduğunu söylüyor yaşlıca olan. Daha genç olanı istemeye istemeye elinde plastik su bidonuyla kapıya yöneliyor. Kamera onunla birlikte içeri giriyor. Onunla birlikte resepsiyonda boğazı kesilmiş bir adamı görüyoruz yerde. Kamera nasıl objektif olarak görüntüleyip geçiyorsa, adam da öyle. Hiçbir şey olmamış gibi musluğa yöneliyor. Bu arada başını öbür tarafa çevirdiğinde yerleri silme aletinin yanında yine

boğazı kesilmiş bir kadını kan içinde yatarken görüyoruz. Adamda yine hiçbir tepki yok. Suyunu dolduruyor. Bu sırada soldan yan kapıdan bir çocuk giriyor, elinde oyuncak ayısı, şaşkınlık ve korku ile bakıyor. Görünürde yeni uyanmıştır. Adam su bidonunu yere koyuyor. Çocuk ağlamaya başlarken adam bir elinin işaret parmağını dudaklarına götürürken diğer eli ile pantolonun arka kısmından silahını çekerek çocuğa doğrultuyor. Burada en son gördüğümüz büyük çekim çocuğa (seyirciye) dönük bir namlu ağzı oluyor.

Bir çocuk çığlığı ile bir başka mekâna atlıyor film.

Mekân bir orta Amerika kasabasında ortalama bir Amerikan ailesinin -Stall'lar- bahçe içinde iki katlı evidir. Her şey filmin ilk sahnelerindeki şiddetten milyonlarca mil uzaktadır adeta. Burada şiddet evin küçük kızı Sarah Stall'ın karabasanında vardır. Duyduğumuz çocuk çığlığı ona aittir. O çığlık üzerine baba Tom Stall (Viggo Mortensen), evin kolejdeki büyük oğlu Jack (Ashton Holmes), ardından da anne-Edie Stall (Maria Bello) telaşla kızın odasına gelirler. Onu sakinleştirmeye çalışırlar. Sarah karabasanında canavarlar görmüştür. Baba gerçekte canavarlar olmadığını açıklayarak sakinleştirmeye çalışırken, oğul gördüklerinin canavar olmadığı açıklaması ile koruma altına almaya çalışmaktadır küçük kızı. Annenin de gelmesi ile mutlu, şiddeti ancak kendi dışlarındaki bir olay olarak tanıyan, televizyonlarda, filmlerde, kitaplarda, anlatımlarda, rüyalarda tanıyan aile resmi tamamlanır.

Anne avukattır. Baba ise bir kahvehane, birahane işletmektedir. Film ailenin oğlu somutunda şiddetin ailenin dışında bir olay olduğunun gösterilmesi ile, babanın barış içinde işine gidip gelmesinin gösterilmesi ile vb. sürer. Okulda okulun dayısı rolündeki bir genç, sürekli Jack'i aşağılamakta, onu kavgaya kışkırtmakta, "iktidarı"nı Jack'i aşağılayarak göstermektedir. Jack ise hep alttan almakta, şiddetten kaçınmaktadır. O ne kadar uzak durmaya çalışsa da, şiddet kendine yönelen bir olgu olarak onu izlemektedir.

Sonra filmin başından tanıdığımız ikilinin babanın işlettiği kahveye girdiğini görürüz. Kahve kapanmak üzeredir. Tom kahvenin kapanmakta olduğunu, artık servis yapamayacaklarını söyler. Hiç duymamış, söylenenler onları hiç ilgilendirmiyormuş gibi kahve isterler. Tom yanında çalı-

şan ve çıkmak üzere hazırlanan kadına gitmesini söyleyerek kahve servisi yapar. Barda oturan yaşlıca olanı gence kadının çıkmasını engellemesi için işaret eder, ve silahını Tom'a doğrultur. Tom kendilerine bütün parayı vereceğini, kadını rahat bırakmalarını ister. Yaşlıca olan gence kadını temizle emrini verir. Genç silahına davranır. O ana kadar dünyanın en munis insanlarından biri olan Tom'da ani bir değişme yaşarız. Birden önce elindeki kaynamış kahveyi yaşlı gangsterin suratına boca eder. Sonra barın üzerinden atlayarak eline geçirdiği silahla her iki gangsteri de vurur. Bu arada kendi de yaralanır.

Olan, kendine saldıran ve cinayet suçuyla ara-

nan iki katili nasılsa öldürerek, kendini ve yanında çalışanları kurtaran barışçı bir aile babasının bir halk kahramanı haline dönüşmesidir. Yalnızca kasabada değil, bütün Amerika'da konuşulan bir kahraman haline gelir Tom Stall. Onu kahraman yapan, şiddete dayalı bir toplumda, kendini şiddeti kendine saldıranlardan daha iyi kullanarak koruması olgusudur. Meşru müdafa içinde iki insanı öldüren şiddet, onu halk kahramanı yapmıştır. Gangsterlerin şiddeti, daha büyük bir şiddete çarpmış, bu daha büyük şiddet toplum tarafından kutsanmış, coşku ile karşılanmıştır.

Fakat bu ünlenmenin bir de bedeli vardır: Bu bedel çok yakında Carl Fogarty (Ed Haris) adlı tek gözlü bir gangsterin Tom'un dükkanına gelmesiyle çıkar ortaya. Carl yanında iki gangsterle dükkana gelerek Tom'u başka bir isimle çağırır. Tom kendisinin Tom olduğunu söyleyerek Carl'ı başından savar. Fakat Carl inatçıdır. Tom'u ziyaretleri artar. Bu ziyaretler içinde yavaş yavaş onun Tom'dan ne istediğini anlarız: Carl şunları anlatmaktadır: Carl, televizyonda Tom'u gördüğünde, onun kiralık katil Joey olduğunu anlamıştır. Joey Cusack, Tom Stall'ın gerçek kimliğidir. Joey kendisinin gözünü dikenli telle çıkaran kişidir. Joey'un ağabeyi Richie Cusack hâlâ yeraltı dünyasının büyükleri içindedir ve onun Joey ile görülecek bir hesabı vardır. Carl Joey'u, Richie'nin yanına götürmek için gelmiştir. Tom bunların saçmalık olduğunu anlatır. Avukat eşi Edie, Şerif'i Carl'ın üzerine gönderir. Fakat Carl aileyi tehdite, rahatsız etmeye devam eder. Sonunda yine bu kez evin bahçesinde bütün gücüyle boşalan bir şiddet vardır. Sonucunda Tom'un bu kez üç gangsteri tam bir profesyonellikle öldürdüğü, kendinin de yaralandığı korkutucu bir şiddet.

Bunun öncesinde, okulda sürekli olarak aşağılanmaya dayanamayan Jack'ın kendini sürekli olarak aşağılayan, üzerine saldıran okul dayısını evire çevire dövmesi olayı, bunu duyduğunda babanın oğluna tokadı ve şiddete karşı şiddetle gidilemeyeceği nasihatı vardır. İki kişiyi öldürdüğü için kahraman olan birinin nasihatıdır bu! Oğulun da tepkisi bunu dile getirmek biçiminde olur.

Üç kişinin nasıl bir profesyonellik içinde öldürüldüğünü gören Edie için, Carl'ın öyküsü inandırıcılık kazanmıştır. Yıllardır beraber yaşadığı insan acaba geçmişinde kiralık katil olan bir kimliğe mi sahiptir? Bu sorunun cevabında, bu kez Tom'un kadına karşı cinsel şiddeti gelir gündeme. Aile düzeni bütünüyle bozulmuş, şiddet en korkutucu biçimleriyle ailenin gündemine oturmuştur.

Sonra Tom'u, Richie Cusack'ı ziyaret seyahatinde görürüz. Yine büyük bir şiddet patlaması ile kendini rahatsız eden Richie Cusack'ı da yolundan temizler Tom. İşi bittikten sonra, adeta abdest alır, ya da vaftiz edilir gibi, bir göl kıyısında yıkanır. Ve ailesine geri döner.

Karısı ve iki çocuğu masa başındadır. Yemek yemektedirler. Tom hiçbir şey olmamış gibi geçer, yerine oturur. İlk anda evdekiler hiçbir şey söylemez. Sanki Tom'u dışlamak istiyorlarmış gibi bir hava vardır. Sonra küçük kız kalkıp babasının yanına gider. Her şey yolundadır! Film bu gayet barışçı yemek sahnesiyle biter.

Evet, aile tehdit unsurlarını ortadan kaldırmıştır, her şey yolundadır. Soru: Ne zamana kadar?

Cronenberg resimlerde şiddet dozajı oldukça yüksek olan bir film yapmış. Fakat bu dozaj içinde yaşanılan toplumun resmini çizmede işleve sahip olan bir dozaj. Şiddeti estetize etmeyen, bütün çirkinliği, korkunçluğu ve banallığı ile gösteren resimler bunlar. Yer yer geçerken gösterilen, fakat bu geçerken gösterme içinde de, şiddetin ne kadar hayatın bir parçası haline getirildiğini gösteren resimler.

Oyuncular iyi. Kurgu yalın ve iyi. Senaryo iyi. Sonuçta tartışmaya açık iyi bir film çıkmış. Resimde şiddet görmeye dayanamayanlar için zor bir film.

Fakat filmde resmedilen şiddetin sonuçta yalnızca bir oyunun resmi olduğu, gerçek şiddetin boyutlarının çok daha korkunç olduğu bilindiğinde, şiddete teşvik vb. eleştirilerinin filme haksızlık olacağını düşündüğüm bir film "A history of violence".

Yeni Jim Jarmush filmi...

Jim Jarmush ABD'de "bağımsız" -yani büyük tekellerin dayatmaları, kuralları dışında- çalışan ve kendi özgün sinema diline sahip yönetmenlerden biri. "Dead Man", "Down by Law", "Ghost Dog", "Coffee and Cigarettes", "Night on earth" gibi filmlere imza atan Jarmush stilinin tipik özellikleri var: Egemen sinema anlayışının tersine hemen hemen hareketsiz bir kamera, uzun, kesintisiz sahneler, minimal diyalog, kendi içinde bütünlüklü, fakat birbiriyle bağıntılı öykücüklerden oluşan bir anlatım tarzı. Eğer istenirse bu tarzı en iyi tanımlayan kavram minimalizmdir bence. Fakat bu minimalist tarzın gerisinde büyük bir sinema bilgisi ve sevgisi, her filmindeki akıllıca gizlenmiş, sinema, edebiyat ve toplum klişeleri ile ustaca oynayan göndermeler var.

Broken Flowers | ABD, 2005
Yönetmen ve Senaryo: Jim Jarmush
Oyuncular: Bill Murray, Jeffrey Wright, Sharon Stone, Frances Conroy, Jessica Lange, Tilda Swinton, Julie Delpy, Chris Bauer, Ryan Donowho, Alexis Dziena vd.

Onun bu tarzı ile anlattığı öykülerdeki insanların da tipik özellikleri var: Jim Jarmush'un "kahraman"ları, toplumsal genel akışın dışında, kendi özgün dünyalarında yaşayan tipler. Bunların her biri tüm zaaflarına rağmen sevimli, seyircinin kendini özdeşleştirebileceği özgür tipler. Jarmush'un filmlerinde egemen olan genel havayı tanımlayacak en iyi kavram da melankoni bence.

Jarmush'un son filmi Broken Flowers jenerikte pembe zarflı bir mektubun yolunu posta kutusuna

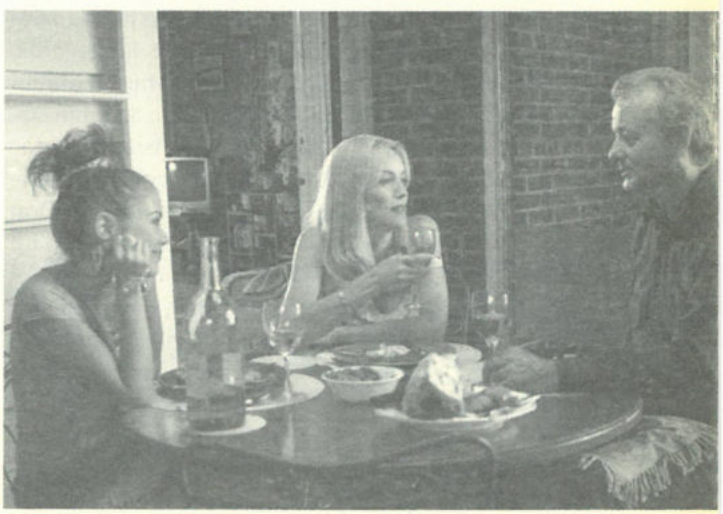

atılmasından itibaren izleyerek başlıyor. Mektubun vardığı adreste kapı komşusu iki ev ve bu evde oturanlarla tanışıyoruz. Birinci ev hayat dolu, cıvıl cıvıl, düzensiz, kaotik bahçesinde çikolata renkli küçük çocuklar bağıra bağıra oynaşıyor. Burası Winston (Jeffrey Wright) ve Etyopyalı güzel eşinin, çocuklarının evi. Postacı hemen komşu evin bahçesine girdiğinde bambaşka bir manzara ile karşılaşıyorsunuz: Bakımlı mı bakımlı bir bah-

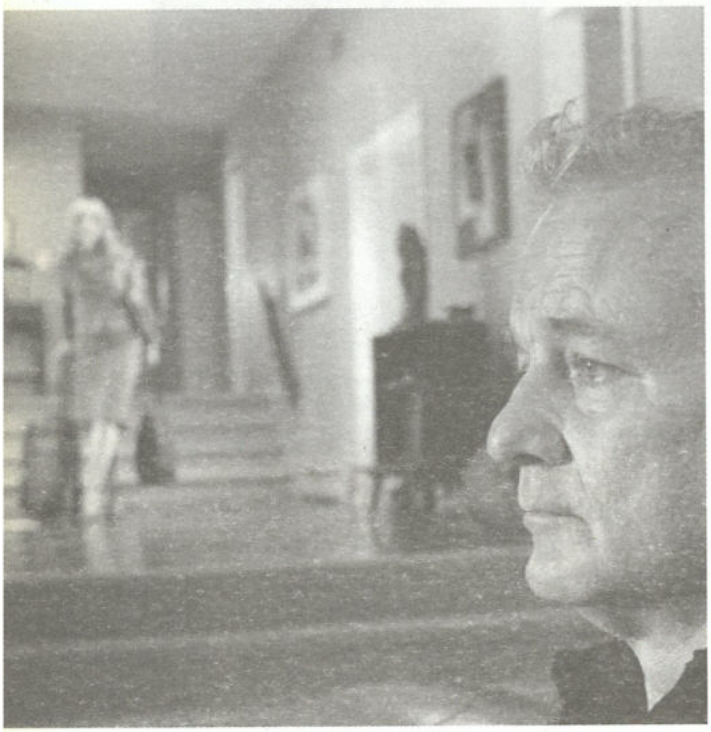

çe. Düzen ve zenginlik gösterisi içinde bir ev. Fakat hayat yok. Sessizliğe, adeta yasa gömülmüş bir ev. Pembe zarflı mektubun son durağı. Mektupla birlikte kamera da evin içine giriyor. Evde gitmeye hazırlanan bir genç kadın, Sherry (Julie Delpy) ve televizyonun karşısındaki koltukta spor eşofmanları içinde oturan, kadını şaşkınlıkla izleyen Don Johnstone (Bill Murray) ile tanışıyoruz. Sherry, Don'a yalnız yaşamaya karar verdiğini söylüyor, bavulunu alıp çıkıyor. Don kadının arkasından çıkıyor. Aslında gitmesini istemiyor, fakat onu tutacak bir şey de söylemiyor doğru dürüst. Terkedilmiş Don! Filmin devamında, bir Don Juan eskisi ile karşı karşıya olduğumuzu, Don'un karşı cinsle ilişkilerinde uzun süreli bir birliktelikten kaçan, ancak şimdi yalnız kalan, hayatında bir amaç kalmamış, TV karşısında uyuyan, uyanan, "yaşayan", son sevgilisi de kendini terk ettiğinde iyice yalnızlaşan bir Elektro Teknoloji zengini olduğunu öğreniyoruz. İsmi bir nevi kaderi gibi. Don Juan'a gönderme yapan. Aynı zamanda Miami Vice yakışıklısı Don Johnson'dan bir harf fazla bir isim. O hemen her yerde bu isim benzerliği dolayısıyla "t"li JohnsTon demek zorunda kalıyor. Mutlak yalnızlığını bozan tek dostu komşusu Wright. Dedektif öykülerine ve bilgisayara meraklı, Don'u sürekli "rahatsız" ediyor. Eğer çat kapı gelmedi ise, olur olmaz saatte arayıp hal hatır soran, gerçekte Don'un gerçek hayatla tek bağını sağlayan kişi Wright. Don, Sherry'nin kapıyı çekip gitmesinin ardından pembe zarflı, pembe kağıda daktiloyla yazılmış imzasız mektubu buluyor. Mektupta kendisinin yirmi yaşında bir oğlu olduğu ve bu oğlun şimdi babasını aramak için yola düştüğü bildiriliyor. Bu habere Don'un verdiği tepki, inanmazlık, şaşkınlık ve boşvermişlik oluyor. Görünürde hiçbir şey değiştirmiyor bu mektup hayatında. Yine TV karşısında uyuyor, uyanıyor. Yine eşofman üniforması dışında bir şey giymiyor. Yine aynı koltukta Buda gibi oturup aynı klasik müziği dinliyor. Kamera dakikalarca onun hareketsiz yüzüne, vücuduna kilitleniyor. Ta ki, Wright mektuptan haberdar olana kadar. O andan itibaren Wright için yapılması gereken bellidir. Don, oğlunun peşine düşmeli, onu bulmalıdır. Bu andan itibaren artık Don, dedektif Wright'ın planı, stratejisi, direktifleri doğrultusunda geçmişine yolculuğa çıkan bir dedektif yardımcısıdır.

Wright'ın Don'a dediği gibi "Ben yalnızca stratejiyi çizebilirim, ama gizi çözecek olan sensin"dir.

Don, böylece 20 yıl önce beraber olduğu 4 kadını, Wright'ın internet aracılığıyla yaptığı mükemmel planlama temelinde (Wright, Don'un eski sevgililerinin şimdi ne yaptıklarını, nerde oturduklarını vb. bulmakla kalmıyor; bunların hangi sırayla ne gün ziyaret edileceğini, Don'un hangi araçlarla seyahat edeceğini, hangi otel/motellerde kalacağını vb. vb. planlıyor.) ziyaret için yola koyuluyor. Bu noktadan itibaren film, bir yol filmi haline geliyor. Aynı zamanda hem Don'un geçmişine, hem de orta sınıfın bir kesiminin yaşamına bir yol/seyahat filmi. Her an yeni sürprizlerle karşılaştığımız, sonu açık bir film.

Jim Jarmush sevenler için mutlaka görülmesi gereken, oyuncuları, akıllı diyalogları sayesinde keyifle izlenebilen, andaki Hollywood sinemasının görme alışkanlıklarına meydan okuyan hoş bir film.

Filmi birlikte seyrettiğim çok sevgili ve hemen her konuda anlaştığım bir arkadaşım sevmedi filmi, sıkıcı buldu. Bir başka dostum bu kadar melankoliklik içinde komedi dozajını fazla bulduğunu söyledi. Demek istediğim şu: Jim Jarmush tarzı beğendiğiniz bir tarz değilse sıkılmanız mümkün. Hatta Jim Jarmush tarzını sevenler için bile sıkıcı da olabilir. Çünkü Jarmush artık kendini tekrarlıyor.

"Babam ve Oğlum"

TAMER YİĞİT

Bence film özünü bulan insan işi bir film. Ben de herkes gibi kendimden bir çok şey buldum. Babam diye düşündüğüm Sadık'ın yerine koyarak kendimi, keşke şu anda olsaydı dedim. Annenin (Hümeyra'nın) Sadık'la oğlunun geldikleri gece serdiği yer yatağındaki örtünün çocukluğumdakinin aynısı olması, annenin ellerinin üzerindeki lekeler, hastane yatağındaki oğlunun başucunda oturan baba ve onun ağızlıklı sigarası, yer yatağı, girilmemesi gereken oda ve babanın "evlatlar babalarını hep hatırlamak istedikleri gibi hatırlar demi Sadık" sorusu, filmdeki çocuk yani Deniz -ben en çok Deniz'e ve Deniz'lere ağladım- Deniz'in "baba çocuklar büyüyünce hayalleri küçülür mü" sorusu, filmde en derin acı kabul edilen evlat acısını insanın yüreğinin derinliklerine kadar işlediğini hissettiriyor insana. Biz toplum olarak duygusal bir toplumuz ama ne tutuklu yakınlarına, ne kayıp ailelerine, ne de Cumartesi annelerine aynı duygusallığı göstermiyoruz. 12 Eylül öncesi ve sonrasında kaç anne baba evladını kaybetti, kaç evlat öksüz kaldı, kaç insan en ağır işkencelerden geçirilip sakat kaldı, ya da hayatını kaybetti? Bizler bunları yaşayan bilen kitleler olduğumuz için filmdeki karakterlerin yerine kendimizi koyduk ve onlara ağladık, kendimize ağladık.

Bu filme biraz sahip çıkılsa ödül de kazanır Cannes Film Festivali'nde.

Gidilesi, izlenesi ve izlettirilmesi gereken bir film Babam ve Oğlum filmi.

teşekkürler çağan ırmak
teşekkürler fikret kuskan

teşekkürler deniz
teşekkürler hümeyra
teşekkürler çetin tekindor
teşekkürler şerif sezer

teşekkürler bütün oyuncular
teşekkürler set işçileri
teşekkürler bütün emeği geçenler...

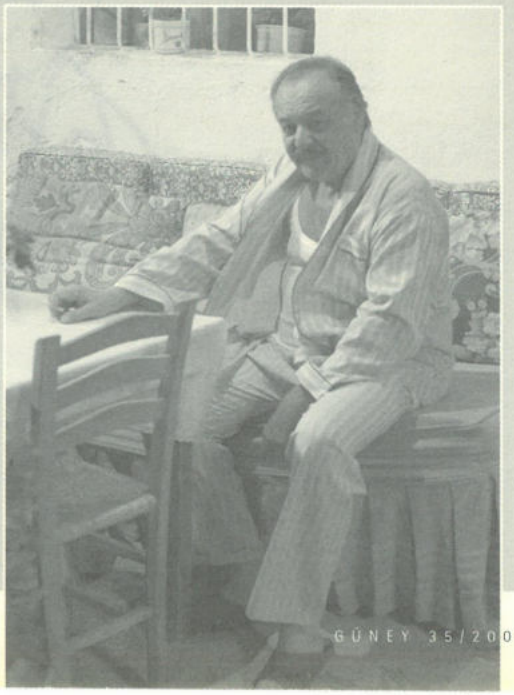

MERAY ÜLGEN

sizi de bekliyoruz...

Tiyatro çalışması, folklor, saz-gitar, film kursları,

şiir dinletisi, film gösterileri, okuma günleri... yapıyoruz.

Bu etkinlikleri daha da çeşitlendirmek,

kültür alanında kolektif bir üretimde bulunmak için...

Sizi de çalışmalarımıza bekliyoruz! ✓

GÜNEY
KÜLTÜR MERKEZİ

Doğan Araslı Cad.
Burhan Pasajı No: 74, Kat: 4
(Öz Esenyurt Sürücü Kursu üstü)
Esenyurt/ İstanbul
Tel: (0212) 620 67 57

"Sovyet iktidarı, en büyük yazarlar, sanatçılar ve bestekârların katılımıyla, halkı fikren, siyasi ve kültürel olarak eğitmek, edebiyat ve sanatı geliştirmek ve en iyi edebiyat, resim, heykel ve müzik yapıtlarını yaygınlaştırmak için kapsamlı bir program hazırladı. Yeni, proleter bir kültür yaratma sorunu, geçmişin kültür mirasını özümleme göreviyle kopmaz bağ içindeydi. Lenin, kapitalizmin miras bıraktığı tüm kültürü, bilim, teknik ve sanatı, tüm bilgiyi benimseyip, sosyalizmi proleter kültürün kapitalist toplumun zorba egemenliği altında insanlığın yarattığı bilgi birikiminin yasaya uygun gelişmesi olacağı şekilde inşa etmek gerektiğine dikkat çekti. Görev, insanlığın yarattığı tüm bilgiyi ve tüm sanat ve edebiyat zenginliklerini benimsedikten sonra geçmişin kültür mirasından en değerli şeyleri alarak yeni komünist toplumu inşa etmekti."

K İ T A P Ç I L A R D A !

GÜNEYKİTAPLIĞISANAT
Mahmut Şevket Paşa Mah. İmranlı Sok. No: 8 · Şişli - İstanbul (Okmeydanı)
Tel./Fax: (0212) 256 16 32 · www.guneydergisi.com · e-mail: mail@guneydergisi.com

Frida Kahlo - *Frida Kahlo Sergisi – Londra, "Denge"*